

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

V A R D E N

livstegn fra et område

bogen

den politiske fugl
findes ikke

ørnen som magt
ønsker det ikke

mennesket bliver
aldrig fuglekonge

men din flugt
kan have et mål

dit afsæt
være et tegn

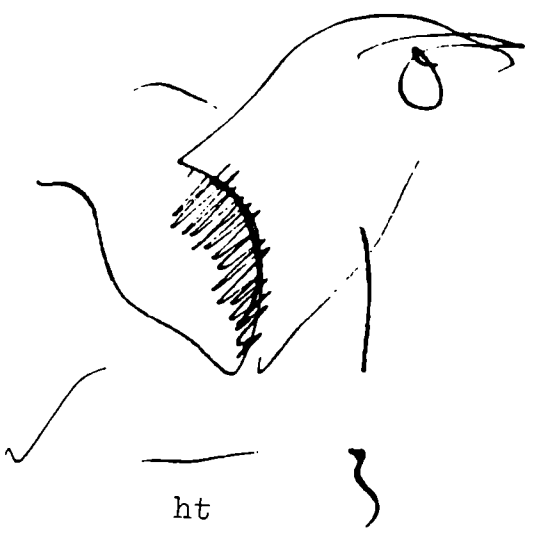

Denne bog er udgivet af Politisk Værksted, Medborgerhuset, Varde.
Trykt hos K.K.M. Tryk, 1983.
Enhver er velkommen til at kopiere dele af denne bog, hvis kilden angives.
Kommerciel udnyttelse kræver forudgående tilladelse fra udgiverne.
Bogen kan købes for 50 kr. hos Kristiansens Boghandel, Vestergade, Varde.

FORORD

DEN BOG, VI HAR SAMLET OG SKREVET, ER IKKE EN BOG OM VARDE, MEN EN BOG TIL VARDE. - EN KÆRLIGHEDSERKLÆRING.

DEN ER LIGE SÅ BROGET OG SAMMENSAT SOM ALT ANDET I TILVÆRELSEN.

BOGEN VIL SKUFFE DEN, DER SØGER ÉN BESTEMT IDÉ, MEN DEN ER HVERKEN IDÉFORLADT ELLER HOLDNINGSLØS. TVÆRTIMOD. DEN ER FYLDT MED IDÉER OG HOLDNINGER AFSPEJLENDE GRUPPEN, DER STÅR BAG.

BOGEN RUMMER MODSÆTNINGER I SAMME OMFANG SOM GRUPPEN. DET, DER SÅ SAMLER BOGEN TIL EN ÉNHED OG HELHED, ER DEN FÆLLES VILJE TIL AT DRØFTE, VURDERE OG TAGE STILLING UD FRA ANDRE KRITERIER END DE "KOMMERCIELLE".

VARDE ER DEN FYSISKE RAMME OM VOR TILVÆRELSE. VARDE ER EN VÆSENTLIG DEL AF VORT LIV. EN BY ER KONSTANT UNDER UDVIKLING - I BEVÆGELSE.

DET ER EN "SAMMENSAT" PROCES AT BESLUTTE, I HVILKEN RETNING UDVIKLINGEN SKAL GÅ, - AT BESLUTTE HVILKE NORMER, KRITERIER OG VÆRDIER, DER SKAL VÆRE FUNDAMENTET. DERFOR SKRIVER VI OM BYEN.

UGENNEMTÆNKT TROMLEN FREM, ÉNSIDIG TRANG TIL KUN AT TÆNKE PÅ SIG SELV FØRER LET TIL VOLD ELLER LIGEFREM VOLDTÆGT.
DET, VI HAR BRUG FOR, ER PLANLÆGGERE OG BESLUTNINGSTAGERE MED VARME KÆRTEGN OG ØMME FAVNTAG.

byskilt

baggrundsgrupper
lokalforsnævring
sammentygning

komposita på
grænsen mellem
godt og ondt

men måske
en nødvendighed
i skellet mellem
noget eller intet

fladbygninger
tårne
og
jernstolpegræs

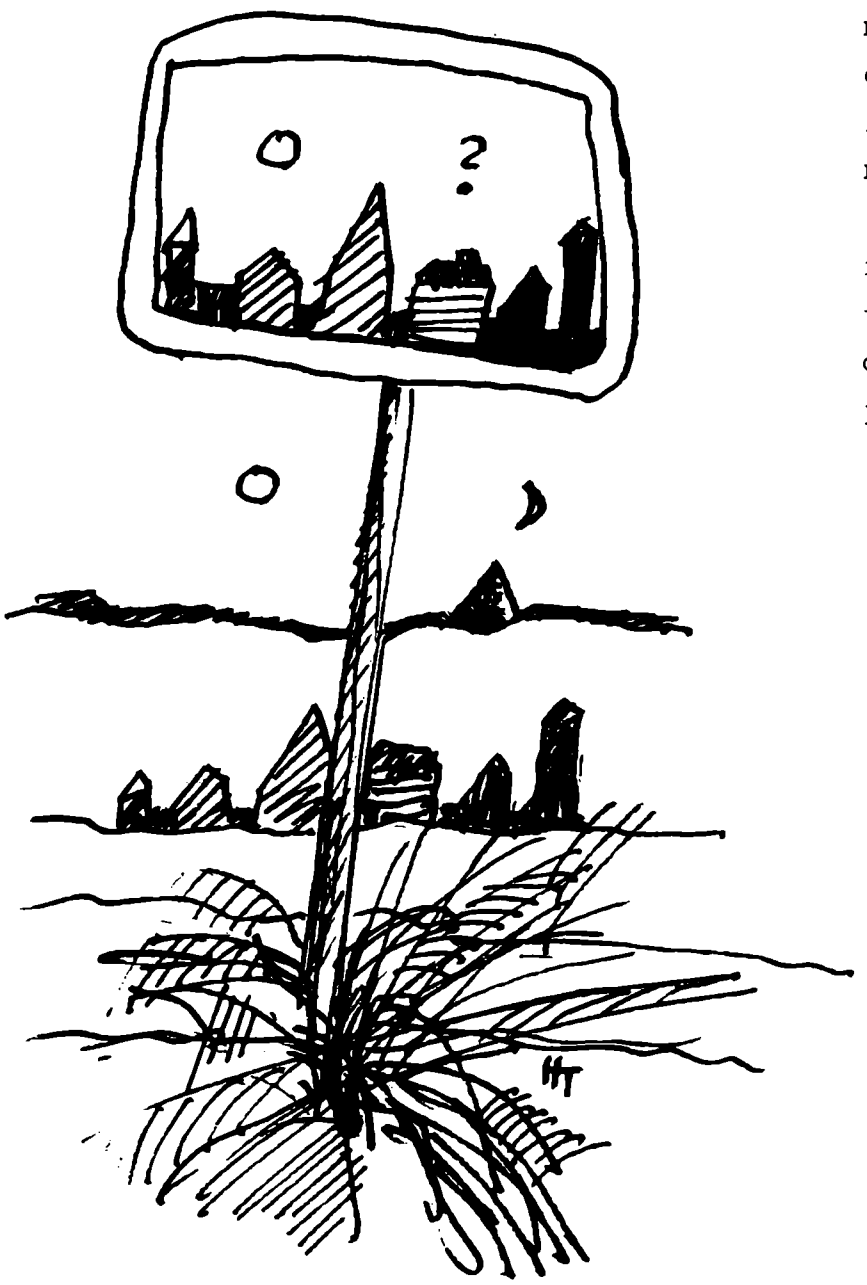

FORORD II

IND IMELLEM HAR VI TAGET FOLK MED UDEFRA. DELS FORDI VI ER OPTAGET AF DET, DE STÅR FOR. DELS FORDI DE BRINGER SAMMENHÆNG OG PERSPEKTIV I DET, VI GERNE VIL HAVE FREM.

FÆLLES FOR DEM ALLE ER, AT DE HAR KUNNET HØRES I POLITISK VÆRKSTED I MEDBORGERHUSET.

DET ER SÅLEDES EN VIDTFAVNENDE BOG, - OG ALLIGEVEL HAR VI SLET IKKE FÅET DET HELE MED.

DE VÆSENTLIGE OMRÅDER, DER IKKE ER MED HER, KOMMER MÅSKE MED NÆSTE GANG. HVIS DER BLIVER EN NÆSTE GANG.

MÅSKE VIL HELT ANDRE FRA EN ANDEN VINKEL OG MED ET ANDET UDGANGSPUNKT UDGIVE NÆSTE BIND.

FOR DET ALLERBEDSTE VILLE VÆRE, OM VI - UD FRA KÆRLIGHED TIL VOR BY - KUNNE FÅ OG HOLDE EN DIALOG I GANG. GERNE ÅBENHJERTIG, ALDRIG I DET SKJULTE. ALTID ALSIDIG OG SAMMENSAT, ALDRIG SNÆVER OG ÉNSIDIG. KÆRLIGHEDEN SØGER IKKE SIT EGET.

DEN DIALOG, DER FØRES UD FRA LYST, TRANG OG BEHOV ER LANGT MERE VÆRD END LOV- OG CIRKULÆREBESTEMT NÆRDEMOKRATI.

HER HAR VI ØNSKET AT GIVE HISTORIEN, NATUREN OG DENS HÅRFINE BALANCE, LANDSKABET, KULTUREN OG DET (MED)MENNESKELIGE EN SELVFØLGELIG, MEN OFTE SAVNET, PLADS I DIALOGEN.
HERVED KOMMER VI OGSÅ TIL AT BELYSE, HVOR KOMPLICERET DET ER AT AFSTIKKE RAMMER FOR UDVIKLINGEN I EN GADE, EN KARRÉ, EN BYDEL ELLER HELE BYEN.

"OG HAN HAR ALDRIG LEVET
SOM KLOG PÅ DET ER BLEVET
HAN FØRST EJ HAVDE KÆR".

VARDES HISTORIE
i kort perspektiv.

Færdes man i dag i den indre by, fornemmer man straks en by med særpræg og ælde, noget der kendetegner vore gamle købstæder.

Vardes alder kender vi ikke, men den er ganske anseelig, og Varde hører da også til blandt vore ældste købstæder. Byen fik sine købstadprivilegier i 1442, men allerede da havde byen været købstad i længere tid. Så tidligt som i oldtiden ved vi, at der har boet mennesker her, hvor naturforholdene bød på mulighed for en overgang over åen.

Byen fik navnene Warwath og Warwik og kendes i skriftlige kilder så tidligt som 1107. Åen var den vigtigste forbindelse til byen, og ved den var da også borgen Vardehus placeret ved enden af Pramstedvej, der førte fra borgen til byens havn og videre til kirkerne.

Omkring 900-årene blev landet inddelt i sysler, og Varde blev da centrum for Varde-syslet, som stort set svarer til det nuværende Ribe amt og Nr. Horne herred. At det blev Varde, må skyldes byens ælde og betydning frem for andre. Her boede kongens lensmand, der opkrævede skatter og afgifter, her havde han sin kongsgård, og her udvikledes byen i hans beskyttende nærhed, idet der i 1340 nævnes Vardehus, foged og STAD.

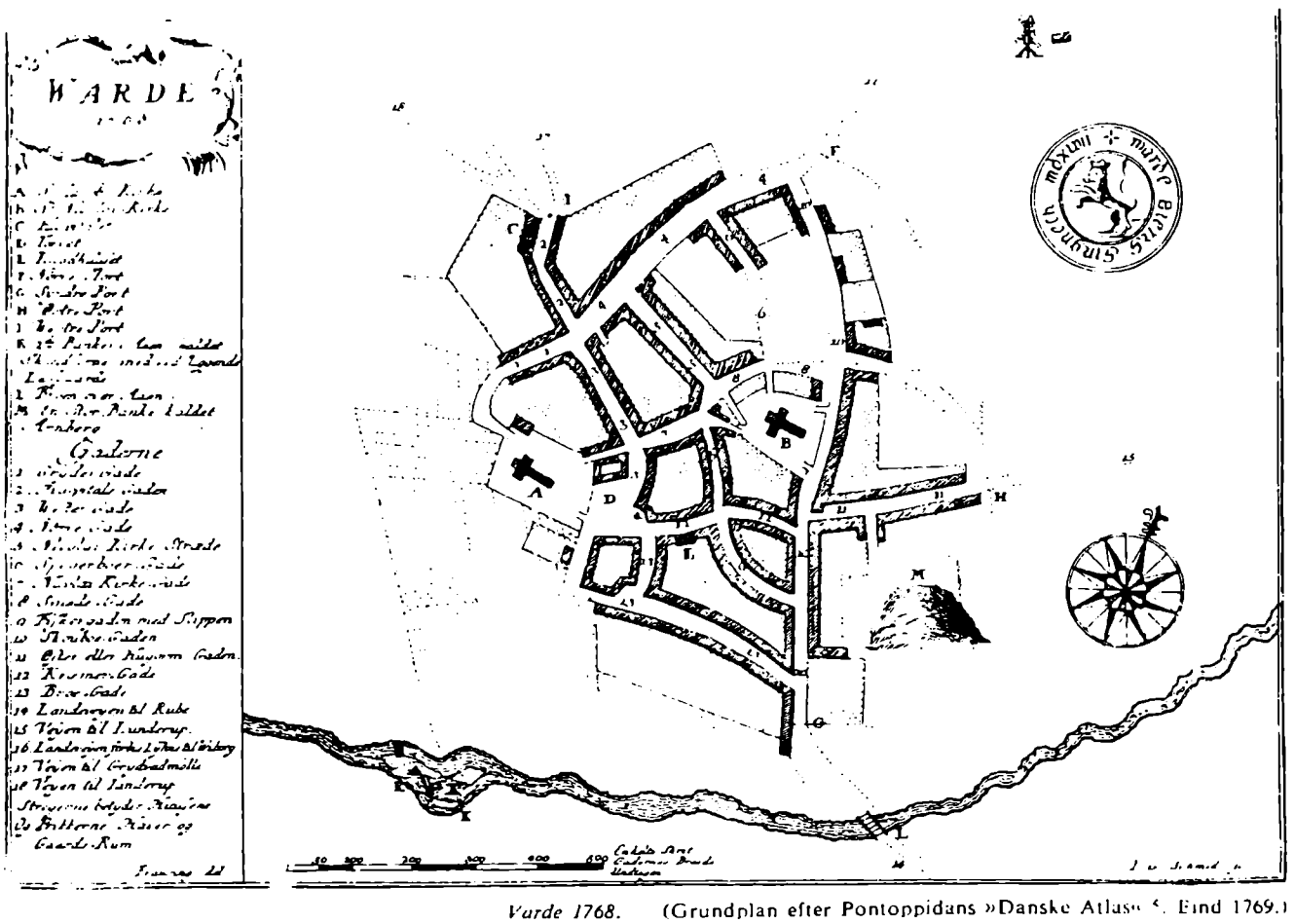

Varde 1768. (Grundplan efter Pontoppidans »Danske Atlas« 5. Bind 1769.)

I 12o2 sker det bemærkelsesværdige, at Varde syssel overgår til de nordtyske hertuger, der først i 1395 afhænder området til Danmark under dronning Margrethe I. I denne periode flyttes Vardehus fra sin tidligere beliggenhed ved Pramstedvej til borgbanken i engen ved Torvegade. I 1439 afbrændte bønderne Vardehus og søgte tilflugt i byen, men kort efter afbrændte rigsrådet byen, som straf for at have huset de oprørske bønder. Byen havde tidligere 2 middelalderkirker: St.Jacobi og St.Nicolaj, sidstnævnte nedlagt 18o6 og nedrevet.Byen lå ved vigtige handelsveje fra nord mod syd, som nævnt ved et vigtigt overgangssted ved åen, hvilket kunne være en ulempe i urolige tider. Byen blev ofte genstand for udplyndringer, indkvartering af fjendtlige tropper, og de store krigsskatter bevirkede, at byens handel aftog. Men værre end disse ødelæggelser var de store brande, som ramte så mange af vore købstæder, og her gik Varde heller ikke ram forbi. Foruden branden i 1439, brændte byen i 1551, i 159o brændte hovedparten af byen, igen i 1779 og sidst i 1821. Ved den sidste brand lagdes skylden på skomager Morten Jonassen, der måtte lade sit liv for bøddelens sværd på Varde rettersted den 8. februar 1822.

Det Varde, vi i dag kan betragte, er stort set bygninger opført i tiden efter den store brand i 1821. Af ældgamle bygninger er kun St. Jacobi kirke tilbage, noget som Varde har fælles med landets øvrige købstæder, men byens gadeforløb hører middelalderkøbstaden til, og i de gamle gadenavne finder vi vidnesbyrd om inddelingen i handels- og håndværkerkvarterer f. eks. Kræmmergade, Skovbogade (Storegade), hvor tømmer og trævarer solgtes. Savkulen (Lundgade), Spigerborgade (efter snedkerens bor), Grydergade (grydestøberen), Fiskerslippen. Men også navne som Slotsgade, Hospitalsgade (Vestergade), Skansestræde og Voldgaderne vidner alle om købstaden, dens liv og virke.

Efter den sidste brand skulle byen påny bygges op. og da havde Varde bl. a. to store bygmestre: Mikkel Stobberup og Peder Friisvad, der begge kom til at sætte deres særpræg på byen. Men også senere bygmestre skabte bygninger af karat, bygninger som man i dag kan glæde sig over.

I de senere år har bevaringstanken vundet frem. Vi freder gravhøje, landskaber, kyststrækninger m.m., alt sammen for at gøre vor færden i naturen til en fryd for øjet og en berigelse i sindet. Men hvad var da mere naturligt, om vi søgte at bevare de steder, hvor vi daglig færdes og opholder os - nemlig vore gader, huse, gårde m.v..

VARDE INDENFOR VOLDENE.

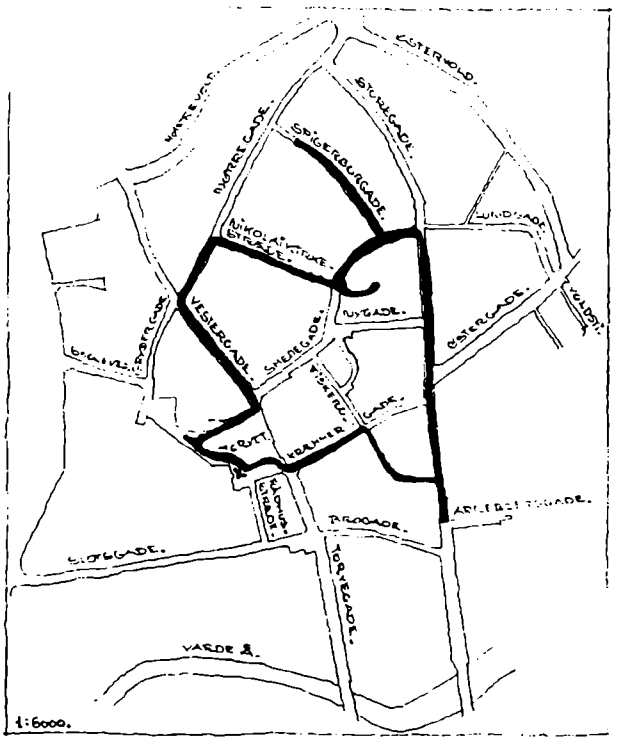

Rådhustrappen - en sen eftermiddag i begyndelsen af juli måned. Granittrinene er endnu varme af dagens sol. Kontrasterne mellem lys og skygge er overvældende. Byens forretninger har endnu ikke lukket, så der er et mylder af mennesker på torvet. Rytmen er rolig. Det er for varmt til at skynde sig. Man slentrer, står stille, kikker på mennesker, på huse, biler og på kirken.

Der ER mange, der standser op og ser på St. Jacobi kirke. Denne dag må man knibe øjnene sammen for at kunne se andet end omridset af den store rolige bygning. Der er bredde og varme over den. De mægtige rødviolette sten i korbuen klarer sig fint selvom man har omgivet dem med kolde blå granitsten fra Rønne.

Trods de mange mennesker og de fyldte parkeringsbåse virker torvet stort og åbent set her fra trappestenen. Ingen af husene der kranser torvet er på mere end $2\frac{1}{2}$ etage og himlen får derfor lov at have magten. Farverne dæmpes. De mange mennesker og den langsomme strøm af biler fanger øjet, så man undgår at blive generet af de skæmmende butiksfacader, som også findes på torvet. Derimod er der frit udsyn til den prægtige overetage på den Schultz'ske gård, som presses hårdt af RAV-husets glasfacade og den fremmedartede "Pagode" på hjørnet ved Kræmmergade.

Slentreturen over torvet er behagelig og først ved indgangen til Vestergade føler man sig opslugt af turistlivet.

Stadig er der ingen, der har travlt. Tempoet er behageligt, passer til varmen og gør én venlig stemt. Selv facadeskiltningen på sydsiden af gaden accepterer man gladeligt som miljø. Endnu findes der her små hyggelige forretninger med venlige mennesker, der har formået at bevare den atmosfære, der tidligere var den almindelige. Atmosfære er det rette ord, for vel er det et levebrød, men det er også en måde at leve på.

Bag de små forretninger er der baggårde med iboende fortid. De er slidte, brugte. Nogle af husene er forfaldne, men ikke mere end at de kan leve op og videre. Et øjeblik lader fantasien husene befolke med gæstgivere og smukke piger, der bærer fadøl rundt til små borde med ternede bomuldsduge, mens duften af stegt kød pirrer de tørstige gæsters næser. Men synet forsvinder hurtigt, det kan jo ikke altsammen være værtshuse. - Men der kunne bo mennesker, for der er lys, der er

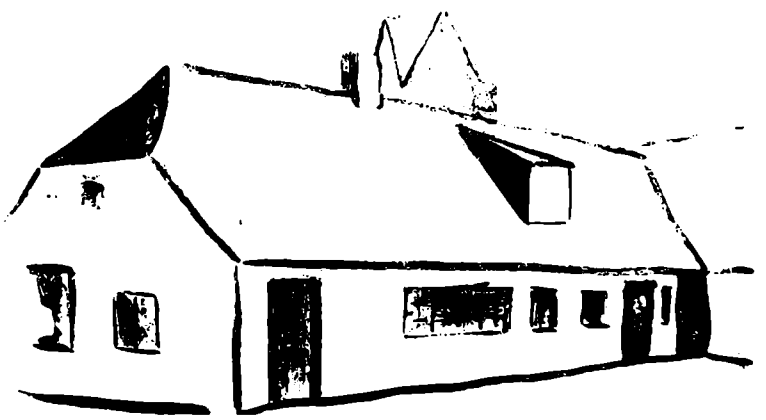

luft og stilhed - ro. Og disse mennesker og deres børn kunne endda få plads til en have, hvor både øjet og lugtesansen kunne mættes. I een af baggårdene, en oase på få kvadratmeter, findes nok byens smukkeste roser.

Ude på gaden igen. Tilbage i mylderet som alle synes at kunne lide. Kursen sættes mod Nørregade. Stående ved nr. 6, Kresten Weiss'hus, der ligesom nabohusene er fra 1822, året efter storbranden, kikker man forskrækkeligt mod nord, hvor støvskyen fra nedrivningsfolkene endnu danser i solen. - Gaden er ved at forsvinde. De huse, der stod her før, kan nu kun findes i kommunens bevaringsplan fra 1976 - hvis den da ikke også er forsvundet.

Man skynder sig ind i gården ved nr. 6 for at indsnuse de tabte muligheder, der endnu kan anes her. Midt i vederstyggeligheden tænker man på, at det kunne være reddet. Det blev gjort ved Brogade nr. lo, så hvorfor?

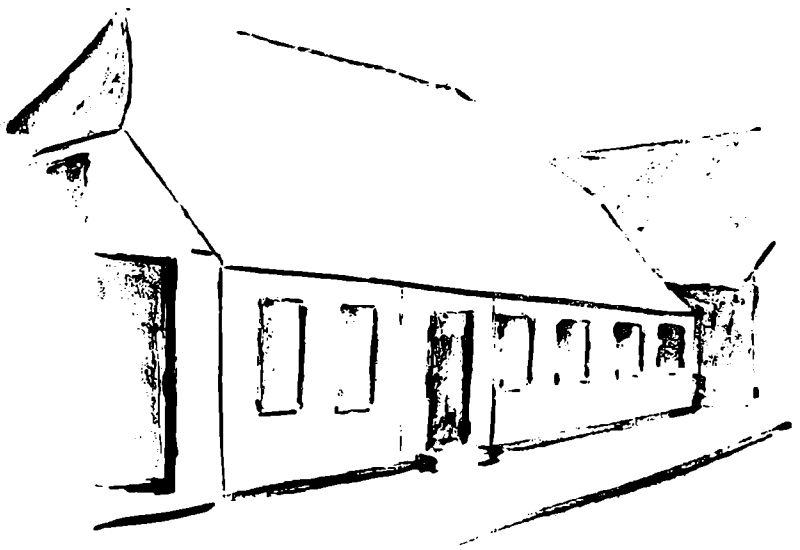

Omme i Nicolaikirkestræde åbnede fru Madsen for baggårdens lyksaligheder. Det ene baghus bag det andet, adskilt med små havestumper med persille, så man føler trang til at afsynge Verdens mindste heltekvad. Der er gammeldags lupiner og summen af humlebier. Den eneste larm der høres, kommer fra naboejendommen mod vest, der ser ud til at være beboet på vanlig vis, lige før en nedrivning.

Videre hen ad gaden. Den ene perle ved siden af den anden. Der bor mennesker, der er børn, der er dagligliv. Man pudser vinduer, bil, messing. Der tales, råbes, synges. - Man bliver glad igen.

Således genoplivet går man over på den nye parkeringsplads ved St. Nicolai kirke, hvor man fryder sig over det dygtige arbejde, der er lavet med markeringen af den gamle kirkes omrids. Der er heldigvis stadig nogen der kan og vil. Ja, der er faktisk mange. I Smedegade, Spigerborgade, Storegade. Ved Skansen? - Man kikker på det faldefærdige hus i starten af Østergade og tænker på, at de mennesker, der har benyttet, ikke har mærket meget til ejerens forretningsnavn.

Storegade fra Skansen til åen. Hvad skal man kalde det? En forretningsgade? Dertil er de vilkår der bydes for dårlige Der mangler det snævre, tætte mylder, der virker mere trafikdæmpende end alverdens kummer, baljer, rør og kar. Beboelsesgade? Det skal man vist være født til. Men prøv at forestil dig, at gaden var så smal, at to biler lige nøjagtig kunne pas-

sere hinanden med forsigtighed og de dejligt brede fortove var brugt, så der blev menneskevenligt.

Tilbage ad Fiskergade til Kræmmergade, hvor man endnu kan se flotte huse, hvis man løsriver sig fra prisskiltene og ser op over den forretningshimmel, som baldakinerne danner og som forsøger at holde dit blik nede.

Og så er vi igen på torvet. Går op mod kirken. Den er stadig sig selv lig. Og dog! Der var engang én der sagde, at i Varde var det ligesom om husene ikke måtte nå ned til jorden. De skulle allesammen helst stå i en blomsterkasse. Heller ikke kirken må nå jorden, og det er dog der den er sat. Men man kan sætte sig på fodskammelen.

Det er blevet køligere nu. Turen var varm og man trænger til ro ovenpå op- og nedturene. Torvet er næsten tomt, det er langt over lukketid og skyggerne strækker sig langt ind over de toppede brosten. Øjnene søger uvægerligt over mod Sillasens hus og den frilagte indgang til biblioteket. Dér er ro og minsandten om man ikke kan høre vandets dryppen fra Vandkunsten. - Og man tænker, trods alt og endnu, Varde, du er dejlig!

Og alligevel sidder der en usikkerhed under huden. Hvis det fortsætter med den fart det har på nu, nedrivningen, hvad vil du så kunne vise dine børn om ti år og hvad vil de sige, når de kommer hjem i ferier eller week-ends? Vil de da ikke spørge dig, hvad har I dog gjort ved byen? Kunne I ikke nøjes med at sælge jeres varer? Var det også nødvendigt at sælge jeres sjæl?

Og vi vil stå der og svare, jamen.....

"EN FODREJSE LANGS ÅEN FRA BELLEVUE TIL KALKOVNEN".

En dejlig forårsaften begiver vi os ud på en længe planlagt fodrejse langs Varde å. Vi starter rejsen ved, for enden af Ellebakken, at passere jernbanen gennem et led. Kommet vel over, ser vi en lille hestestald, hvorfra der breder sig en liflig duft af hestemøg. Man erindrer sig barndommens dage, hvor næsten al transport foregik ved hjælp af disse dyr.

Ådalen ligger nu udbredt for vore øjne. Østover ses den nye omfartsvej, der via en lav bro passerer åen. Kun autoværnet bryder synet af det grønne engdrag. Desværre mangler en fodgænger- og cykelsti langs denne vej. Det ville ellers være dejligt, at kunne tage en cykeltur fra skovområderne ved "Lunden" til Gellerup plantage og undervejs nyde dette dejlige stykke ådal.

Vi går nu vestover på en sti mellem åen og jernbanen. Hvidtjørnen blomstrer som sjældent før og en gammel gren af åen ligger hen med blomstrende vandranunkler. Idyl.

Varde Å Per J. K. Pedersen

Varde Å Per J. K. Pedersen

Efter kort tids vandren når vi en nyskabelse i landskabet, "Varde Engpark". Omgivet af trådhegn på betonstolper ligger dette legeland hen og venter på, at en skærmende beplantning skal gro op, og på at en venlig sjæl skal give rutschebanen jordfarver istedet for skrigende gul og rød.

I svinget ved den gamle herregård "Gellerupholm" står en fluefister og prøver på at få en ørred til at lade sig friste af den tilbudte tørflue. Umiddelbart efter at herregården har fortonet sig for vort blik, fanges dette af lysets glimten i ruderne på 800 parkerede biler. Bilernes mennesker er på vej over en nybygget betonbro, porten til legelandet. Fra betonbroen fører et nyanlagt stianlæg på nordsiden af åen ind mod byen. På denne strækning er færdslen langs åen mulig uden brug af gummistøvler. En ny underføring leder under de to jernbanebroer og videre til det dejlige anlæg "Arnbjerg". Desværre må turen her afbrydes langs åen, idet private villahaver går helt ned til bredden af åen. En enkelt have er endog hegnet med pigtråd for at forhindre åvandringens ubrudte forløb. Man kunne godt ønske sig en gangbro langs de to jernbanebroer, så man via engen bag "Jernbanehotellet" og arealet mellem tømmerpladsen og åen kunne nå frem til Storegadebroen og dermed til Havnepladsen.

Havnepladsen er nyanlagt med dejlige piksten, siddepladser og allétræer. En fortovsbeværtning med mulighed for en svalebajer ville være en vederkvægelse for den mødige åvandrer eller bygangsmand. Videre vestpå. Vi går under Torvegadebroen. Man skal dukke sig godt for ikke at støde hovedet. I tilfælde af højvande kan man ikke gå under. I så tilfælde mangler der nogle trapper til at føre en over istedet for.

Vi er nu nået frem til byens havn. Tidligere et vigtigt aktiv for byens handelsliv, nu et vigtigt aktiv for bådfolket. Syd for åen ligger "Slotsbanken". Her lå tidligere "Vardehus", som blev ødelagt og afbrændt i 1439 og ikke senere genopbygget.

Efter at have forladt havnen ses Byens Handelsskole på højre hånd. En stor, hvid bygning, hvor man har glemt at tage arkitekten med på råd. Herefter bliver stien langs åen atter mest egnet for gummistøvler. Fra de sumpede strækninger over mod Engdraget høres fasankokkenes skogren. Lader man øjet følge Engdraget udad stødes dette af en kolossal fabriksbygning til fremstilling af stålskorstene. Ingen træer eller beplantning er ofret for at retfærdiggøre denne mesalliance med ådalen.

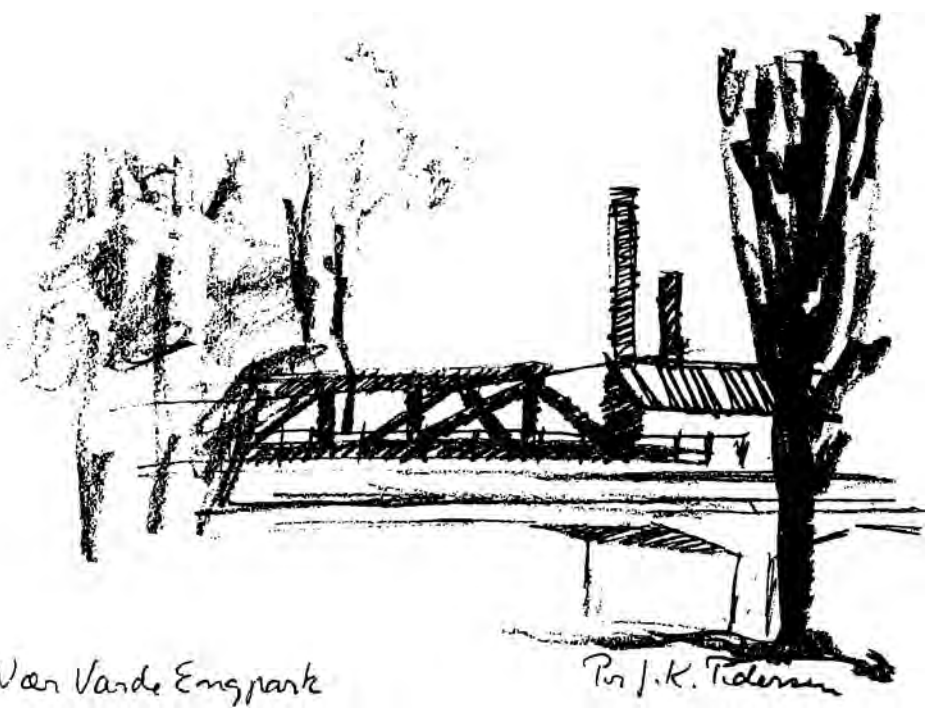

Nær Varde Engpark

Per J. K. Tidemann

På højre hånd når vi nu bådfolkets vinteropha1ingsplads. Et sted med meget millieu, når bådene står på lan i vinterhalvåret. Da vi ser op mod himlen, ser vi mænd i faldskærm på vej ned blidt duvende for en sagte vind. Det skal nok være skønt, hvis man tør.

Videre vestover gennem sumpede strækninger, men dog stadig passable med gummistøvler på fødderne, fører stien os frem til "Pramstedet", et i terrænet stadig synligt ophalingssted for mindre fladbundede både. Siddende på en båd, der ligger med bunden i vejret, nyder vi synet af talrige springende ørreder. De prøver at få sig en godbid af de mange lavtflyvende insekter over vandet.

Her ender vandringen for enden af Pramstedvej. De gamle kalkovne, som også tidligere lå her, kan man ikke længere se. Vil man have et indtryk af dem, må man begive sig til "Minibyen" i Arnbjerganlægget.

Vi vil slutte med at ønske alle fremtidige åvandrere god tur, samt med at ønske, at Varde bys vise fædre i højere grad må få øjnene op for det vældige aktiv, vi har i Varde å.

Pressen - en del af demokratiet

- pressen i Varde er delt i to: Ugeavisen og Vestkysten.
I den første sættes først annoncerne og derefter fyldes op med nyheds- og debatstof, - så meget som der nu er plads til.
Er der mange annoncer, er der tilsvarende kun lidt redaktionelt stof - og omvendt.

Så også nyhedsformidlingen følger markedskræfterne og svinger med konjunkturerne op og ned.

Men ugeavisen er ærlig. Den har aldrig lagt skjul på, den er kommerciel.

Med dagbladet er det mere kompliceret. Om den sag er der sagt meget i tidens løb, og meget tyder på, man aldrig må dømme en redaktør for hårdt.

Det kan til en forandring være lærerigt, at læse om en anden avis med en anden redaktør i en anden by.
Under læsningen må man selv huske at overholde reglerne for at skifte fortegn - -

Redaktøren der blev gået i Jantelovens slagskygge

»Vi må have stoppet det skriveri,« sagde Rotary-sekretæren.
»Det er ikke nok. Journalisten skal væk fra øen, og redaktøren skal med,« sagde Rotary-præsidenten.
Og mens Mors markerede Jantelovens 50 års-jubilæum, blev redaktøren for Morsø Folkeblad bedt om at sige op — ellers ville bestyrelsen fyre ham.

Af NIELS WESTBERG

Den selvsamme dag, torsdag den 4. august, som chefredaktør Jens Bjerre Tybjerg sagde op på Morsø Folkeblad på grund af uenighed med bladets bestyrelse om avisens linje, markerede lokalpressen 50 års-jubilæet for Janteloven — Aksel Sandemoses bitre bud på de sociale love gældende forfolk på hans fødeø Mors.

Og mens en kold efterårsblæst ude fra Limfjorden suser rundt i Nykøbings farveløse gader — og ned ad Færkenstræde, hvor Sandemoses eftermæle helt i overensstemmelse med »loven« er reduceret til en ydmyg mindeplade ved fødestedet i nr. 10 — kan den forhenværende chefredaktør bekræfte, at Janteloven stadig er effektiv.

Tybjerg, der nu må forlade øen efter otte år på posten som chefredaktør og i dag, lørdag, starter som lokalredaktør i Præstø i den anden ende af landet, føler sig selv som offer for mindst én af straffe-paragrafferne i Sandemoses lov: »Du skal ikke tro, du er noget«.

Tybjerg troede faktisk, han var chefredaktør og dermed kompetent til at bestemme, hvad Morsø Folkeblad skulle skrive om og *hvordan*. Men her troede han fejl og blev offer for magtspillet omkring den lille monopolavis, der med et dagligt oplag på ca. 6500 eksemplarer under den 47-årige Venstre-mand Jens Bjerre Tybjergs ledelse undergik »en farlig ændring«, som det forlød fra det lokale Rotary.

Så »farlig«, at formanden for bladets bestyrelse, Hans Damgård, i begyndelsen af juli følte sig foranlediget til under fire øjne at meddele Tybjerg, at han, formanden, ikke ret meget længere kunne holde en fyring tilbage, og at Tybjerg derfor lige så godt selv kunne sige op nu. Den melding fik chefredaktøren den 4. juli, og en måned efter fik bestyrelsen så den opsigelse, man havde bedt om: Morsø Folkeblads chefredaktør sagde op »på grund af uenighed med bestyrelsen om avisens redaktionelle linje«, som det kom til at hedde i redaktørens — af bestyrelsen godkendte — begrundelse.

»Men den formulering skulle vi aldrig have godkendt,« siger bestyrelsesformand Damgård i dag.

»Dér begik vi en fejltagelse — for den rigtige begrundelse er, at Tybjerg ikke magtede at lede avisen. Det var meget godt, alt det dér med at journalisterne havde deres »frihed«, som man sagde, og kunne fare rundt og skrive, som de havde lyst, men der var ingen styr på det.«

Damgård henviser til bestyrelsens egen begrundelse, trykt i avisen en måned senere, for at give Tybjerg silkesnoren. Heri hedder det bl.a., at man, dvs. bestyrelsens forretningsudvalg, var blevet »utryg« ved chefredaktøren, fordi hans journalister havde leveret »misvisende referater« og »kommenterende artikler« af »en uacceptabel standard«, undladt omtale af »væsentlige lokale begivenheder« og syltet »nekrologer, der først er blevet bragt flere uger efter dødsfaldet«. Tybjerg selv bebrejdes, at han skrev for få og for tynde — læs: for svagt Venstre-prægede — ledere og trykte for mange ankommet pr. telex fra Venstrepressens Bureau.

Damgård benægter kategorisk, at chefredaktørens afgang skyldes, hvad såvel bankdirektøren for Morsø Bank som øens erhvervschef og andre ledende erhvervsfolk har kaldt avisens »erhvervsfjendtlige holdning«.

Flora Plastic

Karakteristikken »erhvervsfjendtlig« skyldes først og fremmest en serie kritiske artikler om en bestemt virksomheds-konkurs: sagen om Flora Plastic.

Artiklerne blev skrevet af en ung erhvervs-journalist, Tommy Hansen. Men alle historier var i forvejen gennemlæst og godkendt af Tybjerg, som hele vejen igennem bakkede Hansen op i forsøget på at afdække virksomheds-spillet, hvori såvel bankdirektør Hans Jørgen Christensen, Morsø Bank, som erhvervschef Verner Nielsen, Christensens svoger, spillede afgørende roller.

Affæren omkring Flora Plastic går i korthed ud på, at en på øen fremmed mand en sommerdag i 1981 dukker op på erhvervschefens kontor med en idé om at starte en fabrik, som skal producere plastik-urtepotter efter et nyt italiensk produktionssystem. Manden, Hans-Heimo Nelke, tidligere plastikvare-salgschef, har i forvejen forsøgt at sælge sin idé hos en lang række sjællandske plastikproducenter, men ingen vil være med. På Mors får han imidlertid overbevist erhvervschefen, som går til bankdirektøren — og inden virksomheden 11 måneder efter starten i januar 82 er gået konkurs med en samlet gæld på otte mill. kr., har Morsø Bank sat godt to mill. kr. i foretagendet.

JENS BJERRE TYBJERG — *chefredaktor på kollisions-kurs med Jantelovens magtmænd* *(Foto: Carsten Ingemann)*

Ikke alene banken, hvis regnskabschef var formand for Flora Plastics bestyrelse, men adskillige lokale leverandører og kreditorer mister penge.

Allerede før årsskiftet 82-83 er kriminalpolitiet — inspireret af avisens skriverier — begyndt at interessere sig for sagen, efter hvad Information erfarer, fordi der muligvis er tilgået kreditorerne urigtige bankoplysninger, ligesom der muligvis uretmæssigt er solgt ud af konkursboets varelager.

Idag oplyser kriminalpolitiet i Thisted, der står for efterforskningen, at ingen til dato er sigtet, men at »den centrale personkreds« omkring den krakkede virksomhed stadigvæk afhøres løbende for at fastslå eventuelt bedrageri, mandatsvig eller skyldnersvig. Kriminalkommissær Brammer i Thisted vil ikke oplyse navne på de afhørte, men regner med at afslutte efterforskningen om tre uger.

Ifølge Informations oplysninger var bankdirektør Hans Jørgen Christensen den første, politiet afhørte.

»Under hele Flora Plast-forløbet gik vi tæt på, måske tættere end det er normalt for en lille lokalavis, men vi gjorde det, fordi sagen tilsyneladende var andet og mere end en banal konkurssag. Et lille samfund som Mors kan ikke bære så tvivlsomme økonomiske dispositioner, uden at det skaber mistro og rygtedannelser i befolkningen. Vi ville derfor til bunds i sagen, bl.a. for at undgå gentagelser,« siger den forhenværende chefredaktør.

»Det er i virkeligheden ikke andet, end hvad man *skal* forlange af en avis, som forsøger at køre en åben og ærlig journalistik.«

Lukkede cirkler

De, der *er* noget i »de lukkede cirkler« på Mors — Tybjergs udtryk — brød sig imidlertid ikke om den form for åbenhed og ærlighed, Morsø Folkeblad lagde for dagen i Flora Plast-affæren. En ung erhvervsleder med kendskab til de lukkede cirkler på Mors siger til Information, at der for ham og andre ikke er tvivl om, at det er »en konspiration«, som har fået væltet chefredaktør Tybjerg — en redaktør, man »ikke har kunnet styre«, fordi han klart tilkendegav, at han ikke ønskede »at være inde i varmen, dvs. i lommen på de mest indflydelsesrige«. Erhvervslederen, der ønsker af være anonym »af driftsøkonomiske grunde«, peger på bankdirektøren for Morsø Bank med over 80 procent af øens erhvervskunder som »den, der har trukket i trådene«.

Avisens Flora Plast-kampagne var kritisk over for banken og erhvervschefen, der satte det hele i gang, og »konspirationen« har desuden kunnet spille på utilfredsheden hos andre magtfulde personer, bl.a. avisens tidligere chefredaktør E. Lau Jørgensen, der som præst for frimenigheden på Mors, landets største, og leder af Morslands Danske Samfund har udtrykt stor misfornøjelse med Folkebladets ringe dækning af hans forenings møder. Lau Jørgensen blev desuden efter indsigelse fra Tybjerg nægtet at fortsætte som lederskribent på Folkebladet efter chefredaktørskiftet i 75.

Lau Jørgensens meningsfælle og »væbner« i avisens bestyrelse, Niels Agerholm, er kasserer i frimenigheden.

Blandt øvrige medlemmer af avisens bestyrelse har »konspirationen« især fundet støtte hos forretningsudvalgs-medlem Vagn Houmøller, mangeårig kritiker af Tybjergs »for svage« Venstre-tilknytning — og iøvrigt medlem af Morsø Banks repræsentantskab.

Tybjerg blev tidligt i sin chefredaktør-periode bedt om at gå ind i Venstres kredsstyrelse på Mors, men afslog, fordi han som bladmand ønskede at stå frit i forhold til partiet.

»Konspirationen«, — lyder teorien videre — har desuden samlet »nekrolog-kritikerne« i bestyrelsen op og endelig fået støtte i angrebet på avisens »erhvervsfjendtlighed« hos en så vigtig person som direktøren for øens dominerende industri, Knud Larsen fra Morsø Jernstøberi, der offentligt har beklaget Folkebladets »manglende positive erhvervs-holdning« i Flora Plast-affæren. En kritik, som ikke mindst har fundet klangbund i erhvervsledernes klub, Rotary, der på sit første onsdagsmøde i marts på Centralhotellet havde emnet på dagsordenen.

Konspirations-teorien bygger på en ordveksling mellem bankdirektør Hans Jørgen Christensen og erhvervschef Verner Nielsen, som Informations kilde har overværet under et møde i slutningen af 1982. Gengivet efter kildens hukommelse faldt ordene sådan:

Verner Nielsen: »Vi skal have stoppet det skriveri (om Flora Plastic, -red.).«

Hans Jørgen Christensen: »Det er ikke nok. Tommy Hansen (journalisten, -red.) skal væk fra øen, og Tybjerg skal med. Men forinden skal Tybjerg offentligt komme til at undskylde det svineri, Folkebladet har lavet.«

Verner Nielsen: »Så må vi indkalde til et møde ...«

Hverken bankdirektøren eller erhvervschefen benægter, at disse ord er faldet, men ingen af dem kan huske det.

Forespurgt siger bankdirektør Christensen til Information, at han overhovedet ikke vil udtale sig om sagen og iøvrigt heller ikke citeres for, at han ikke vil udtale sig ...

Erhvervschefen indvilligede derimod mandag i et interview, men da Information tirsdag morgen mødte op i Nykøbings gamle rådhus, hvor erhvervsrådet har kontor, havde Verner Nielsen skiftet mening. Nu ville heller ikke han udtale sig.

»Ikke en lyd,« som han sagde.

»Du kan lige så godt glemme alt om at stille spørgsmål,« meddelte erhvervschefen journalisten, som sad og skævede til den indrammede udgave af Janteloven trykt med gotiske guldbogstaver, der også prydede dette som så mange andre kontorer, værtshuse og privater på Mors.

— *Men benægter De, at den refererede samtale mellem Dem og bankdirektøren har fundet sted?*

»Jeg er udmærket klar over, hvor det dér stammer fra ...«

— *Hvorfra?*

»Fra N.N. (navnet tilbageholdt, -red.). Han var til stede på mødet og kan have hørt os tale sammen ...«

— *Ordvekslingen* har *altså fundet sted?*

»Det siger jeg ikke — jeg husker det ikke.«

Videre ønskede erhvervschefen ikke at udtale sig, fordi — som han sagde — Information bare var kommet for at støtte den afgåede chefredaktør.

Det var således ikke muligt at få opklaret, hvad det var for et møde, erhvervschefen i samtalen med bankdirektøren ønskede indkaldt — men i det mindste to møder i foråret 83 kom til at handle om Folkebladet og Tybjergs rolle.

»En farlig ændring«

Første onsdag i marts kl. 17.30 mødtes Rotary-brødrene på Mors i deres lokale på Centralhotellet i Nykøbing. Den traditionelle tre minutters-tale før serveringen blev den dag holdt af statsautoriseret revisor Jesper Andreasen, der ifølge sit manuskript — som Information har set — gik hårdt i rette med Folkebladet og den redaktionelle kurs, som revisoren fandt var udtryk for »en farlig ændring« til skade for øens erhvervsliv. Flora Plast-sagen blev trukket frem som eksempel.

Tre minutters-talen gav ifølge en af de tilstedeværende anledning til videre diskussion, bl.a. om chefredaktørens person. Morsø Folkeblads direktør, Hans Olav Hundtofte, var med til mødet som gæst og eventuelt kommende medlem, men refererede intet til chefredaktør Tybjerg. Tybjerg var ikke inviteret, da han allerede en måned efter at være tiltrådt chefredaktør-posten havde afslået at lade sig optage i Rotary-kredsen.

I marts var bankdirektør Christensen præsident for Rotary i Nykøbing og erhvervschefen sekretær.

En måned efter, 7. april, sammenkaldes til møde mellem erhvervsrådet og Folkebladets forretningsudvalg. Med erhvervschef Verner Nielsen i spidsen beklager erhvervsrådet sig over »den negative holdning« til erhvervslivet og nævner igen som eksempel Flora Plast-sagen.

Chefredaktør Tybjerg var med til mødet og fortæller, at erhvervsråds-folkene sagde, de var »kede af de skriverier«, men adspurgt kunne de ikke pege på én eneste urigtighed i avisens reportager.

Kun ca. to måneder før dette møde i april har Tybjerg fået re-konfirmeret sine chefredaktionelle beføjelser af et flertal på 12 ud af 15 bestyrelsesmedlemmer, som den 18. februar godkendte chefredaktørens kontrakt. Tybjerg havde hidtil ikke haft en ansættelseskontrakt, men levet med, at hans ansættelsesforhold stod nedfældet i en bestyrelses-protokol — som imidlertid gik til i flammerne, da Morsø Folkeblads hus nedbrændte i september 1975. Under mødet med erhvervsrådet i april mente chefredaktøren sig med andre ord dækket ind af bestyrelsen.

Men her tog han fejl. Ifølge bestyrelsesformand Damgård talte bestyrelsens medlemmer adskillige gange »to og to eller tre og tre sammen« om, at »det ikke var, som det skulle være« med Tybjerg ved roret, og direktør Hundtofte lod også flere gange i løbet af foråret og sommeren forstå, at »nu måtte man se at få afsluttet den redaktør-affære«.

»Efterhånden var det mit helt klare indtryk, at nogen ville foreslå en opsigelse og få flertal for det. Vi havde ganske vist aldrig talt samlet om det, men dét var min opfattelse, så derfor gik jeg selv til Tybjerg og talte med ham under fire øjne. Det var jo bedst for ham og hans familie, hvis han selv sagde op i stedet for at blive fyret, ikke?« fortæller Hans Damgård.

Og dermed blev det altså. »Konspirationen« — fiktiv eller reel — fik sin vilje: exit Tybjerg. For næsen af bladets journalister, der ikke var informerede om, hvor det bar hen i løbet af juni-juli — og som derfor måtte nøjes med at »beklage« chefredaktørens afgang.

Et spørgsmål om ytringsfrihed

Ifølge Tybjerg selv har tilsvarende adskillige andre — også blandt øens erhvervsfolk — udtrykt beklagelse og støtte *post festum*:

»Men ingen har turdet stå offentligt frem, og begrundelsen er påfaldende: ingen ønsker at få noget i klemme, f.eks. i forhold til banken,« fortæller Tybjerg.

»Magtspillet i et lille samfund som her på Mors styres fra lukkede cirkler, og det er let at falde i unåde, ikke mindst som journalist. Jeg betragter mig selv først og fremmest som journalist, og det er det, jeg er faldet på, kan man sige. Jeg er hverken blevet medlem af Venstres kredsstyrelse eller Rotary, men har forbeholdt mig ret til som bladmand at stå uafhængigt og satse på en åben redaktionel linje. Det indebærer, at avisen kun skriver om sager ud fra en ren journalistisk vurdering og forsøger at se bort fra andre hensyn. Der har været nogle kiks, men langtfra så alvorlige, at man behøvede fyre mig for det. Derfor kan jeg kun konkludere, at det er på grund af den redaktionelle linje, man har ønsket mig fjernet — og derfor er hele affæren også i sidste ende et spørgsmål om ytringsfrihed.«

»Måske har jeg været naiv. Fra andre lokalsamfund, hvor jeg har arbejdet, ved jeg, at magteliten forsøger at øve indflydelse på, hvad der skal stå og ikke stå i avisen, så måske burde jeg ikke have ladet mig overrumple her på stedet. Men jeg troede faktisk, at der var sket ét og andet — i pressen og i samfundet — i løbet af årene«, siger Tybjerg.

Bestyrelsesformand Damgård betegner Tybjergs konklusion som »fordrejning«.

»Han vil have det til at tage sig ud, som om sagen har noget med ytringsfrihed at gøre, men de reelle grunde til, at vi måtte bede ham gå, står at læse i forretningsudvalgets skrivelse, og det er som sagt en helt anden historie. Den handler i første række om dårlige leder-evner,« mener formanden.

— *Er det dig, der har skrevet forretningsudvalgets begrundelse?*

»Ja.«

— *Hvad mener du f.eks. med, at I er utilfredse med »kommenterende artikler, der var af en uacceptabel standard«?*

»Det kan jeg ikke præcis huske.«

— *Har ingen andre været med til at formulere den skrivelse?*

»Joh, vi havde da nogen til at hjælpe os med at formulere den ...«

— *Hvem?*

»Jah, Hundtofte, altså direktøren, var med til det ... og det kan da godt være, der er kommet et par formuleringer med, hvor jeg ikke præcis kan pege på, hvad de dækker,« siger bestyrelsesformanden.

Direktør Hans Olav Hundtofte er i mellemtiden — dvs. siden gæstebesøget på Centralhotellet i april — blevet medlem af Rotary-kredsen i Nykøbing.

Direktøren har ikke været til at træffe for en kommentar på grund af bortrejse.

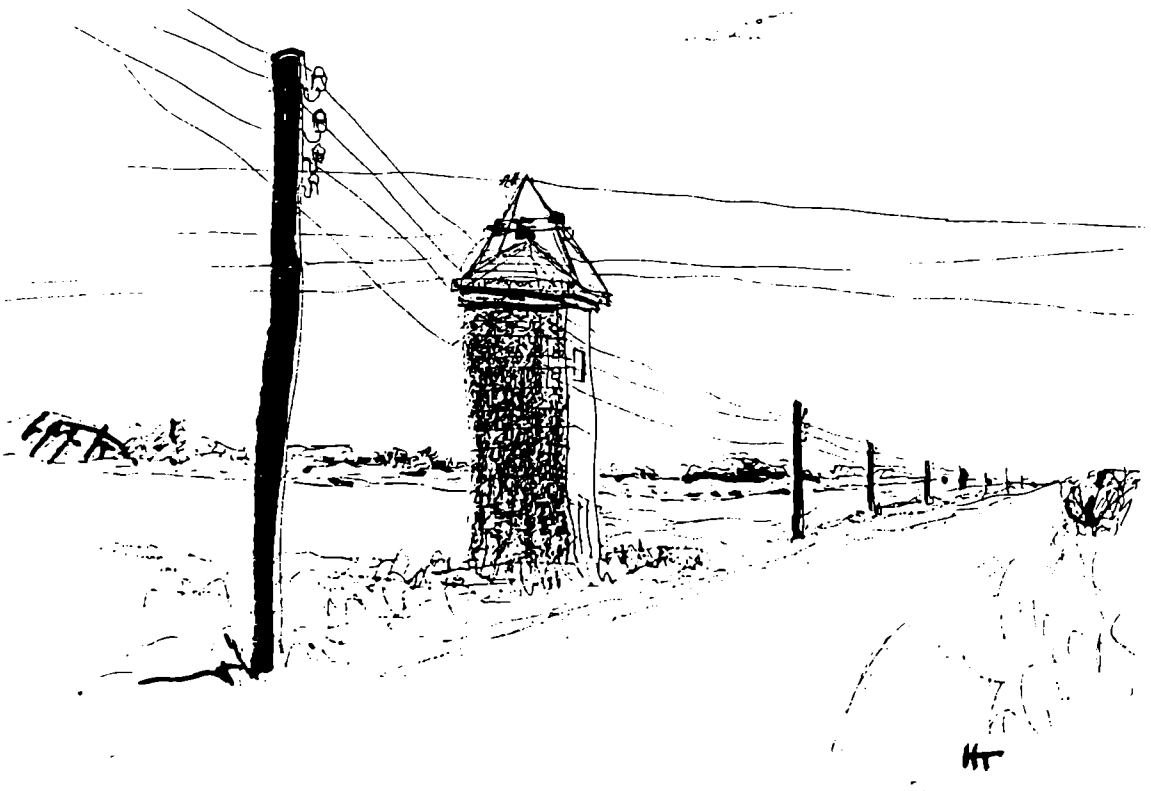

vestjysk transformation
er at skifte tråde
gennem fantasiens tårn

NOGET OM BILLEDKUNSTEN I VARDE KOMMUNE

Hvilke muligheder har Varde kommune ,når den har en aktiv kunstforening?

I Varde kommune findes der en forening som hedder Kunst-Musik og Teaterforeningen.

K.M.T.er aktiv m.h.t. teaterforeningen.Musikken er der også lidt plads til. Billedkunsten som hører under forbogstavet K har det meget sløjt.

Kunstforeningen har i store træk lavet udstillinger på Varde Gymnasium i forbindelse med teater-musikaftener.Udstillingerne har enten været lejet gennem Sammenslutningen af danske kunstforeninger eller lavet af kunstudvalget på Varde Gymnasium.

I de sidste par år har der kun været udstillinger når disse er lavet af kunstudvalget på Varde Gymnasium,dog skal der tilføjes at K.M.T. har hjulpet til med mindre beløb så som annoncer og transport.

Det fremgår af ovenstående at Varde kunstforening ikke er meget bevendt til en aktiv udstillingsvirksomhed.

Kunstudstillingerne kan nok mest kaldes for en"pauseklovn",i det publikum jo har udstillingen som en kulisse før og efter en teaterforestilling.Det er ikke byens borgere i bredeste forstand som får glæde af denne mangelfulde aktivitet.
Varde gymnasiums elever har dog haft en enestående mulighed for at opleve billedkunst i længere perioder,og det er vi naturligvis glade for.

Hvis Varde havde en aktiv kunstforening tror jeg der ville blive meget mere interesse for billedkunsten.

En aktiv kunstforening kunne arbejde med følgende områder:
1.Udstillinger.
2.Indkøb af kunst.
3.Film og foredrag.

4.Besøgsvenlige åbningstider.
5.Værksteder.
6.Gæstekunstnere.
7.Større opgaver/udstillinger.
8.Andet.

ad.1.Der kan laves udstillinger med billedkunstnere fra Ribe amt. Billekunstnere fra ind-og udland.
Udstillinger kan laves i samarbejde med institutioner og virksomheder i Varde kommune.

ad.2.De udgifter der er forbundet med afholdelse af kunstudstillinger kan for en stor dels vedkommende imødegås ved køb af værker.På den måde kunne et ellers trist miljø blive mere rart at færdes i.

ad.3.Kunstforeningens medlemmer skal have en tilsendt information om den nye kunstudstilling.Der skal ved køb på udstillingen gives medlemmet 10% rabat.Medlemmet skal have mulighed for enten at få et stykke grafik eller kunne købe et stykke grafik til en meget rimelig rabat.

ad.4.Åbningstiderne skal være venlige for den arbejdende del af befolkningen,d.v.s. kl 16 til 18,3o på hverdage.Lørdag kl.14 til kl.17.

ad.5.Værkstedsfaciliteter vil være et stort aktiv.I Medborgerhuset er der sådanne muligheder.

ad.6.Har en kunstforening værksstedsfaciliteter og kunstnere,er der muligheder for at bygge bro over mange ting som skaber kløfter mellem borger og kunstner.Vi har brug for hinanden, og kan få megen glæde af at arbejde sammen.

ad.7.Varde kommune har de sidste tre år købt nogle skulpturer. Hensigten hermed er dels at få nutidig kunst ud i byen så byens borgere og gæster kan se kunst i hverdagsmiljøet.Måske vi engang kunne lave et stort "Kunstskue"?

ad.8. Jeg er vidende om at der er flere institutioner som ønsker en kunstforening,f.eks.administrationsbygningens personale. Der er institutioner der har søgt om kunst til udsmykning af vægge.Kommunen har givet afslag på ønsket.
Nogle institutioner lejer kunst,det får man ikke kunst af.

Kan det være rigtigt at så mange behov fortsat skal være uløste?

Anker Hoffmann.

Varde kunstforening har ikke haft midler til at lave større udstillinger,hvilket med al tydelighed fremgår af kunstforeningens virksomhed.

Derfor var det meget glædeligt at kommunen nedsatte et underudvalg som skulle tage sig af den kunstneriske udsmykning af byen.

Udvalget kom til at bestå af politikere,embedsmænd,en kunstforeningsrepræsentant ,arkitekter og to billedkunstnere fra egnen.

Udvalget besøgte museerne og skulpturparken i Herning i 1979.Herefter besøgte vi billedhuggeren Erik Heide på Mors.

Alt dette resulterede i at Erik Heide blev Varde kommunes konsulent i kunstneriske spørgsmål.

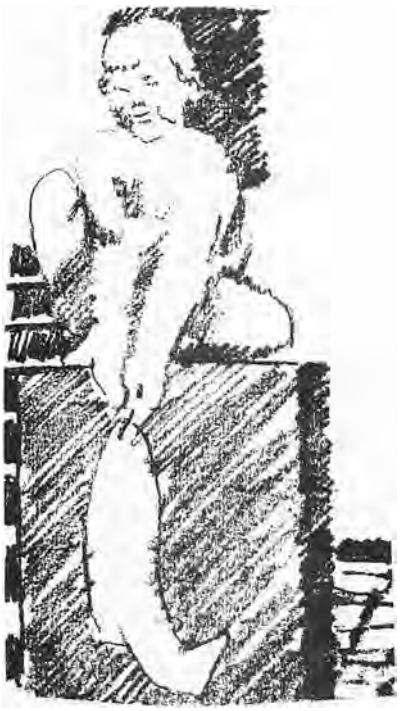

"Laksedrengen"

Sommeren 198o kørte vi til kunststedet Veksø, hvor der var en stor skulpturudstilleng af nutidig kunst.Udvalget besluttede at købe en skulp tur af billedhuggeren Bent Sørensen.

Bent Sørensens TO FORMER er nu opstillet nær torvet i Varde.

Il983 fik byen igen en ny VANDKUNST udført af Erik Heide.Vandkunsten er bestilt til en mindre gård,som fremkommer mellem bygningerne af det gamle Rådhus,Sillesens hus og det nye bibliotek.

Det omtalte udsmykningsudvalg har til dato haft 100.000kr. til indkøb af kunst pr.år.

"Liggende kvinde"Anker Hoffmann

Liggende Kvinde, Arnbjergparken. Per J. K. Pedersen

"Vandkunsten" Erik Heide.

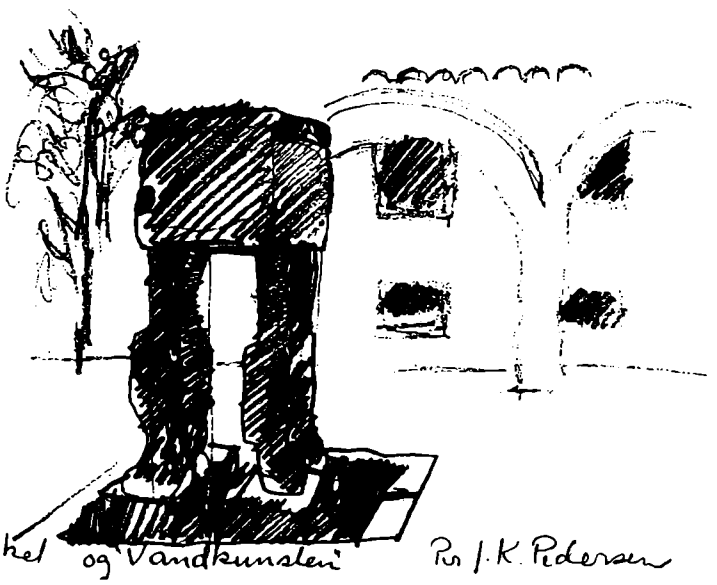

Bibliotekel og Vandkunsten Per J. K. Pedersen

Gretelise Holm

Et hjerteanliggende

Kvinder · Samfund · Lokalpolitik

Ved grundlovsmødet på HÅNDVÆRKEREN den 5. juni 1983 holdt journalist Gretelise Holm et spændende foredrag, i hvilket hun belyste, hvilken placering danske kvinder har haft og har i det politiske liv og i samfundet som helhed.

Først greb hun det historisk an og fortalte om, hvorledes mændene med 117 forskellige "gode" argumenter i lang tid havde held til at holde kvinderne ude fra valgret og valgbarhed til de kommunale råd. (Og til Rigsdagen). Kølig objektiv historieskrivning var der ikke tale om;hør blot, hvorledes hun i sin bog Et hjerteanliggende skildrer kampen for og imod valgretten.

Et hjerteanliggende

Da Fredrik Bajers andet forslag om kvindernes kommunale valgret blev behandlet i Landstinget holdt journalisten, digteren og forfatteren *Carl Ploug* (1813-1894) den store mandetale. Han havde nemlig gennemskuet kvinderne og deres mandlige medløbere:

– Dette forslag er et led i en kæde, hvis endemål er kvindens politiske ligestilling med manden ... Man har ment, at det var for stærk en medicin at byde Landstinget på én gang, og har så bestemt at give os den dråbevis ... derfor tror jeg, at det er klogest at standse ved det første trin, er vi først på vej nedad, så er det vanskeligere at standse siden ... Jeg påstår, at dette ikke vil være i samfundets interesse ...

– Kvinden har samme evner som manden, men hun har dem noget anderledes fordelte. Hovedforskellen mellem kvinden og manden er den, at hos hende er følelseslivet og hos ham forstandslivet stærkest ...

– Jeg tror på ingen måde, at de (kvinderne) er særlig skikkede til lovgivningsvirksomhed, thi rolig overvejelse og logisk slutning turde vel være hovedbetingelserne for med held at kunne deltage i den ... Jeg tror nu heller ingenlunde, at kvinderne i deres stor flerhed selv ønsker at opnå politisk valgret, sagde Carl Ploug.

At der faktisk var indløbet en landsadresse med et pænt antal underskrifter på et krav om kvindelig valgret afviste Carl Ploug med den argumentation, der i dag hedder „et lille højtråbende mindretal":

– Hvad vil 3600-3700 forslå mod den million, som Danmarks kvinder udgør, eller mod de 300.000, som ville blive vælgere i fald den store reform, eller som jeg hellere vil kalde den, samfundsrevolution, blev gennemført, spurgte Carl Ploug.

Ploug følte sig heldigvis overbevist om, at „den bedre, den mest følelsesfulde og i sit kald mest opgående del af kvinderne slet ikke vil blive glad ved denne reform eller ville ønske at tage del i det liv, som da ville komme til at udfolde sig":

– I det store samfund tror jeg, det tilkommer kvinden at besørge det, som jeg med et kønt ord vel gerne kan kalde hjerteanliggender ...

Carl Ploug tænkte med *hjerteanliggender* på „omsorgen, virksomhed, som udspringer af humanitet og kristenkærlighed mod medborgere og børn, opdragelse, undervisning, fattigpleje, sygepleje osv.":

– *Samfundet kan slet ikke være tjent med, at kvinderne drages bort fra de kærlighedsgerninger, der ligger for dem, for at skændes med os i en valgforsamling eller et ting,* forklarede Ploug og fortsatte:

– *For den parlamentariske kamp, både den inden for tingene og den uden for tingene, ønsker jeg vore kvinder fritagne. Den giver både sved og støv – jeg vil gerne sige snavs – og ingen af delene vil klæde dem. De vil gøre megen mere nytte for samfundet og bedre bevare den plads i livet, de har haft siden verdens første dage, dersom de forbliver udelukkede fra det politiske liv ...*

– *Jeg tror, at kvinden bør være, hvad allerede Biblen kalder hende, mandens medhjælp, men hans medhjælp i det private liv ...*

Og så kommer den ædle ridder op i digteren Carl Ploug:

– Ligesom jeg altid har været rede til at forsvare både kvinden og landet, så forsvarer jeg også nu begge, idet jeg modsætter mig dette forslags fremme ... Jeg tillader mig at foreslå det høje Landsting at vedtage en ganske kort og tør dagsorden og dermed at henlægge sagen. Dagsordenen lyder således:

– *Da Landstinget formener, det hverken vil være i kvindernes eller samfundets interesse, at der tildeles dem valgret, går det over til dagsordenen.*

Sagde digteren Carl Ploug og fik sin dagsorden vedtaget med stort flertal. 34 stemmer mod 13.

Carl Plougs tale fik forbitrelsen til at stige i kvindernes stemmeretsbevægelse.

Samme år startede Kvindelig Fremskridtsforening sit blad „Hvad-vi-vil" – organ for kvindesag, fredssag og arbejdersag.

I dette blad svarede redaktøren *Johanne Meyer* (1838-1915) på Carl Plougs tale om, at kvindernes talenter lå for „hjerteanliggender":

- *Han burde have sagt: Derfor bør kvinden komme ind, thi ordningen af vort samfund er et hjerteanliggende. Vi må nemlig ikke ordne vort samfund således, at hundreder af arbejdernes børn må spise fattigvæsenets brød, eller at deres døtre må søge erhverv ved usædelighed. Vi må ikke give love til gunst for den ene stand og på bekostning af den anden, men fremfor alt ikke udbytte det ene køn til fordel for det andet.*

Skrev Johanne Meyer.

Mændene følte sig ramt, da kvinderne i slutningen af sidste århundrede både krævede uddannelse og politisk indflydelse.

Efter en lang og sej kamp, under hvilken kvinderne dog også havde haft hjælp fra fremskridtsvenlige mandlige politikere - bl.a. den førnævnte venstrepolitiker Frederik Bajer - opnåede kvinderne omsider valgret og valgbarhed til sogne og byråd på lige fod med mændene. Det skete i 1908. I 1915 kom gennembruddet på det landspolitiske plan, idet den nye grundlov fra 1915 gav kvinderne valgret og valgbarhed til Folketinget og Landstinget. Herom skriver Gretelise Holm.

Det 11. forsøg

I den næste rigsdagssamling blev forslaget om almindelig kommunal valgret gentaget, men denne gang var der indrømmelser til Højre med den fortsatte privilegerede valgret til amtsrådene.

Dette forslag blev vedtaget i begge ting og ophøjet til lov *den 20. april 1908.*

Efter en menneskealders kvindekamp og 11 folketingsforsøg over 22 år fik den halve befolkning ret til at være med til at præge det lokalpolitiske liv.

Kvinderne fik valgret og valgbarhed på lige fod med mænd. Betingelserne var, at de skulle være fyldt 25 år, have bopæl i kommunen og året forinden have betalt direkte skat til kommunen. Begge ægtefæller betragtedes som skatteydere, når manden betalte skat.

Og hvad kan man så lære af den lange og træge kamp for kvindernes valgret til de kommunale råd? Man kan lære at genkende nogle af mekanismerne i almindelig kvindeundertrykkelse.

Man kan lære at genkende alle de „gode argumenter" mod kvinders politiske og økonomiske ligestilling med mændene.

Mange af de holdninger, talemåder og argumenter, som dengang blev brugt mod kvindernes valgret går igen i dag, hvor det drejer sig om kvindernes ret til andre pladser i samfundet, kvindernes ret til ikke bare en formel, men en reel ligestilling.

1. Man skal være på vagt, når det fremføres, at kvinders „biologi" eller „natur" betinger en særlig social, politisk eller arbejdsmæssig stilling.

Når nogen fremfører, at en bestemt social situation er naturlig for et køn – eller biologisk bestemt – kan man være sikker på, at det drejer sig om fordomme.

Der er i historiens løb givet mange fantastiske forklaringer på, hvorfor mænd af biologiske grunde skulle herske og kvinderne lyde. Lige fra at manden ejer evnen til at koge blod op til sæd, mens kvinderne har hysteriske livmødre – til vore dages påstande om særlige mandlige og kvindelige hjernehalvdele.

De biologiske argumenter duer ikke til noget, mente den første engelske kvindesagsmand *John Stuart Mill* (1807-73), der i 1869 skrev „Kvindernes Underkuelse", som også satte gang i den kønspolitiske debat herhjemme.

Mill fandt, at man ikke kunne begrunde magtmisbrug og underkuelse ved at henvise til de to køns natur, for *naturen afslører sig kun under lige og frie forhold.* Så længe der hersker ideologisk, politisk og økonomisk ulighed, så længe er kønnenes natur bundet i en fremmedgjort tilstand.

2. Man skal også passe på traditionsargumentet om, at sådan har det været siden tidernes morgen. Og, at det er den almindelige tænkemåde.

Den historiske betragtning er muligvis rigtig, men det gør det ikke nødvendigvis rigtigt, at sådan skal forholdene også være og vedblive at være.

Det er muligvis også rigtigt, at uligheden er sanktioneret af flertallet, men flertallet har ikke altid ret.

Menneskets historie er foranderlig, og flertalsopfattelser skifter.

Man skal ikke lade sig slå ud af argumenter om, at der kun er tale om „en lille højtråbende flok". Dette argument blev i mange forskellige udgaver brugt mod de kvindelige stemmeretsforkæmpere.

Det er rigtigt og meget forklarligt, at kvinderne var få i starten. Og at de mennesker, der går i spidsen for en samfundsudvikling, altid er få.

De fleste store bevægelser er startet af små højtråbende flokke.

3. Kvinderne skal i særlig grad tage sig i agt for de mænd, der kender „kvindernes eget bedste". De mænd, der ligesom Carl Ploug ved, hvad der er „i kvindernes egen interesse". Svage grupper skal altid være på vagt over for beskyttere. Det giver historien mange eksempler på.

4. Kvinderne skal passe på dem, der taler om „kærlighedsgerninger" og „hjerteanliggender" og tydeligt nok mener gratisarbejde, slaveliv og udbytning.

5. Man skal lægge mærke til, at mange siger og skriver „samfundet" i betydningen „mændene". Apropos „samfundets og kvindernes interesse".

6. Pas på dem, der fremfører, at den eneste og højeste lykke for en kvinde er en mand. Eller at kvinders sociale og politiske vrede kan tilskrives savnet af en mand.

7. Man skal i helt særlig grad være på vagt, når nogen – som indenrigsminister Hugo Hørring – på den ene eller den anden måde drager kvinders seksualitet ind i spørgsmålet om politiske eller sociale rettigheder.

8. Man skal aldrig tro dem, der gør sig til af at tale på kvinders vegne.

Den københavnske borgermand *Tyge Rothe*[4] gav et klassisk eksempel på den slags mænd, da han på den franske revolutions tid skildrede, hvorledes *hans kone* så på de franske borgerinder:

– *Min mand,* sagde hun, *er statsborger, og han har som sådan sine rettigheder, i dem er mine indbegrebne, til ham overlades det at forsvare dem, og dermed har jeg fuldt værn. Intet ædelt folk kan lade sig regere af kvinder, det er en forvendelse af Guds ordning ... For kvinden vil politik blive et middel til at intrigere og til at spille svage mænd over til et eller andet parti. Huset er kvindens verden, hun skal ikke træde op til skue for det offentlige, ikke hige efter at glimre ved mands færd, og hun gør sig latterlig ved at synes lærd.* (Sådan tænkte Tyge Rothes kone – ifølge Tyge Rothe).

Da de politiske rettigheder var vundet med valgret og valgbarhed, viste det sig, at dette kun var den første spæde begyndelse. Reel indflydelse for kvinderne og reel mulighed for at fremme de synspunkter, som i særlig grad interesserer dem, var et fjernt mål ude i horisonten. Endnu i dag mangler der meget. Herom skriver Gretelise Holm.

Når det er alvor i politik, både lokalt og på verdensplan, så er billeder ens: betydningsfulde, trætte, tunge drenge.

Kvindernes dilemma

Der er mange andre modstridende krav til kvindelige politikere.

De bliver måske valgt ind „på kvindestemmer" og forventes at føre kvindesag, men de repræsenterer politisk mandsdominerede grupper og partier, som ikke har noget til overs for kvindesag.

Endelig er det en helt umulig og umenneskelig opgave at være „den obligatoriske" kvinde, som forudsættes at repræsentere alle kvinder over en kam.

Nogle genkender måske situationen fra opstillingsmødet:

– Ja, så skal vi have en fra landbruget, og Jensen han repræsenterer handelslivet, og vi skal jo også gerne have noget industriudvikling ... hvem kan vi finde, ja, og så må vi vel have en for kvinderne ...

Kvinderne kan få én repræsentant, som så formodes at repræsentere samtlige kvinder, samtlige kvinders interesser, samtlige kvinders holdninger, samtlige kvinders erhvervsinteresser og samtlige kvinders sociale interesser ...

Det er naturligvis både en umulig og meningsløs opgave.

Det er en kendt sag, at store undertrykte folk „generaliseres". De udstyres af herskerne med en række fællestræk. Derfor er én repræsentant nok.

I en faglig organisation forsøgte kvinderne at få opstillet to kvindelige repræsentanter til et fagligt organ.

Den ene mand efter den anden stillede sig op med „kammeratlige råd" om, at det var fagpolitisk meget dumt af kvinderne at opstille to kvinder:

– For så splitter I kvindestemmerne og får slet ingen kvinde valgt, lød rådet.

Det acceptable og højst mulige politisk set var én kvinde, som forudsættes at repræsentere alle kvinder og naturligvis ingen mænd, hvorimod mænd til enhver tid kan repræsentere kvinder.

At være kvindelig politiker er en så svær og umulig opgave, at man kan forbavses over, at det overhovedet er muligt at få nogen til at stille op.

Fra kvindesaglig side vil de blive mødt med angreb, fordi de „forråder" kvindesagen. I det politiske liv vil det store flertal af mænd derimod hele tiden være på vagt og fortælle dem, at „det her handler om politik og ikke om kvindesag". Apropos Kjeld Olesen, der bekendtgør, at Socialdemokratiet er indstillet på at få valgt kvinder ind, hvis de vel at mærke beskæftiger sig med andet end kvindesag.

For at overleve både menneskeligt og politisk, må kvindelige politikere vælge side eller forsøge sig med talrige kompromisser og nervepirrende balancegang.

Mange vælger helt fra begyndelsen at „skjule" kvindesagen. For overhovedet at få startet en politisk karriere skal de jo nemlig gennembryde en række mandskæder.

Mændene slipper nok kvinder gennem kæderne, men de har god sans for at foretrække de ufarlige kvinder, dem der ikke angriber eller endda helt anerkender og retfærdiggør kvindernes placering i bunden af samfundet.

På amerikansk bruger man begrebet „passing over" om negre, der er så hvide i hudfarven, at de kan få fordele af den hvide overklasses privilegier. Men så må de også udgive sig for og leve som hvide, og de må forsvare de hvides rettigheder og tage afstand fra deres egne racefæller. Det er klart, at „de falske hvide" får både indre og ydre konflikter. Identitetskonflikter og konflikter med den race, de forråder.

Kvindelige politikere kan havne i samme situation.

Her er en typisk beretning:

„– Jeg blev valgt ind på kvindestemmer. Jeg ønskede også at tage mig af kvinders interesser, men jeg opdagede hurtigt, at jo mere jeg snakkede kvindesag, des mindre status fik jeg i partiet (bekræftet af Kjeld Olesen), der i alle led var domineret af mænd. Der blev gjort grin med mig, og jeg blev meget kammeratligt opfordret til at tage mig af vigtigere spørgsmål. Man prøvede også på at smigre mig ved at sige, at jeg var „alt for god en politiker" til det „kvindepjat".

Så bestemte jeg mig for at lægge kvindesagen på hylden og i stedet specialisere mig på nogle typiske mandeområder og vinde status, mere indflydelse og magt i partiet. Derefter, tænkte jeg, ville jeg vende tilbage til kvindespørgsmålene.

Det lykkedes mig også at vinde partiposition, men hver gang jeg så rejste en kvindesag, blev jeg tydelig „straffet" og fik f.eks. igen at vide, at det var et ærgerligt „spild af mine politiske talenter".

Engang blev jeg presset til at tage afstand fra kvindesagen. Jeg følte mig utilpas og forræderisk, men jeg blev højlydt anerkendt og rost som „et rigtigt mandfolk" i politik.

I dag ved jeg, at de få kvinder i politik hindres både effektivt og raffineret i at være solidariske med kvinderne i samfundet. Jeg tror ikke længere på, at det er muligt at føre kvindepolitik, medmindre der kommer mange kvinder ind."

Kvinder som gidsler

Selv om kvinder hindres i at føre kvindepolitik, kommer de alligevel til at optræde som gidsler, og de kommer til at legitimere mændenes magt.

Minister *Lise Østergaard:*

– Hidtil har det jo været med kvinder i politik som med farvede professorer ved de private universiteter i USA. Vi må endelig have én eller to, så ingen kan beskylde os for at have fordomme, men fri os for mere end et par stykker, for det er jo ikke meningen, at de skal have egentlig indflydelse.

Minister *Ritt Bjerregaard:*

– Så længe der er så få kvinder i politik vil vi få en eller anden form for gidselfunktion. Mændene kan så sige til andre kvinder: Der kan I bare se! Hun kan sagtens være politiker! På den måde fremstår det som kvindernes egen skyld, at de ikke har større indflydelse[14].

Amtsborgmester *Grete Kirketerp Nielsen* (1978):

– Jeg er blevet brugt som gidsel. Jeg er så fortørnet og skuffet over, at de ikke har stillet en eneste kvinde op på en valgbar plads (i Nordjyllands Amt). Efter mange års arbejde i politik, må jeg konstatere, at de kun har brugt mig som alibi – som én de kunne prale med: Se så kvindevenlige er vi![15].

For kvinderne som helhed kan det være noget af en ulykke at have enkelte kvinder på meget høje poster i samfundet.

I „ly" af en kvindelig statsleder kan kvindernes situation i samfundet forringes voldsomt.

Og i ly af en kvindelig amtsborgmester kan man helt undlade at opstille andre kvinder. For så kan ingen jo beskylde for kvindediskrimination, vel?

I ligestillingsdebatten har der været en voldsom og afledende tendens til at fokusere på de socialt atypiske mænd og kvinder. Vi opsøger en kvindelig minister og en mand, der er hjemmegående husfar. Og hokus pokus: Her er ligestilling i Danmark.

Med støtte i en svensk rapport fra 1977 foreslår Gretelise Holm disse ændringer - for at få kvindernes indflydelse i samfundslivet gjort reel.

Personer, der udfører politiske hverv, skal have ret til tjenestefrihed.

Politiske møder skal så vidt muligt lægges i dagtimerne.

Det offentlige skal betale kompensation for tabt arbejdsfortjeneste.

Kommunerne skal bidrage til at løse småbørnsforældrenes børnepasningsproblemer.

Rapporten gør særlig meget ud af solidariteten med småbørnsforældre. Mødetiderne skal tilpasses småbørnsforældre, rejser skal undgås. Der bør altid være tilbud om børnepasning ved konferencer, og i hver partiforening bør der udpeges en børneleder til at forestå børnepasningen.

Rapporten gik også ind for et mere åbent politisk system med større spredning af tillidsposter og rokeringer, så det begrænses, hvor længe enkeltpersoner kan sidde på tillidsposter.

Konklusionen i rapporten, som var forfattet af både mænd og kvinder, var, at et samfund, hvor vigtige og store grupper af befolkningen ikke kan påtage sig politiske opgaver, ikke er et godt samfund. Et samfund, hvor de, der har politiske hverv, må isolere sig fra medmennesker og familie, er heller ikke godt. Begge træk fandtes fremherskende i samfundet i dag.

Flere af de fornyelser, som Folkpartiet foreslår, går igen i andre partiprogrammer, f.eks. i det svenske Socialdemokratis.

Herhjemme har der ikke været ført nogen større diskussion om det politiske arbejdsmiljø – og hvilken type mennesker, det rekrutterer og skaber.

Ritt Bjerregaard har offentligt udtalt, at hun ikke kan få børn til at passe ind i sin politiske karriere.

Det er både ærligt og modigt sagt. Mange blev forargede over det „ukvindelige" og „kolde" valg, men forargelsen burde rettere gå på et politisk system, hvor ingen reelt har børn. Et system, som rekrutterer personer, der må vælge at nedprioritere forholdet til medmennesker og familie.

Overalt i verden er modelpolitikeren en ældre herre: En Reagan, en Andropov, en Weidekamp ... Yngre herrer er på vej til at bore sig op – med armene tæt ind til siden. De har ingen børn i hånden, og det er utrygt. For den hånd, der holder i et barn, kaster ikke en bombe.

Måske skulle man ønske politiske systemer, der inddrog både fædre, mødre og børn – og bedsteforældre naturligvis.

Men i mange politiske forsamlinger betragtes det stadig som lidt upassende, temmelig uvæsentligt at fremføre problemer om børnepasning. Og det betragtes som en direkte provokation at medbringe et barn.

Det er ikke mange år siden, at det vakte et voldsomt postyr, da en kvinde ammede sit barn i Borgerrepræsentationen.

Selv på den internationale kvindekonference i København i 1980 var der ikke på forhånd arrangeret nogen form for børnepasning, og børn var „forbudte", måtte ikke slippe forbi politivagten udenfor.

I det politiske liv opfattes „børn" stadig mange steder som et lidt venstreorienteret, provokerende rødstrømpeord.

Børn er i bedste fald en privatsag, som man ikke skal plage alvorligt arbejdende politiske forsamlinger med.

En gang var kvinder i politik lige så utænkeligt som børn i politik i dag. Den senile, døende olding, den gale gamle mand, de „barnløse" fædre, de golde kvinder må stemme og råde for landets fremtid, men børnene er usynlige og næsten tabubelagte. En privatsag.

Hvis verden havde været styret af fædre, mødre og børn havde den næppe været på vej til selvudryddelse.

Hvis planlægningen i Danmark havde været styret af mødre, fædre og børn er det ikke sikkert, at vi havde haft verdensrekord i trafikdræbte børn.

Kvinder kunne være med til at bryde den livsfarlige opdeling i det private og det offentlige: Hvor børns liv og helhed er noget „privat", mens vejanlæg og trafik er noget offentligt og politisk.

Hvor længe skal trafikdrab på børn betragtes som en „naturlig" samfundsomkostning?

IDRÆTSBETRAGTNINGER

HVIS FRITID ER DEN TID, DEN ENKELTE IKKE ANVENDER TIL EGENTLIGT ARBEJDE ELLER UDDANNELSE, HAR FRITIDEN GENNEM DE SENESTE ÅRTIER FÅET STØRRE ANDEL AF DEN SAMLEDE TID. ØNSKELIGT ELLER EJ, VI BEVÆGER OS MOD ET FRITIDSSAMFUND.

IDRÆT VAR FOR DE GAMLE GRÆKERE OGSÅ DEBATTEN, HOLMGANGEN MED DET TALTE ORD SOM VÅBEN. JA, ALLE FORMER FOR AKTIVITETER, SOM MAN IKKE SATTE TRÆLLE TIL AT UDFØRE, BLEV BETRAGTET SOM IDRÆT.

IDRÆT ER I DAG, SOM BEGREB, INDSKRÆNKET TIL:
"ENHVER FYSISK AKTIVITET, OFTE MED ET KONKURRENCEBETONET ELEMENT, DER HAR TIL HENSIGT AT FREMME INDIVIDETS FYSISKE, PSYKISKE OG SOCIALE UDVIKLING".

IDRÆT: SET I SAMMENHÆNG MED FORSKELLIGE BEGREBER, ALFABETISK ORDNET.

IDRÆT OG ARBEJDE

Idrætten skal ikke erstatte arbejde, Men for dem, der ikke er erhversaktive, vil idræt kunne give den muskelaktivitet og kondition, der er nødvendig for alle mennesker.
For erhversaktive var det tidligere de mennesker, der havde mindst fysisk aktivitet i deres job, der dyrkede mest idræt. I takt med, at maskiner overtager det hårdeste fysiske arbejde, vil stadig flere deltage aktivt i idræt.

IDRÆT OG BØRN

Idrætten har et stort og varieret tilbud til børn. Børn har lyst til og behov for at bevæge sig. Der er en klar sammenhæng mellem de motoriske færdigheder (evnen til at styre sine bevægelser), og evnen til at tilegne sig nye kundskaber.
Den reducerede tid til idræt i skolen, giver den organiserede idræt en stor opgave med at lære børnene grundlæggende fysiske færdigheder, som de tidligere lærte i skolen.
Børn har lyst til at prøve noget nyt, derfor skifter de også mellem flere idrætsgrene, for senere at vælge een fast idrætsgren eller andre fritidsaktiviteter.

IDRÆT OG CHRISTIANSBORG

IDRÆTTEN MODTAGER STORE TILSKUD GENNEM TIPSLOVEN OG FRITIDSLOVEN.
MEN ANDRE LOVE TRÆKKER EN STOR DEL TILBAGE TIL STATSKASSEN I FORM AF MOMS, SKATTER OG AFGIFTER. EN LANDSDÆKKENDE IDRÆTS- OG FRITIDSPOLITIK, DER KAN STØTTE KOMMUNALPOLITIKKERNE I DERES PLANLÆGNING, SAVNES.

IDRÆT OG DEBAT

Idrætten, der som bevægelse er partiupolitisk, har mødt stor forståelse for sine ønsker om etablering af anlæg og om direkte økonomisk støtte til drift. Når midlerne så skal bevilges, er der en lang række forhold, der først skal tilgodeses. Af de haller, der er i Varde Kommune, er de 3 bygget som skolehaller, der selvfølgelig stilles til rådighed for idrætsforeninger i ledige perioder. En hal blev bygget for midler indsamlet til en svømmehal. 2 haller er bygget i lokalområder, med kommunal støtte, efter, at der var indsamlet store midler blandt lokalbefolkningen. Skolesvømmehallen dækker ikke behovet for timer til undervisning og træning. Halbyggeri er altså kun sket i den udstrækning, hvor skolerne har haft et behov eller lokalbefolkningen har udgjort en stærk gruppe. Af øvrige anlæg er fritidscentrets første etape, med boldbaner (dyrskueplads), færdig. Hermed er en stærk politisk organisation tilgodeset. Der har ikke herefter været midler (vilje) til at gennemføre den fortsatte udbygning, som planlagt med svømmehal, opvisningshal og stadion.

IDRÆT OG ELITE

IDRÆTTEN VEDKENDER SIG ELITEN. HVAD DER FORSTÅS VED ELITEN, VEKSLER MED ANSKUERENS SYNSVINKEL. I EN FODBOLDKLUB, HVOR FØRSTEHOLDET SPILLER I SERIE 3, ER SPILLERNE PÅ DETTE HOLD ELITEN.
DER ER I VARDE MANGE DYGTIGE IDRÆTSUDØVERE, DER PÅ UNIONS-, FORBUNDS- OG LANDSPLAN HAR NÅET BETYDELIGE RESULTATER. MEN DER ER KUN EEN I 1983, DER KAN SIGES AT TILHØRER VERDENSELITEN INDEN FOR SIN IDRÆT. FOR LANDET SOM HELHED ER DER UNDER 20 I VERDENSELITEKLASSEN.

IDRÆT OG FRITID

Idrætten er den største folkelige bevægelse. Den udøver sin virksomhed som et fritidstilbud. Dels som aktivitet, der giver deltagerne mulighed for alsidig fysisk udvikling, og dels som underholdning for tilskuere, herudover gives mulighed for socialt samvær.

IDRÆT OG GENERATIONER

Idrætten, der tidligere blev betragtet som noget børn og unge kunne beskæftiges med, har i dag fat i alle aldersgrupper. Men tilskudsordninger, hvor medlemmer over25 år er en belastning for foreningernes økonomi, opfordre ikke foreningerne til at tage nye aktiviteter, der specielt henvender sig til ældre og pensionister, på programmet. Skal idrætten føres i marken under mottoet "IDRÆT FOR ALLE", må de aldersmæssige grænser for tilskud fjernes.

IDRÆT OG HANDICAP

IDRÆTTEN HAR OGSÅ TILBUD TIL DEN DEL AF BEFOLKNINGEN, DER PÅ EN ELLER ANDEN MÅDE HAR ET HANDICAP, DER HINDRE DEM I AT KONKURRERE PÅ LIGE VILKÅR I DE ALMINDELIGE DISCIPLINER. I VARDE ER MULIGHEDERNE DOG BEGRÆNSET, PÅ GRUND AF MANGLENDE ELLER DÅRLIGT INDRETTEDE FACILITETER.

IDRÆT OG INTELLIGENS

Idrætten kan ikke sige, at den gør deltagerne mere intelligente, men de vil bedre kunne udnytte deres intelligensreserver, ved at deltage i fysiske aktiviteter.

IDRÆT OG JOURNALISTIK

Idrætten får megen omtale i medierne. Den største omtale gives de højst rangerende hold og enkeltmandspræstationerne. Men alene resultatformidlingen fra en weekends stævner fylder mange spalter.
Journalistisk bearbejdning af idrætten, som kulturfaktor og dens samfundsmæssige betydning, ville pynte i spalterne.

IDRÆT OG KULTUR

IDRÆTTEN ER UNDERLAGT KULTURMINISTERIET OG I KOMMUNEN ER DET KULTURUDVALGET, DER HAR DET POLITISKE ANSVAR FOR DE MIDLER, DER STILLES TIL RÅDIGHED FOR IDRÆTTEN. SOM HJÆLP FOR UDVALGET, ER DER OPRETTET ET FRITIDSNÆVN, HVOR OGSÅ REPRÆSENTANTER FOR IDRÆTTEN HAR SÆDE.
AT OVERVÆRE EN FODBOLDKAMP KAN VÆRE LIGE SÅ BERIGENDE SOM AT SE EN BALLET. AT SE EN GYMNASTIKOPVISNING LIGE SÅ INSPIRERENDE SOM EN RUNDTUR THORVALDSENS MUSEUM. DEN ENE OPLEVELSE UDELUKKER IKKE DEN ANDEN. ALMUEKULTUREN HAR LIGE SÅ STOR BERETTIGELSE SOM FINKULTUREN.

IDRÆT OG LIGESTILLING

Idrætten har, bortset fra specielle mands-/kvindediscipliner, fuld ligestilling. Reelt er der dog en kraftig dominans af mænd i ledelsen. Denne tilstand skyldes de krav, der stilles til lederne og de dårlige arbejdsbetingelser, lederne har til at løse deres opgaver. Kvinderne er i denne sammenhæng også udsat for familiepres.
Lederne må findes mellem de medlemmer, der selv kan tilrettelægge deres arbejdsdag. De må ofte kunne deltage i møder inden for normal arbejdstid og skal helst kunne fanges ved en telefon døgnet rundt.

IDRÆT OG MOTION

Idrætten dyrkes overvejende i foreninger, som en organiseret aktivitet. Foreningerne har et varieret tilbud, så den enkelte selv kan bestemme, på hvilket niveau deltagelse skal ske. Deltagelse i konkurrence med mea jævnbyrdige eller med sig selv, hvor ur, længde eller vægt udøver kontrol, er en af de væsentligste faktorer for at dyrke idræt.
Mange, især voksne, der tidligere i foreningerne har lært teknikken,

vælger at motionere uden for foreningerne. Årsagerne hertil kan være: Slipper for at betale kontingent, foreningens manglende interesse for dem over 25 år, foreningsaktivitet skal foregå på faste dage og tidspunkter, manglende lokaliteter til klubliv. Kommunen må tilbyde denne uhomogene flok motionister mulighed for aktivitet i haller, sale og på oplyste motionsstier.

IDRÆT OG NATUR

Idrætten er bruger af naturen, og mange idrætsgrene er afhængig af, at de stadig kan færdes i skove, på veje, i luften eller på vandet. Fælles for alle disse idrætter er, at de ønsker det bedste forhold til andre brugere af områderne. Restriktioner i brugen af naturen "SKAL" forhandles/aftales med lederne af de berørte idrætter.

IDRÆT OG OPDRAGELSE

IDRÆTTEN VEDKENDER SIG, AT DEN GENNEM DE PÅVIRKNINGER, BØRN OG UNGE MODTAGER FRA HINANDEN OG FRA LEDERNE, ER MED TIL AT GIVE DEM EN OPDRAGELSE.

IDRÆT OG PLANLÆGNING

Idrætten i VARDE glædede sig i 1973 over de visioner "VARDE BYRÅDS PLANLÆGNINGSUDVALG FOR FRITIDSAKTIVITETER" åbenbarede i sin betænkning fra januar 1973. Den grønne betænkning angav udviklingen i en 10 års periode. Mange af de anlæg, der er foreslået etableret i planperioden, er færdige og anvendes til gavn og glæde for skoler og idrætsforeninger.
Et stort og mørkt kapitel mangler stadig at blive realiseret, nemlig de anlæg, der skal gøre "FRITIDSCENTRET" til et center. Der er i skrivende stund ikke meget, der tyder på, at det vil ske i de nærmeste 4 - 10 år. Der er måske grund til at genoplive udvalget?

IDRÆT OG REKORDER

IDRÆTTEN HAR I SINE GRUNDFORMER, LØB, SPRING OG KAST, FORMÅET AT SÆTTE VERDENSREKORDER, HVOR UR OG MÅLEBÅND VISTE RESULTATERNE.
DE FLESTE REKORDER ER DOG DEM, DEN ENKELTE SÆTTER SOM SINE PERSONLIGE.
I MANGE IDRÆTSGRENE KAN DER IKKE SÆTTES REKORDER, HER ER DET MODSTANDEREN, DER I SIT MODSPIL UDGØR UDFORDRINGEN.

IDRÆT OG SAMFUND

Idrætten og samfundet er blevet godt stof, dog primært i behandling af topidrætten på godt og ondt. Man er begyndt at gå dybere ind i idrættens idegrundlag og tilknytningen til det øvrige samfund. Forskningen (socialforskningsinstituttet og andre) er begyndt at interessere sig for idrætten, specielt som et oprør mod præstationskrav, konkurrence og elitedyrkelse og kommercialisering, men også i et forsøg på at give idrætten en placering i forhold til det øvrige samfund.

IDRÆT OG TILSKUD

Idrættens større afhængighed af økonomisk tilskud gennem fritidslovgivningen og lign., har givet idrætten og dens organisationer præg af "interesseorganisation". Det er imidlertid et spørgsmål, om idrætten ønsker at blive betragtet som sådan.

Der er i dag to hovedkanaler til påvirkning af politiske beslutningstagere. Den ene hovedkanal er de traditionelle folkevalgte organer. Den anden hovedkanal for borgernes indflydelse er blevet interesseorganisationerne.

Disse organisationers betydning viser sig bl.a. ved, at de inddrages og integreres i det politiske og administrative liv, de spiller en betydningsfuld rolle i udvalg og arbejdsgrupper, i samråd, høringer og uformelle drøftelser, og ved at organisationernes medlemmer ofte besætter centrale poster som specialister og ledere i offentlige styrelser og forvaltninger.

Som sådan arbejder idrætten ikke som interesseorganisation. Det hænger sammen med, at idrætspressionsmuligheder over for offentlige myndigheder og politikere er ringe, idet udgangspunktet for idrættens arbejde er idealet, fordringer, som tydeligt hos offentlige myndigheder og politikere bliver mødt med velvilje, men ikke bliver taget så alvorligt som egentlige interesseorganisationer, der er i besiddelse af pressionsmuligheder.

IDRÆT OG UDDANNELSE

IDRÆTTEN HAR BRUG FOR MANGE MED IDRÆTSFAGLIG UDDANNELSE. DEN GRUNDLÆGGENDE OG DE DISCIPLINSPECIFIKKE UDDANNELSER GENNEMFØRES AF IDRÆTTENS EGNE ORGANISATIONER. EN BREDERE DÆKKENDE OG/ELLER VIDENSKABELIG UDDANNELSE KAN KUN GENNEMFØRES MED SAMFUNDETS STØTTE. NEDSKÆRING AF UDDANNELSERNE PÅ DANMARKS HØJSKOLE FOR LEGEMSØVELSER (DHL) OG INSTITUT FOR IDRÆT VED ODENSE UNIVERSITET (OU), FRA "HELÅRSKURSUS" TIL "3-MDR HELTIDSKURSUS" ER I DENNE FORBINDELSE ALVORLIGT FOR IDRÆTTEN.

FOR ELITEIDRÆTSFOLK MÅ DER SIKRES EN UDDANNELSESORDNING, SÅ DE IKKE EFTER EN KORT OG GLOVÆRDIG KARRIERE, UDDANNELSESMÆSSIGT ENDER SOM IDRÆTSINVALIDEREDE TÅBER.

IDRÆT OG VELVÆRE

Idrætten har mærket den øgede interesse for sundhed og velvære og for aldersbestemt motionsaktivitet i nærmiljøet.

Kan idrætsforeningerne tilgodese sådanne aktiviteter i nærmiljøet og øge information og rådgivning for motionister, når de samtidig, p.g.a. 25 års reglen, mister tilskud?

LANDSBYER OG YDERDISTRIKTER.

"Der er så dejligt ude på landet" - også i de små samfund uden for Varde, her er der rig mulighed for personlig udfoldelse i samvær med venner og naboer - hvis man ellers er interesseret i noget sådant. Samlingspunktet kan være meget, f. eks. skole, forsamlingshus, boldklub eller gymnastikforening, det kan være det private vandværk eller andre selvbestaltede ting.
Man får herigennem, på et lavere niveau, mulighed for at gøre sin indflydelse gældende indenfor de rammer, som det lokale samfund frembyder. Man har det hele på tæt hold og mulighederne er mange. Samtidig kan man efter dagens strabadser trække sig tilbage og nyde privatlivets fred bag ligusterhækken.

Hvor er det dejligt, at vi alle kender hinanden, at være kendt ved købmanden og i brugsen. Tænk dig, her er virkeliggørelsen af det nære samfund, med kirke, forsamlingshus og borgerforening.

Et lille aktivt lokalsamfund udvikler tit forslag til forbedringer og fremsynethed - de kan jo fremsættes via den nære kontakt til borgerforeningen. Der rejses forslag om anlæg af kælkebakker og skøjtebaner i forbindelse med en byggemodning.
Der skal etableres en ny legeplads for børnene, vejene skal laves mere trafiksikre og der skal plantes flere træer - altsammen er det med til at udbygge det nære samfund.

Her er også den pragtfulde vestjyske natur lige udenfor døren.
Nørholm hede, Alslev- og Janderup enge, ned til Varde å.
Her færdes alle naturens vilde dyr og fugle, næsten lige foran din gadedør - og måske græsser køerne lige op til din baghave.
Her er masser af frisk luft og høj himmel.

Jo, jo vi kan - når der er gadefest især - intet sted på jorden er som vort.
Åh ja, der er dejligt i landsbyerne og vi der bor der er sikkert BEGUNSTIGEDE - men hvor længe?

Landsbyer og yderdistrikter i en kommune må altid være på vagt - for ellers forsvinder de - bliver opslugt af den store by og udvikler sig til til døde sovebyer uden identitet. Næsten alle i de små samfund arbejder jo i "storbyen", så eksistensmulighederne for butikker og kulturelle institutioner bliver stadig forminsket. Er sandheden ikke den, at den ene forretning efter den anden har måttet dreje nøglen rundt, er købmandsbutikken

ikke til salg, og lever den lokale brugs ikke på nåde og barmhjertelighed fra brugsen i den store by? om føje år er der sikkert kun en døgnkiosk tilbage. Kæmper forsamlingshuset ikke for at overleve - ender det om føje år som restauration?
Er det lykken? det er det næppe, men tiden og samfundet har overtaget og med dem som modstandere, skal der en meget stor omvæltning til, for at det modsatte bliver tilfældet. Det kræver sammenhold, men selv i de små samfund breder egoismen sig, så selv den hårde kerne til sidst ikke mere gider tage sig af problemerne, men bare lader stå til. Herved opstår klikedannelser, som nok må betragtes som en hæmsko for den videre udvikling i lokalsamfundet.

Men det koster at bo på landet.
Man er afhængig af transportmulighederne og mange flytter simpelthen herfra, fordi det er for dyrt at bruge eget transportmiddel og andet kan jo næppe komme på tale med den eksisterende planlægning. Mange flytter fra de store opvarmningsudgifter eller fordi de store børn skal cykle ad livsfarlige veje til skolerne i Varde.

Så spørger du om landsbyerne og yderdistrikterne er OVERSETE? Svaret er også et ja.

Men endnu lever det lille samfund - og det lever sålænge beboerne står sammen om skole, forsamlingshus, forretninger, sportsfaciliteter og meget andet. Vi er ikke os selv nok herude - men vi er kun os selv, til at henlede opmærksomheden på vore problemer - ellers drukner vi i den store bys sikkert berettigede krav, der altid "først lige skal opfyldes".

Jo, jo der er stadig dejligt herude på landet, hvor fuglene kvidrer - MEN HVOR LÆNGE?

Folket og magthaverne.

Afstanden mellem de samfundsborgere, der befinder sig udenfor alle magtens tilholdssteder, og samfundets åbenlyse og anonyme magter, er voksende. Den har længe haft karakter af en tillidskløft.

Modsætninger og konflikter skærpes for tiden ved øget central magtkoncentration, hvorved lokal politisk og folkelig frihed til selvforvaltning af egne forhold begrænses yderligere.

Heldigvis er der i folket en stærkt øget vilje til at skaffe sig indflydelse på og ansvar for sin egen verden, fra de helt nære forhold, bevarelse af en skole, en butik, et sted at bo og leve, til den globale udfordring, eksistensen, overlevelsen i forhold til de fjerne og store magter, der styrer den økonomiske og militærpolitiske kurs.

Hvordan gik det til, at folket, trods megen tale om frihed, lighed og folkestyre i Grundtvigs fædreland, stadig blev lige så undertrykt om end på mere skjulte måder, som i det gamle autoritetssamfund?

Det er en sammensat sag.

Kommunalreformen var kun en isoleret detaille i den omfattende og dybereliggende proces, der har skabt tillidskrisen mellem borgeren og styret i alle dets officielle fremtoninger.

Konflikten afspejler et stigende modsætningsforhold mellem hensynet til centraliseret effektivitet og ønsket om lokal selvstyre, hvor det sidste hensyn har spillet taberrollen.

Det handler bl.a. om det gamle og evigunge tema:

Ligheden og friheden.

Den franske statsmand og filosof Tuchueville, som foretog et dybtgående studium af det unge demokrati i Amerika, skrev i å-

forts.

ret 1840: "De havde ønsket at blive frie for at kunne blive lige, men jo mere ligheden blev gennemført ved frihedens hjælp, des mere indskrænkede den deres frihed. Folkets trang til lighed var langt stærkere og havde langt dybere rødder end dets higen mod frihed."

Det ligner meget en dansk erfaring. I tredivernes materielt fattige Danmark ønskede også vi at bruge den politiske frihed til indførelse af mere lighed. Da uligheden var af udpræget økonomisk og social karakter, valgte vi de tilsyneladende rationelle, centrale løsninger, og vi fik centraladministrationens selvforstærkende vokseværk.

I stedet for at bevare friheden og indføre ligheden, kom vi fra det gamle autoritetssamfunds vilkårlige magtudøvelse til det moderne samfunds nye autoriteter: bedrevidende og ofte snævertsynede eksperter, blide og forstående vejledere og normgivere, behandlersamfundets passiviserende og programmerede autoritet.

Det krisebegrænsende behandlersystem har slået både de socialistiske strateger og de traditionelle familieforkæmpere, fra Søren Krarup til Kristen Poulsgård, af marken. Det er let og billigt at kritisere, meget svært at ændre. Holdningsskift sker langsomt og kun ved at give trængte mennesker nye udviklingsmuligheder.

Med centraliseringen og uoverskueligheden voksede de juridiske, økonomiske og faglige specialisters rådgivende, planlæggende og administrerende anonyme magt, idet de folkevalgte mistede muligheden for overblik og helhedstænkning.

Da det hurtigt viste sig, at den økonomiske lighed var uopnåelig ad fordelingsvejen på grund af magtforholdene i samfundet, opstod sideløbende en ny magtkoncentration ved interesseorganisationernes vækst. Deri var indbygget ny umyndiggørelse.

forts.

Da uligheden mellem stærke og svage uniformeredes som ulighed mellem stærkt og svagt organiserede, øgedes uligheden, og økonomisk vækst føltes mere påtrængende, for at også de relativt svage kunne få del i velfærden.

Nu var vi inde på nutidens blinde vej, som ingen havde forudset virkningen af. En vej, der ender i labyrinter og blindgyder.

Opbrud, tvivl og nyvurdering

Kommunalreformen var under forberedelse i over ti år, og intentionerne var derfor et ensidigt produkt af disse tiårs vækst- og effektivitetsidealer: Man ønskede store kommuner med økonomisk bæreevne og administrativ ekspertise.

Men sideløbende med dette forberedelsesarbejde blev industriepokens faresignaler stedse mere tydelige, minussiderne ved ensidig dyrkelse af materiel vækst åbenbare i form af virksomheds- og miljøsygdomme, rovdrift på naturens reserver, dårlig trivsel, stress, administrativt bureaukrati, skatteplyndring.

Samtidig var et opbrud på vej i folket.

Den i tresserne begyndende tvivl om samfundets mål og midler blev i halvfjerdserne til en udbredt og dybtgående tvivl.

Ord som fremmedgjorthed og afmagt fik en fremskudt plads i beskrivelsen af den enkeltes situation.

Men i længden kan man ikke få mennesker til at nøjes med at være aftagere af materielle, politiske og kulturelle færdigretter.

En ny, stærk og mangesidet aktiv folkebevægelse er på vej, en bevægelse med mange tonelejer, men med et fælles ønske om indflydelse og medansvar, et ønske om overskuelighed, om tilknytning, om forenkling.

forts.

Omkring 1970 stod vi da med to meget konfliktfyldte modsat rettede tendenser:

På den ene side var kommunalreformens hovedtanke som nævnt et produkt af de foregående tiårs effektivitetsfilosofi.

På den anden side havde partierne oplevet, at tvivlen på udviklingens tendens også gav sig udtryk i en kritik af de partier, der havde ansvaret for denne udvikling.

Bortset fra kommunister og senere centrumdemokrater sendte samtlige partier derfor omkring 1970 nye røgsignaler op fra toppen af partipyramiderne og gjorde nærdemokrati til 70ernes store modeord.

Kommunalreformen skulle da forene det uforenelige:

Stort set blev paradokset nedskrevet ved, at store enheder og effektivitet blev reformens kalorieindhold, - motiverne om nærdemokrati og medindflydelse blev reformens krydderi, de smagsstoffer, som skulle dulme folkets protester og som siden er tilsat reformen ud fra den enkelte kommunalbestyrelses helt frie og suveræne skøn over nødvendigheden af krydderiets mængde og kraft. Viljen til folkets medindflydelse på den lokale verden er undertiden meget beskeden.

Vi i de etablerede partier burde forlængst have indset, at vi befinder os på en folkeligt set uhyre smal platform.

Kun 8% af vælgerne er medlemmer af et parti, højst 2% ofrer en aften hvert andet år på et opstillingsmøde til kommune- og folketingsvalg, hvor systemet træder i folkets sted, idet placeringen på partilisten er mere end halvt afgørende for personvalget.

At få etableret en forståelse og et samspil mellem folket og de politiske beslutningstagere er meget mere fundamentalt end at teoretisere om kommuneplanlovens forpligtelse til at inddrage folket i beslutningerne.

forts.

Det kan jo, som vi ser af erfaring, gennemføres både som virkelighed og som tomt ritual.

Når forståelsen i halvfjerdserne har været så svær, og firserne bli'r sværere, er det nok ikke fordi politikerne får ringere kvalitet. Men vi har fået skabt et samfund, som hverken politikere eller eksperter kan overskue, sammenfatte eller styre, et samfund, hvor faste normer overalt er afløst af tvivl og opbrud.

Eksempelvis er det naturligvis langt sværere, kræver langt mere indsigt, forståelse og fantasi at føre kulturpolitik i en opbrudstid med fremmedgjorthed, arbejdsløshed og nye sociale skel, identitetsproblemer og allehånde menighedsdannelser af politisk og religiøs art, end at drive kulturpolitik i et tratidionssamfund med fælles værdinormer.

Til gengæld for den provinsby- og landsbykultur, den bonde- arbejder- og håndværkerkultur, der er ved at forsvinde, har vi jo fået en kønsrolle- og generationsdebat, en ungdomskultur, et eksperiment med nye livsformer, udtrykt i nye bolig- og arbejdsfællesskaber, i sprog og klædedragt.

Kulturbilledet har antaget mere ekstreme former, internationalt vokser de voldelige metoder. Mens eksperter og magtsystemer regerer mere end de styrer, skærpes den protestverden, hvor brosten, gidseldramaer og massemord går hånd i hånd med trosbekendelser.

I vor hjemlige politiske verden har protesterne mere fredelige former. Rochere, BZ ere og miljøaktivister er endnu mere symboler på, hvad der kan komme, end de er reelle farer.

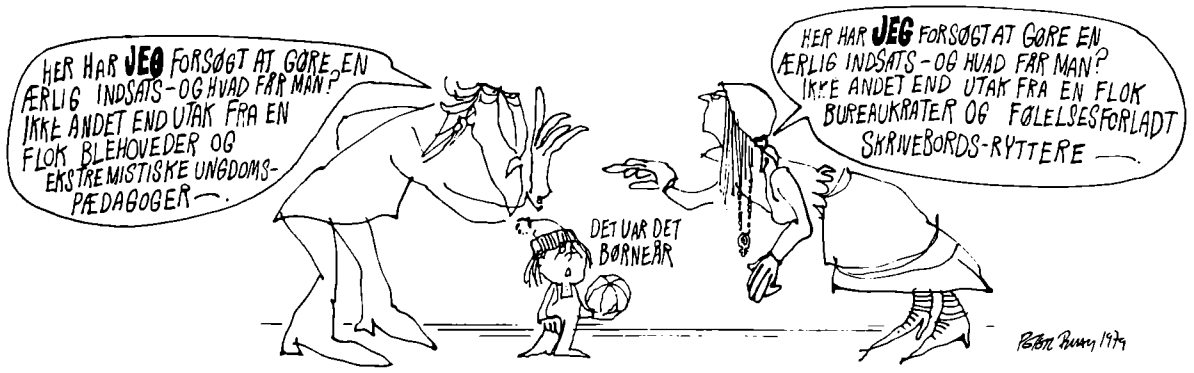

Den fastlåste partipolitik

Der er for mig ingen tvivl om, at de forståelseskløfter, der følger med disse polariseringer, meget mere end lovændringer og formelle hindringer vanskeliggør samarbejdet mellem folket og dets repræsentanter, hindrer mulighed for helhedstænkning i det store og uddelegering af selvforvaltning i de lokale forhold.

Jeg synes alle politiske partier er meget længe om at komme ud af denne handlingslammelse.

Mens vi forberedte bistandsloven, vendte ved valget i dec. 73 hver sjette vælger front imod vor sociale tradition, idet de ved at stemme på Glistruppartiet så sig længselsfuldt tilbage over den højre skulder mod det gammelliberale samfund.

De gamle partier begreb intet og gik i panik. Man havde ikke fattet den voksende følelse af politisk afmagt, partilede og træthed af bureaukrati og styring, som en lang række svage grupper uden politisk indflydelse og engagement nu udtrykte organiseret.

Politikernes udbredte angst for de aktive grupper på den såkaldte venstrefløj synes mig endnu mere uden proportioner.

De aktive folkebevægelsers undertiden agressive sprog skyldes jo især deres magtesløshed.

Mærsk Møller og de hårde atomdrenge på Risø har en noget bedre platform at udøve pression fra end slumstormerne på "Byggeren".

Nye aktive Folkebevægelser

På baggrund af den næsten totale passivitet i folks forhold til de officielle meningsdannelser er det efter min opfattelse mest glædelige i vor tid de nye aktive folkebevægelser.

forts.

I de bedste af disse bevægelser foregår der indadtil en erkendelses- selvstændigheds- og identitetsproces, udadtil er de initiativrige og velorienterede.

Der findes klart flere udviklingsmuligheder for de aktive folkebevægelser, negative og positive.

- En negativ tendens til frelsthed og snæverhed omkring egne projekter, tit forstærket af, at man omklamres af kulturelle og politiske menighedsstiftere på samfundets venstre og højre fløj.

Det har jo betydelig større operativ interesse for politiske missionærer at arbejde mellem de 20% aktive medborgere i folkebevægelserne end blandt de 80% mere eller mindre passive partivælgere.

- En positiv tendens til selv at overtage et medansvar for sit liv, en søgen mod reelle fællesskaber.

De glædelige træk i en udvikling er tit svære at få øje på, fordi det ægte, også når det gælder fællesskab, ikke omgiver sig med store ord og gebærder.

- Autoritetssamfundets fællesskaber er brudte, og dermed er megen farverig tradition gået tabt. Men glem ikke, at de var lagdelte, klasseprægede og snævre.

De er nu afløst af et væld af, hvad man kunne kalde foreløbige fællesskaber om håndgribelige ting: Bevarelse af en skole, en butik, et sted at være.

Ved siden af de store aktive folkebevægelser blomstrer meget nyt frit foreningsliv og løsere organiseret fællesskab med et godt blandet samværs- og oplysningsmotiv. Jeg oplever "Politisk Værksted" i Varde som et godt eksmpel herpå.

forts.

Vore fælles problemer som folk diskuteres i disse år i uuniformerede kredse på mere dybtgående og nuanceret vis end ved de indoktrinerende og selvbekræftende partimøder.

Man skal således ikke henfalde i dyb pessimisme på folkets vegne.

- Man kan efter min opfattelse ikke afgrænse det folkelige og det ideologisk-politiske element i de aktive folkebevægelser.

Det er typisk, at Landsbybevægelsen i de nære forhold og Folkebevægelsen mod E.F. i det videre perspektiv begge på den ene side er konkret politiske, på den anden side et forsøg på at bevare en dansk livsform og identitet.

Om folkebevægelsen mod atomvåben vil jeg sige: Kommer der en atomkrig vil der ikke være andet end gru at være fælles om. Intet fællesskab er derfor vigtigere, end den fælles kamp for overlevelse.

Det er derfor så glædeligt, at fredsbevægelsen er ved at blive den bredeste og stærkeste folkebevægelse i Europa og USA af ikke-religiøs art nogensinde, og at den gør sig mere og mere fri af Sovjet-omklamring.

Fredsbevægelsen har chance for at opnå den for fællesskaber sjældne kvalitet at være åben og udadvendt, modsat det sædvanlige, at fællesskaber bli'r indadvendte, afsondrede og navlebeskuende.

forts.

Om at se over båsene

Men tilbage til de mere nære forhold: Der, hvor det for folket nu som før drejer sig om kamp mod herremænd og undertrykkere - nu mod vor tids herremænd: specialister af den bedrevidende, snævertsynede og derfor utroværdige type, centraladministrationsplanlæggere af den traditionelle type med indbyggede normer, borgmestre og organisationsledere af den magtglade og derfor frygtsomme og agressive type.

- I det foregående har jeg skrevet en del om centralisering kontra medindflydelse, men kun indirekte berørt vort politiske båsesystem, det der med tidens sprogødelæggelse kaldes sektoriseringen.

Denne sektoropdeling af vort samfundsliv er et udtryk for kulturopløsningen, livsområderne er blevet adskilte, udspecificerede.

Kommuneplanlovens klare formål: at tænke på tværs af de faglige båse i samarbejde med befolkningen, er en ny og uprøvet forsøgsmark, og den startes op i praksis under firsernes skærpede sektororienterede kamp for at holde nedskæringerne udenfor ens egen sektor, ens egen dør.

Der er ingen inspiration at hente fra Folketinget, da folketingspolitikere øger deres snæverhed ved at fordele det hårde og umenneskelige arbejdspres sektorvis.

De bruger derved de kræfter, der skulle anvendes til helhedsvurderinger og sammenfatninger, til at gøre fortvivlede, som regel mislykkede forsøg på at blive specialister, ved at koncentrere sig om de eksterne forskeres og de interne embedsfolks faglige udsagn indenfor de enkelte politiske specialiteter: Kultur-skole-erhvervs- energi-bolig-sikkerheds- eller økonomisk politik, med andre ord forhold, der i virkeligheden er sammenvævede og påvirker hinanden på utallige måder.

forts.

Det kommer til at forsinke det i forvejen langsommelige opbrud fra gammel vanetænkning, hindre forståelsen for, at landsplanlægning bør betyde tværfagligt overblik, og at overordnethed i forhold til region- og kommuneplanlægning betyder smidighed og hensyn til, at livet kan boble og initiativer kan fremmes og gro lokalt.

Landsplanlægning har to væsentlige trægheder indbygget, som især i en stærkt foranderlig verden er blokerende:

Der er for det første en indbygget konflikt mellem planlægning og lokal selvforvaltning af den enkle årsag, at man altid har haft magten over dem man planlægger for. Planlægning er traditionelt centralistisk, magtcentreret, mens de mennesker man planlægger for, er spredte, geografisk, politisk, kulturelt, holdningsmæssigt. Konflikten er åbenbar.

For det andet er planlægningsredskabet i hænderne på speciallister, der oftest ikke formår at distancere sig fra deres eget speciale, når de skal rådgive i politiske og nuancerede sammenhænge.

Derimod lægger de stærkt vægt på det teknisk avancerede i planlægningsværktøjet og skaber derved også en sproglig og faglig distance til folket.

Da det tager mindst fem-ti år at få afleveret et planlægningsprodukt af teknisk avanceret tilsnit, har samfundet tit forandret sig afgørende i forudsætninger og behov, førend man får afleveret sine produkter.

Landsplanlægning bliver derved tit en blanding af en registrering af kendte udviklingsforløb tilsat en for sen erkendelse af de seneste års dunkle signaler for nye udviklingstendenser. F. eks. er det karateristisk for vor uddannelsesplanlægning, at vi i det højeste uddanner til nutidens forhold, ikke til den fremtid, der toner frem for de unge.

I den kommunale informations- og beslutningsproces hæmmes den tværgående helhedstænkning af den samme faggruppering som i Folketinget.

Vi har allerede fået vaner, idet den stramme budgetstyring fra Staten og afledt deraf fra kommunens økonomiske forvaltning medfører en stærkt sektororienteret, sammenbidt kamp om bevillinger, hvor de folkevalgte bruger deres kræfter i udvalgene.

Man skal være meget bevidst for at anlægge sammenfattende vurderinger i forbindelse med de åbne planloves forpligtelse til at planlægge ikke for, men med folket.

Planlægning: ikke for, men med folket.

Planlæggeren i kommunen er nu tvangsindlagt i et dobbelt kredsløb i beslutningsprocessen:

-et indre kredsløb med kommunalbestyrelsen.
-et ydre kredsløb, hvor folkets varierede holdninger, levevilkårsopfattelser og livsnormer skal inddrages i processen.

Spørgsmålet om de offentligt ansattes ytringsfrihed får derved en helt ny dimension i den kommunale verden.

For den del af de kommunalt ansatte, der skal arbejde i nært samspil med den politiske magt, man man aflive alle myter om neutral og upolitisk rådgivning, idet opgaven for administrative chefer dels er at fortolke de åbne og kortfattede rammeloves forklarende og vejledende cirkulærer og bekendtgørelser for pokitikerne, dels at udarbejde baggrunds- og planlægningsanalyser, der er afstemte efter de politiske muligheder og hensigter, der er afspejlet i kommunalbestyrelsen.

Hvis dette hensyn var det eneste for ledende embedsfolks ytringsfrihed, var sagen overskuelig.

forts.

Den ville da kun dreje sig om at få det offentlige system til at virke gnidningsløst i toppen, om at tilvejebringe en fornuftig opgavefordeling mellem politikere og embedsfolk, der som forudsætning har en god portion situationsfornemmelse, finfølelse og samarbejdsånd på begge sider.

Men dette er kun den mindste del af opgaven: De folkevalgte politikere og de offentligt ansatte er valgte og betalte til en klar opgave- at repræsentere folkets interesser som folket selv udtrykker disse.

Grundlovens tredeling af magten i den lovgivende magt (ved folketinget), den udøvende magt (ved regering, amtsråd og kommunal bestyrelser med deres administration), samt den dømmende magt (ved domskolene), er forrykket.

I moderne tid er der sket en magtforskydning, der har styrket den udøvende magts positioner stærkt.

Da den udøvende magt har langt større mulighed for at være skjult for folket end den lovgivende, har spørgsmålet om de offentligt ansattes ytringsfrihed, men også ytringspligt i forhold til folket, fået en stærkt voksende udadvendt betydning.

Den store del af folket, der er udenfor magtens snævre cirkler, er i forvejen undertrykt ved væksten af andre anonyme magter såsom organisationsmagten, kapitalmagten og mediernes magt til at fortie og fordreje virkeligheden.

Da samfundet bliver stadig mere ugennemskueligt og kompliceret, tyr politikerne til enkle og åbne rammelove, der følges op af administrationens fortolkninger i en strøm af cirkulærer, bekendtgørelser og vejledende retningslinier, der tilsammen betyder en enorm flytning af magt fra den lovgivende til den udøvende instans.

Meget af det, der tidligere foregik i fuld offentlighed politisk, foregår nu anonymt i de offentlige administrationskonforts.

torer, som tit er de eneste, der kunne gøre folket opmærksom på, at et problem kunne være løst på flere måske ligeværdige måder.

Når politikere og administration allierer sig, har de alle de stærke kort på hånden.

Så meget vigtigere er det, at tiden mellem et projekts undfangelse og iværksættelse er lang nok og især informativ nok til, at helhedsinteresser og lokale hensyn kan varetages.

Undertiden frister interessenten og eksperten en svag og måske lidt forfængelig borgmester: "Vi skaffer arbejdspladser, vi skaffer indtægter til kommunen, altså tjener vi almenvellet."

Falder borgmesteren for det indlysende argument og fristes til at gå udenom eventuelle protester og indsigelser, sker der det, at eksperten og bygherren har afgjort, hvad der er almenvellet, mens almenheden, folket, afskæres fra at udtrykke, hvad de forstår ved almenvellet.

Jeg tror det er en fordel, når den kommunale forvaltnings folk skal formidle beslutninger, at de ikke har deres uddannelse indenfor samme specialitet som sektoreksperterne.

Det giver et særligt problem for den tekniske forvaltning, når den skal vise fantasi for folks varierede ønsker.

forts.

Vi kender den gribende uskyld, når en effektiv teknisk forvaltning har udarbejdet et uangribeligt projekt, hvor alle indvendinger tilbagevises som værende på lovens overdrev eller udtryk for frelste græsrødders vrangforestillinger.

Den professionelle solidaritet er grundfæstet. Teknikeren i forvaltningen er i det specielt vanskelige dilemma, at han, som udtrykt af prof. Løgstrup "er født solidarisk med den teknik, han som embedsmand har til opgave at kontrollere og stille sig skeptisk til".

På vej til nye tider

- Vi lever i en overgangstid, hvor vi stiller mange spørgsmål og får få og uklare svar, som altid, når man er under opbrud.

Men netop sådanne overgangstider indvarsler jo så tit noget godt nyt og fornyende, som vi aldrig forudser:

Det gælder historisk Grundtvig, højskolen og andelsbevægelsen, der alle kom fra og gik til folket.

Det gælder i vor tid de spontant opståede folkebevægelser, officielt protestbevægelser, mod E.F., mod atomkraft og atomvåben, mod personregistrering, mod energifråds og miljøforurening, mod central magtkoncentration o.s.v., men med en fælles trang til medleven og medansvar for de omtalte anliggender.

Vi får umådeligt behov for aktivitet, medansvar og indsigt. Vor tid er begrænset, vi står overfor valg, som er uigenkaldelige og skæbnesvangre.

Når den militærpolitiske beslutningsproces i øst og vest er dikteret af de tekniske muligheder, lever vi i atomtruslens skygge, særligt i Sovjet og Europa, som er fælles om at befinde sig på storpolitisk og militærteknisk mellemdistance.

forts.

Vi må ud af vore traditionelle politiske skyttegrave og finde andre svar som folk end tilbudet om at stille os til rådighed for Ragnarok.

På samme måde må vi ud over den perspektivløse debat om, at vort vald står mellem en traditionel velfærdsmodel, der har gjort folket ret så passivt, og en lige så traditionel liberalistisk privatiseringsmodel, der blot forsøger at forlænge vækst- og forbrugerfilosofiens blindveje.

Drejer vi ubekymret videre på den nu elektroniserede effektivitetsspiral, kan vi om føje år stå med et samfund delt i to grupper: En vindergruppe indenfor arbejdsmarkedet, en tabergruppe udenfor.

Spørgsmålet om lighed forstået som ligeværdighed vil få en ny dimension, med andre normer for respektabilitet end lønnet arbejde som påtrængende.

Det er tiden at lytte til professor Løgstrups omtrent ordrette udsagn: "Efter at verden har antaget vanvidstræk, må vi lære at se, at verden ikke er vor omgivelse (som vi derfor kan beherske), men vort ophav (som vi derfor må leve skånsomt med som betingelse for overlevelse).

Ja, folket får brug for at holde hovedet holdt overfor ideoligiske lygtemænd og livsglæden varm for den livets mangfoldighed, som er blevet os givet. Vi får brug for overskud.

Vi har i Grundtvigs fædreland en indgroet uvilje mod umyndiggørelse af folket. Det forpligter.

Vi har også før mobiliseret en dansk stædig overlevelsesvilje i trængte situationer. Også det forpligter.

Kr. Thule Hansen

SANKT HANS AFTEN 23.06.83 - HVERDAGEN ER VI FÆLLES OM -

På en Sankt Hans aften som denne, kan vi spørge os selv, om vi lever i en nøgtern tid. - Vi opdager måske, at vi har nogle ubestemte og primitive forventninger til denne aften, når vi begiver os afsted for i fællesskab med andre at markere den i kredsen af medmennesker - bjergtagne af aftenstemningen. - Alt sammen på denne midsommer aften.

Det er, som om vi i denne teknologiske tidsalder,- hvor elektriciteten ret beset giver os klarere lys i natten og behageligere varme i kulden, - i menneskelig henseende må søge fællesskab og styrke ved det flammende bål til at overkomme vor nutidige tilværelses sammensatte problemer.

Det var - så vidt jeg kan se - nøjagtig det vore forfædre gjorde. - I den lyse pause efter, at man havde tilsået markerne - plantet i haverne og sluppet kreaturerne ud på græsning i engene, - da ønskede man med alle midler, at afværge kommende ulykker og sikre høsten. Det var derfor magtpåliggende for vore forfædre, at brænde blus i denne nat.

Hekse - trolde og elverpiger, - alt var ude i midsommernatten for at så ulykker. Usynlige drager for gennem luften og fordærvede alt, hvad der ikke var sikret med ild eller stål. Så når vi drages til i fællesskab at brænde bål, er det måske en fælles erindring hos menneskeheden i nord, om at gøre vor pligt og hindre usynlige magter i at fordærve fremtiden for os.

2.

Og der er masser af usynlige drager og magter i luften - også i 1983.

Hvis vi vil opleve den ægte glæde ved livet, så skal vi ikke lade dragerne sløre vor erkendelse af livets vilkår.

Vi kan benytte trygheden ved at være sammen og i fællesskab se vilkårene i øjnene, så vi i tiden der kommer, vil forlange alt af hinanden og ikke mindst - ja først og fremmest af os selv, som vi med rimelighed kan - men ikke kræve det umulige.

Vi mennesker fungerer som enere. "MIG SELV" i en bestandig samspil med det menneskelige fællesskab. "MIG SELV OG SÅ DE ANDRE".

Vi kan ikke stille rimelige krav til fællesskabet uden at kende grænsen for fællesskabets muligheder. Fællesskabet kan forstærke din glæde, men aldrig afhjælpe din død.
Hver især må erkende de oprindelige livsbetingelser og klare for sig. Ingen går gennem livet uden sygdom og smerter. Og vi lider alle nederlag, og vi må alle opleve, at der bliver trampet på vore følelser.

Derudover er der alle hverdagens problemer i vor daglige husholdning, med vort arbejde eller mangel på samme. Med vore børn og deres fremtid o.s.v.. Det ser ud, som om - de modsvarende lyse sider af vor tilværelse indfinder sig i pausen,

når vi lykkeligt har løst et problem og indtil det næste melder sig.- Jo større problem man får løst, desto større glæde.

Med en sand erkendelse af det enkelte menneskes livsbetingelser som baggrund - kan og skal vi stille krav til fællesskabet.

Mens menneskets forhold til liv og død, glæde og sorg, - stort set ikke har ændret sig i Danmarks tusindårige historie, har fællesskabet til gengæld ændret sig.
Det gamle samfund var måske i antal ikke større. Dets træge samfærdselsmidler var skyld i, at påvirkningerne fra andre tilsvarende samfund var sjældne og stærkt forsinkede, - og den regerende konge var så fjern, at han ikke var rigtig virkelig.
Med vore dages lynhurtige samfærdselsmidler, med vor presse, radio og fjernsyn er hele vort sprogområde knyttet sammen, - ikke så meget mellem befolkningen indbyrdes, som mellem befolkningen på den ene side og befolkningens folkevalgte ledere og udvalgte eksperter på den anden side.

Denne udvikling er ikke sket jævnt, men i hælene på den teknologiske udvikling

der er gået så hurtigt, at vi endnu ikke har lært at bruge medierne til gavn for fællesskabet. Nok har vi i de sidste snes år set regeringers medlemmer, partiledere og de udvalgte eksperter på skærmen - dag efter dag, men det er de ikke kommen os tættere ind på livet af, de er om muligt blevet endnu mere uvirklige end den fjerne konge i det gamle samfund.

I det gamle samfund talte man med hinanden. Den, der ikke forstod, kunne spørge til han forstod. Når vi idag læser avis, hører radio eller ser fjernsyn, bliver der talt til os, uden vi kan gribe ind.

Det gamle samfund var ikke så specialiseret. Alle kendte betydningen af hvert ord i sproget. I vor tid kører politikerne og eksperterne debatten i en uendelighed i udvalg og i råd og på tinge - så vor virkeligheds forudsætninger fortaber sig i oprindelsens grå tåge.
Når de taler til os, fortsætter de debatten, hvor de slap på et indforstået drivhussprog, og vi kan ikke bede dem begynde med begyndelsen.
Det er een af de usynlige drager, som slører erkendelsen af virkligheden. Det er som om hekse og trolde har skabt et sæt af teknologiske og økonomiske formularer, der bruges til at besværge befolkningen, så den lydig lukker sig ude fra indflydelse. Indskrænker fællesskabet til sine nærmeste - og uinteresseret lader de bestemmende sidde uforstyrret og køre deres taktiske spil i den lukke-

de forsamling, hvis da ikke medborgerne bevidst holdes udenfor. Det er en sløring af virkligheden, som er farligt for vort samfund - ja, endda særdeles farlig for det nære samfund, hvor sløringen er tydligst gennemskuelig.

Jeg har læst, at når heksene Sankt Hans aften flyver til Hekkenfeldt eller Bloksbjerg - følger de gamle ruter,; men undervejs slår de sig ned for at tage sig et hvil. Så derfor kan der altså meget vel være én og anden heks eller trold, som tøver blandt os iaften; men lad os ikke blive modløse af den grund, for som på en aften som denne - føler vi vel inderst inde alle, at intet er så bevarings - værdigt som vort land - og megen træghed til trods ingen by så bevaringsværdig som vor.

Og skal vi tegne et billede af fællesskabets helhed, gør vi det vel bedst og mest dækkende med Johannes V.Jensens ord, når han siger: "Da løber hjertet over, af de lyse nætter og træernes kærtegn og Norden og al naturen og alt det som ikke kan siges"..

G. Langgård.

Vi søger fællesskab ved flammerne

Det er dejligt at se så mange sunde cyklister.

Flere og flere dør af hjertesygdomme.

Flere og flere bliver fattigere.

Jeg tør ikke lade mine børn cykle ad landevejen til Varde. (Harry, Alslev)

Suset fra cykelhjulene kan ikke overdøve lærken.

Kondition måles ikke kun på kondicykler.

Det er sundt at cykle - hvis man ikke bliver kørt ned.

Flere og flere får mere og mere fritid.

Jeg tør ikke lade mine børn cykle på landevejen til Varde. (Nanna, Sig)

Grænsen for fribefordring er sat op til 11 kilometer.

Et sammenhængende cykelstinet i Vestjylland ville være et stort aktiv for turismen. (Inge, Turistkontoret)

De smalle veje er heldigvis en god undskyldning for de dovne.

CYKELTURE I VARDE

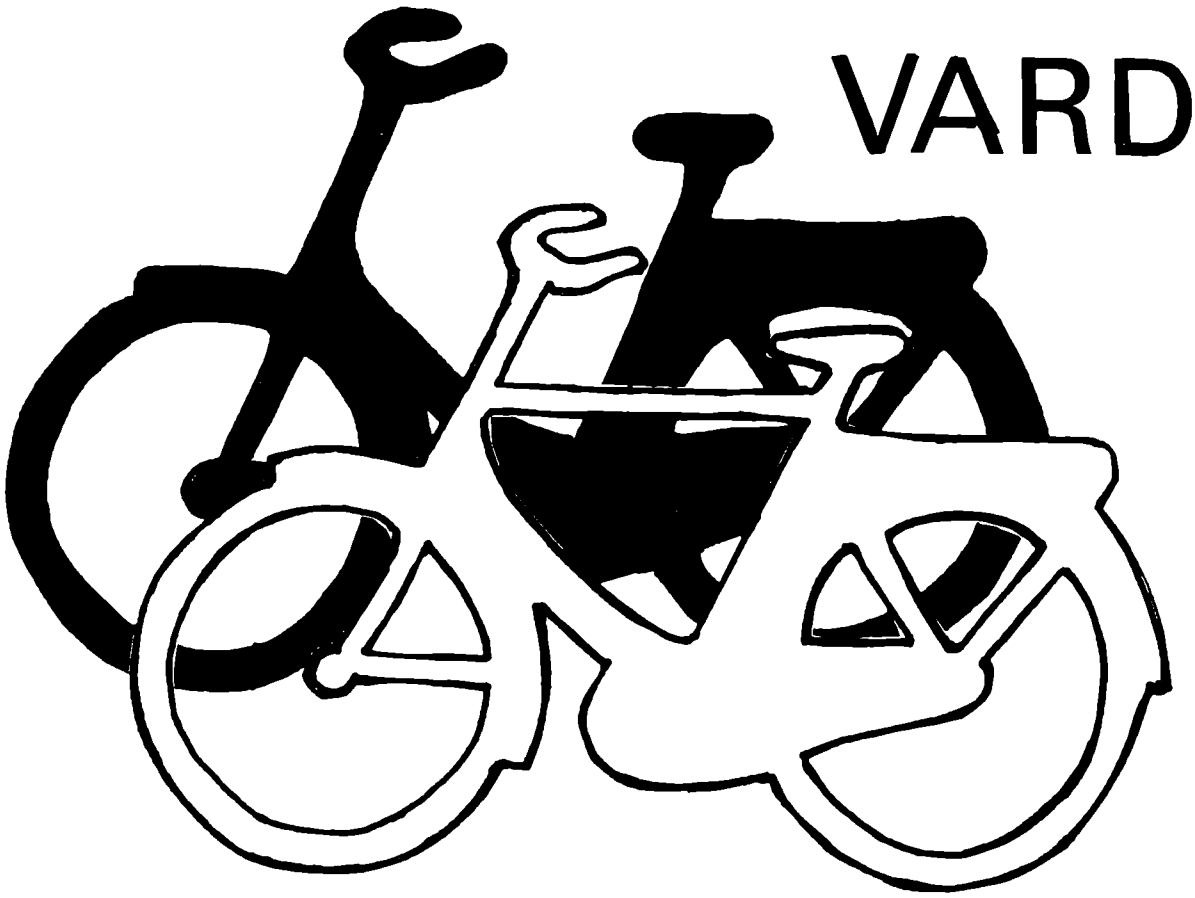

Piet Hein siger :

Hvis dit sjæleliv
er opslidt
bør du rekreéres
kropsligt

På de kommende sider bringes forslag til cykelture,
som fører dig ad nogen af Varde og Omegns
smukkeste veje og stier.

Turene er udarbejdet og gennemkørt af følgende,
som gerne besvarer spørgsmål om dem :
Celia Hansen - Emil Hansen (05-221692)
Herbert Christensen (05-220782)
Kirsten Margrethe Hansen - Morten Hansen - Ole Lennart Hansen
(05-225051)

Det er vort håb,
at turene kan virke som en "appetit-vækker",
som får dig og din familie til selv at finde
mange andre ture i vores skønne hjemegn.

Turistkontoret i Varde og lokalhistorisk arkiv i Varde
vil ligeledes kunne hjælpe jer med forslag til spændende ture.

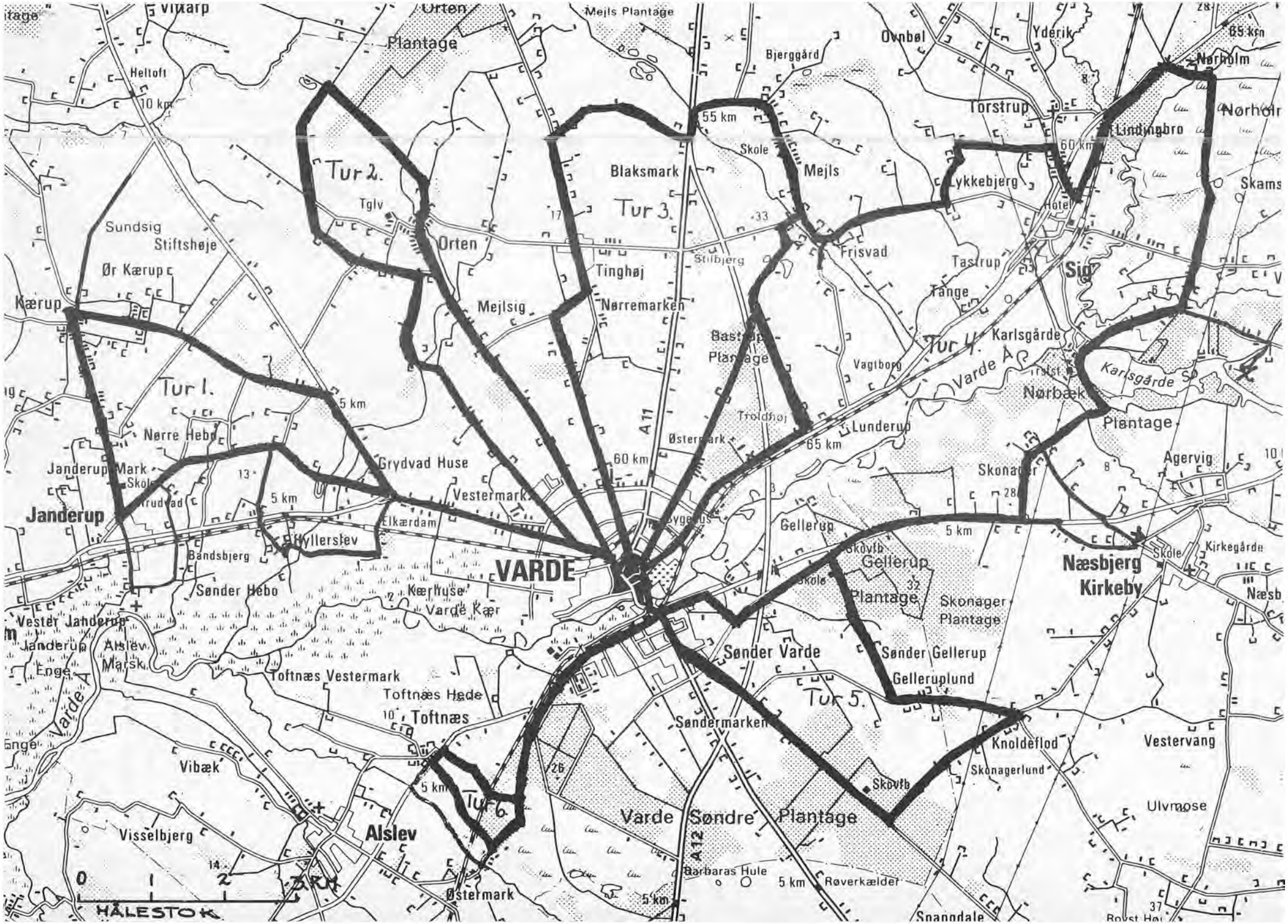
Tur 1.
Tur 2.
Tur 3.
Tur 4.
Tur 5.
Tur 6.
VARDE
Janderup
Alslev
Næsbjerg
Kirkeby
Varde Søndre Plantage
Sønder Varde
Gellerup
Plantage
Skonager
Plantage
Sønder Gellerup
Gelleruplund
Knoldeflod
Vestervang
Ulvmose
Skonagerlund
Søndermarken
Toftnæs
Toftnæs Hede
Toftnæs Vestermark
Vibæk
Visselbjerg
Østermark
Barbaras Hule
Røverkælder
Spangdale
Janderup Mark
Vester Janderup
Janderup Enge
Alslev Marsk
Sønder Hebo
Nørre Hebo
Grydvad Huse
Vestermark
Elkærdam
Hyllerslev
Bandsbjerg
Kærhuse
Varde Kær
Kærup
Ør Kærup
Sundsig
Stiftshøje
Helltoft
Vilarp
Orten
Plantage
Mejls Plantage
Tinghøj
Nørremarken
Mejlsig
Tglv
Blaksmark
Mejls
Skole
Bjerggård
Ovnbøl
Yderik
Nørholm
Torstrup
Lindingbro
Lykkebjerg
Hotel
Frisvad
Tastrup
Tange
Stilbjerg
Vagtborg
Karlsgårde
Karlsgårde Sø
Varde Å
Nørbæk
Plantage
Agervig
Lunderup
Troldhøj
Østermark
A11
A12
Kirkegårde
Næsb
Skovfb
Skole
Gellerup
Plantage
Skonager
Plantage
Sønder Gellerup
Gelleruplund
Knoldeflod
Skonagerlund
Vestervang
Ulvmose
Skovfb
Varde Å
Enge
Janderup
Vibæk
Visselbjerg
Alslev
Østermark
Barbaras Hule
Røverkælder
Spangdale
Toftnæs
Toftnæs Hede
Toftnæs Vestermark
Søndermarken
Gellerup
Skovfb
Skole
Kirkegårde
Næsbjerg
Kirkeby
Næsb
Skonager
Plantage
Sønder Varde
Sønder Gellerup
Gelleruplund
Knoldeflod
Vestervang
Ulvmose
Skonagerlund
Skovfb
Varde Søndre Plantage
Barbaras Hule
Røverkælder
Spangdale
Boyst Høj
5 km
10 km
55 km
60 km
65 km
0
1
2
HÅLESTOK

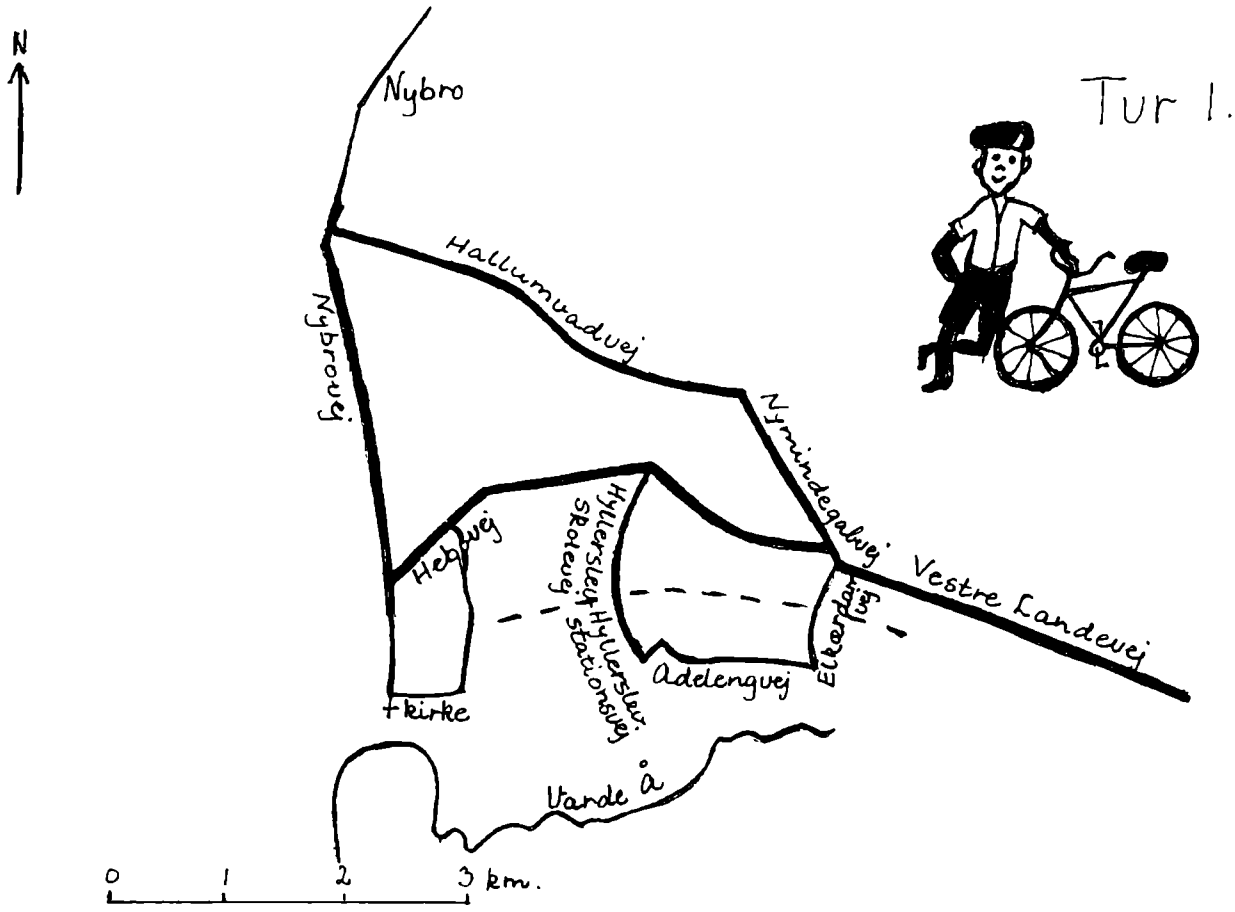

Vi foreslår at køre ad Vestre Landevej mod Nymindegab. På højre hånd ligger Grydvad Mølle, og umiddelbart efter den drejes til venstre mod Kærup, ad Hallumvadvej.

Hvis kræfterne føles tilstrækkelige, kan det lønne sig at tage en afstikker mod nord fra Kærup - her ligger nemlig DONGs store gas= anlæg, Nybroe tørreri og Vardes forbrændingsanstalt.
Herfra tilbage gennem Kærup til Janderup.

I Janderup kan man køre direkte tilbage mod Varde - ad Hebovej.
En smuk afstikker vil være at tage tværs over vejen til Janderup Kirke, som ligger meget smukt lige ned til Varde Å, hvor der i gamle dage var et udskibningssted (en lille havn).
Den friske cyklist kører nu til højre lige nord for kirken ad Kirke= stien og belønnes med oplevelsen af uberørt natur, inden stien munder ud i den store landevej mod Varde.

Herfra køres nordpå til Hebovej, som følges mod Varde.
En smuk afstikker vil til højre ad Hyllerslev skolevej føre over landevejen til Hyllerslev Stationsvej.
Den viste sti tilbage mod Vestre Landevej - forbi Elkærdam - kræver lidt ekstra pedalkraft, men byder til gengæld på et frit udsyn over frodige enge og under høj himmel.
Naturen - og nødvendigheden - byder, at man trækker cyklen enkelte steder, hvor stien nærmest er 2 hjulspor.

Cykleturen er ikke alene "det store udsyn" og "den smilende Idyl". De små ting har også ret og er interessante at lægge mærke til - dyrene på marken, fuglene i skoven og blomsterne langs alfarvej.

Ukendt.

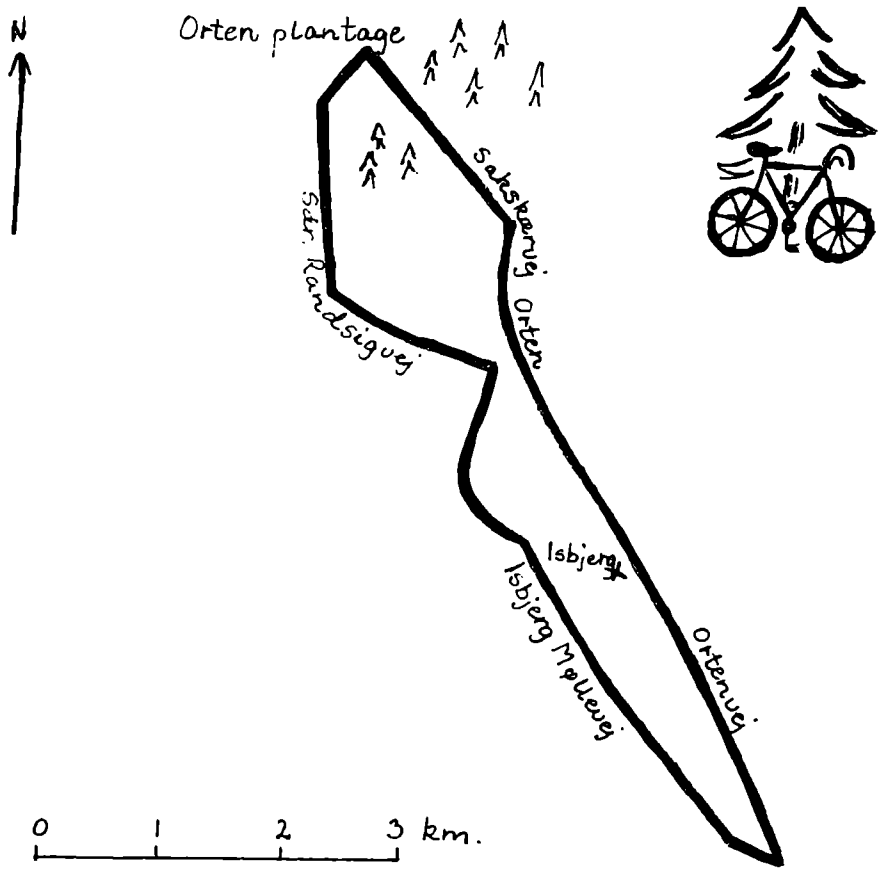

Tur 2.

Vi kører ad Ortenvej forbi "Isbjerg" - en mindre Skov/plantage, hvoraf den ældste del stammer fra århundredskiftet - fra toppen er der udsigt til såvel Varde som Varde ådal.

I Orten drejes til venstre ad Sakskærvej, og kort efter drejes igen til venstre ind gennem Orten Plantage med den fra gammel tid fredlyste "Penhøj". Obs ! pas på stenene på vejen gennem plantagen.

Efter at være kommet igennem Orten Plantage drejer man igen til venstre ad Sdr. Randsigvej mod Varde.
Turen går nu gennem det åbne landbrugsland, og ved Isbjerg Møllevej drejes til højre mod Varde .

Det meste af turen går ad god landevej, men uden megen trafik, så - rask kan det gå !

Og vejen toner af sange,
som slet ikke trænger til ord.
Se, marken og mosen og skoven,
og urter og græs, der gror.
Alt er som det var og byder
mig atter velkommen en gang,
de syngende mile imod mig går,
og dagen er lys og lang.
Mads Nielsen.

Hvis I vil ret jer fryde
forlad den trange by
og se, hvor haver pryder
hvert lille bondely.
H.J. Foss.

Tur 3.

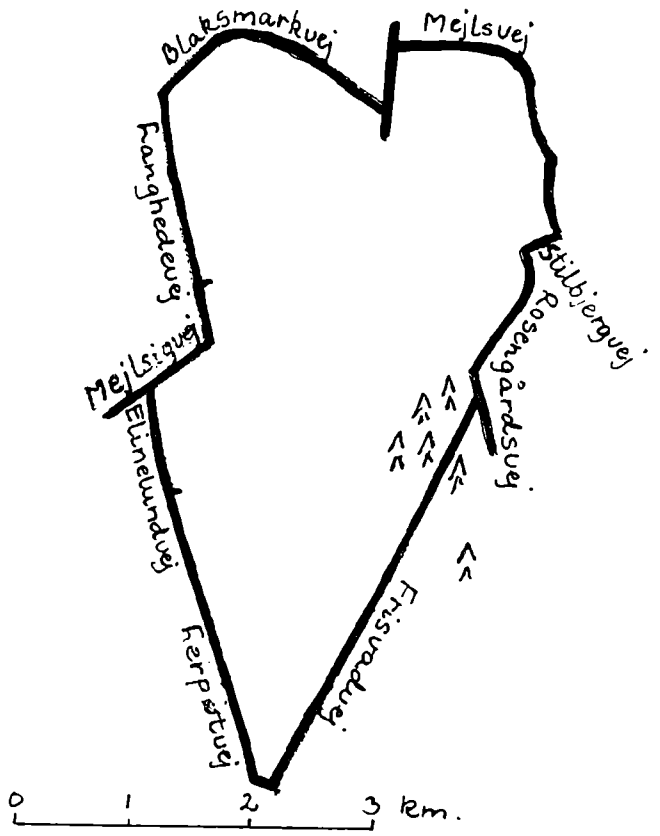

Ud i naturen,
det slanker figuren !
Og mange glæder har man,
som den dovne aldrig får.

Vi kører ud ad Lerpøtvej og videre ad Elinelundvej.
Elinelund er vist ikke særlig kendt - den er i sin tid plantet som en gave fra redaktør Kjelst til hustruen Eline (Kjelst var redaktør af den gamle Varde-Posten fra 1868 til 1907 !).

Vi kører nu til højre ad Mejlsigvej og derefter til venstre ad Lerpøtvej igen - gennem Tinghøj. Derefter videre ad Langhedevej.
Nu drejes til højre ad den lille vej, Blaksmarkvej,som ender ved Ringkøbingvej (lige ved omfartsvejen). Kør nogen få hundrede meter nordpå og derefter til højre mod Mejls.

Lige inden Mejls fører en lille vej til venstre - "Gamle Landevej" - i gammel tid var det en vigtig nord-gående vej fra Varde.
Vi fortsætter dog gennem Mejls og kort efter til højre ad Stilbjergvej, der fører over Frisvad Mølle.

Nu drejes til venstre ad Rosengårdsvej mod Varde. Et godt stykke fremme fører en sti under omfartsvejen og videre gennem Bastrup Plantage - stien fører forbi Lunden og gymnasiet og ender i den asfalterede Frisvadvej.

Ud mod det blå - i dag vil solen skinne,
ud mod det stille, hvor det syge sind blir lægt,
ud, ud til sø og skov og friske vinde,
der er der helse for en sygnende slægt.
G. Daugaard Nielsen

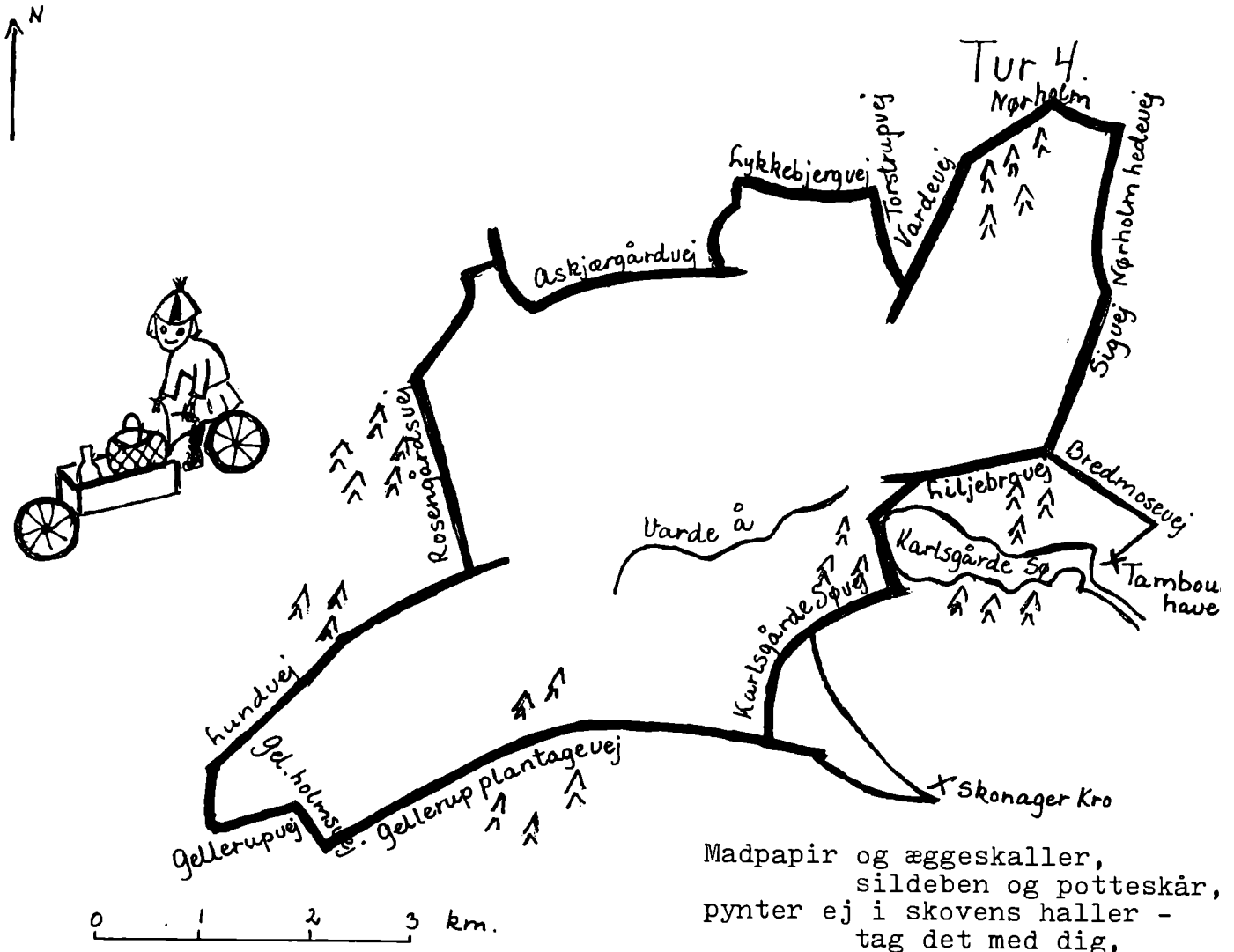

Madpapir og æggeskaller,
sildeben og potteskår,
pynter ej i skovens haller -
tag det med dig,
når du går.
Ukendt.

DEN STORE TUR !
Forbered jer på en lang og dejlig tur, hvor madkurven vil gøre godt !

Ud af Varde køres ad Gellerupvej forbi Engparken - til højre ad Gellerupholmsvej, og derefter til venstre ad den store Gellerup Plantagevej.
Nogen km fremme køres til venstre mod Skonager og Karlsgårde Sø.

Det er dog let at lade sig friste til at køre lidt længere frem og til højre,Næsbjerg, hvor man møder en af de sidste, hyggelige landevejskroer, Skonager kro. Herfra fører vejen også direkte til Karlsgårde Sø.

Karlsgårde Sø er opdæmmet af Holme Å og leverer stadig vandkraft til el-produktion. Ved dette pionerarbejde var den senere så kendte højskoleforstander J.Th.Arnfred virksom som ung ingeniør.

Kør forbi kraftværket, til højre rundt om søen, fortsæt ad Lilje= brovej, og hvor vejen deler sig i Bredmosevej og Sigvej, bør det overvejes, om det ikke var umagen værd med en lille afstikker ad Bredmosevej til broen over kanalen, hvor en vej fører til Tambours Have. Tambours Have vil henrykke havefolk og blomsterelskere.

Hvad enten man under sig afstikkeren eller ej, så fører turen nu ad Sigvej til Nørholm Hedevej.
Nørholm hede blev fredet i 1913 og har siden 1921 været genstand for videnskabelige forsøg med det formål at iagttage, hvad der sker med en hede uden menneskers indgriben.Man kan bl.a. se, hvordan lyngen efterhånden må vige for græs og træer.

Tur 5.

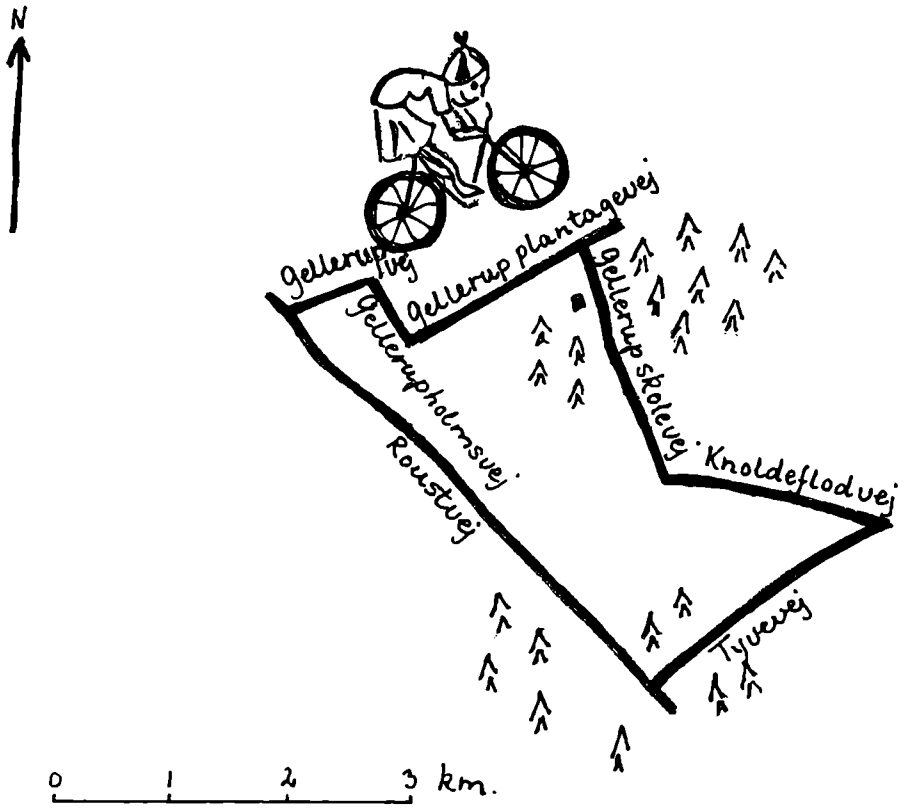

Fortsættelse af tur 4 :

Gården Nørholm er en af vestkystens få, virkelig gamle herregårde. I haven findes bl.a. en runesten med indskriften : "Ravnunge Tove gjorde denne sten efter ...".
Gårdens gamle, idylliske vandmølle er delvis restaureret, men anråber stadig mulige velgørere om bistand.

Fra Nørholm fortsættes ad den gamle Vardevej mod Sig - her køres til højre ad Thorstrupvej. Kort før kirken køres til venstre ad Lykkebjergvej.Længere fremme køres ad Askjærgårdsvej til den idylliske Frisvad Mølle.

Efter møllen drejes til venstre ad Rosengårdsvej, som munder ud i Lundvej. Her drejes til højre forbi Lunden, og den trætte og mødige, men berigede cyklist er nu tilbage i Varde.

Tur 5 :

Turen starter ud af Varde som beskrevet for tur 4, men så drejes ret hurtigt til højre ved Ungdomsskolen ad Gellerup Skolevej. Videre gennem skoven og snart drejes til venstre ad Knoldeflodvej, hvorefter man et stykke henne drejer til højre ad Tyvevej. Vejen burde nok snarere have heddet "Smuglervej", da det i gamle dage var ad denne vej, bønderne kørte, når de ville smugle varer ind i byen - uden om accisebodderne, hvor der skulle betales afgift (moms !)

Ad Tyvevej kommer vi til Roustvej i Sdr. Plantage, og herfra køres direkte tilbage til Varde.

En god tur for den aktive og hurtige motionist ! - og naturelsker !

Tur 6.

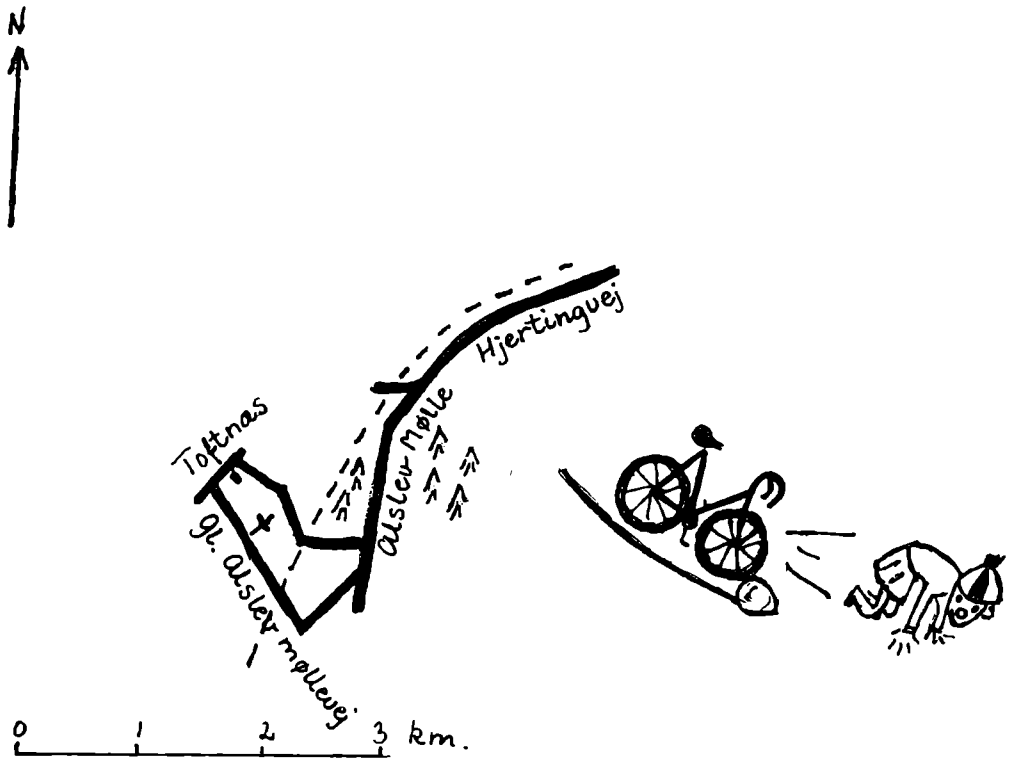

En god lang travetur - eller turen for den terraingående cyklist !

Kør ad Hjertingvej, og lige før viadukten under jernbanen drejes til venstre ad en markvej - til Alslev Mølle.
Lige før møllen drejes til højre ad Gl. Alslev Møllevej mod Toftnæs.

Efter at have passeret en viadukt - under jernbanen - ser vi lidt fra vejen Sct. Folmers Kilde markeret ved et trækors.
Kilden er desværre i dag kun et mindre, kedeligt vandhul, hvilket skyldes 2 dræningsgrøfter - og om den har samme helbredende virkning som tidligere - ja, det er frit for den besøgende at undersøge !

Videre ad stien når man hurtigt Toftnæs. Her køres til højre et lille stykke vej mod Varde - ad Hjertingvej - og igen drejer vi til højre. Det sker ved en transformatorstation, og vi bevæger os nu igen på en lille markvej. Lidt henne ad stien deler den sig i flere retninger - vi holder til højre og kommer ad en anden græs= bevokset sti til endnu en viadukt under jernbanen. Vi fortsætter frem til Alslev Møllevej - og derefter hjem samme vej, som vi kørte/gik ud.

Det er en spændende tur i en dejlig vestjysk natur - men indrømmet, til tider lidt besværlig på cykel !

Jeg er den dejlige danske skov,
og du er min ven og min værner.
Glad jeg dig hilser. Og frit får du lov
at hvile på mospudens stjerner.
Seedorf Pedersen.

"Det gælder om at lære at se....."

Erik Heide.

NOGET OM -

at komme i gang - fra begyndelsen eller før eller næste, eller næste dag, eller næste dag igen.
Lang tur ud over bakkerne med de lådne grå stribede hunde, forbi Richard Winthers gavldamer - huske en fårelort grebet i faldet af stive stubbe, en skulptur med noget stort afrundet båret oppe af tynde stive stængler - også hundenes store kroppe (125 pund) over lange stilkede ben med gode vinkler, dog helt anderledes fordi de er i bevægelse.

Et par jordknolde i et størrelsesforhold eller et vrid efter ploven der får mig til at tænke på, hvad jeg har i mig af det Gamle Testamente, eller hvad der hændte Jesus.

Hegnspæle, forblæste graner yderst ved fjorden på en stejl skrænt, en sveden tørret lugt af ørken, benzintønde, Cairo, Jerusalem - de tre kors på Golgata, Hovedskalshøjen - skeletter flyder i krogene ved rævehullerne sammen med grankviste og forgiftede æg.

Plastic hænger og trævler i træerne for vinden - bulede blikdåser: en kantet fin en, en fladtrådt rund, en blå plasticdunk falmet ved bunden - en stor rulle pigtråd helt groet sammen af rustlag: en kæmpetornekrans.

Figur i fjernsynet bliver pludselig form, røg, der vælter op over fredeligt land, røg der driver mellem huse ud ad åbninger - så stille - fotografier i blade, vender på hovedet, på siden, ses bagfra - Isaks ofring - et besøg hos slagteren ved fjorden, har fået slagtet det årlige lam, drikker en bajer og en dram over det.

Får lammehovedet skåret af, puttet i en "Man køber da kød hos Slagteren" pose. - Får lammehovedet på et fad hjemme, det ligger og kikker, flået og blodigt, tænderne er små og hvide, sære ting sker på det. Muskler dukker op og går ud, lidt uldtottet om hullet, hvor øret sad, også lidt uld under øjnene, der er stivnede i mat fugtighed.

Efterhånden lugter det - de store hunde snuser, noget sker: i polyphor skum, plastice indpak til ferskner, ståltrådsnet, hjørner af eddikedunke, lange tynde søm, "springiluftensøm" ("børnenes skræk") - - -

Hovedet får en "tanke", vi skyller det grundigt under vandhanen, flækker det, øjnene må ud, slim og blod væk fra de snørklede snudegange - - vi æder det!

Det der skete i skum, indpak, tråd og søm begraver jeg i støbesand i en støbekasse på støberiet på den anden side af fjorden (i alt 13 km borte - derovre siger de æ' og ikke a' om sig selv).

Flydende jern stråler fra skeen ned i støbeformen - brænder mit værk væk. Det gløder hvidt, så rødt i kassen, oser og gasser, stinker af kamfer, der er hedt og fyldt med store støvskyer i støberiet.

Udslagningsfolkene kommer, mit støbejernslammehoved triller ud i sandet - - jo, det bider sig selv i tungen. Jeg er træt, må igen ud med hundene, bakke op og bakke ned, alle ting dukker op igen, alt det jeg vil, men ikke når og kan.

Så vil børnene dit og dat, der er vrøvl med vandværket, vor nabo fylder år, en anden reddes af en helikopter fra isen på fjorden, skatten skal betales, - udpantning?

Det er spisetid, hvor er min store sølvske? - Jeg falder i søvn, mørket bringer ro og stille fred i huset, de kæmpestore grå hunde sover.

NOTATER

Vi er alle dele af en stor bevægelig skulptur, fra vi fødes til vi dør.

Der sker forandringer i rum og materialemøder, hver gang vi placerer os i forhold til: hinanden – et rækværk – en bil – et hus – en mark – en sky på himlen.

Vi bevæger os, og det hele er anderledes. Nyt. Vi mærker form (skulptur) med hænderne, med kroppen, og fødderne registrerer selv den mindste forandring i det underlag, vi går på.

Formen giver os rigdom, når vi ser, hvad der sker i og om skulpturen, når den er stor og spændt, når den er skæv, når den er slap eller kantet. Foruroligende. Skulpturen får helt sit eget liv. Et liv i slægt med den rige følelse vi kender, når vi erobrer rum. Den følelse kender vi nok alle, om ikke fra andet så fra dengang vi sad i et omvendt spisebord og beherskede rummet mellem de fire bordben. Senere har vi hegnet, rejst mure, rejst spær – endda måske hejst flag og krans – vi har vundet – vundet rum, det ufattelige er håndgribeligt. Skulptur!

Formen kan berette, være genkendelig. Fortæller om de store dyr – om det skønne – lidelsen – mennesket. Skulpturens sprog er direkte. Se hvorledes vi tiltrækkes af den store sten på den flade, åbne mark. Den er magisk, dragende. Den taler – er nærværende. Engang gjorde vi skulptur for de døde. Først en høj i landskabet, senere suser vinden frit, gennem det højen gemte. Den store flade sten løftes nu højt af andre sten. Fortæller os, at skulpturen er en oprindelig form for menneskeligt udtryk – en udtryksform, der virkelig gælder!

Erik Heide

Labyrinten, Skørping kirkegård, 1978

Vest-Forbrænding

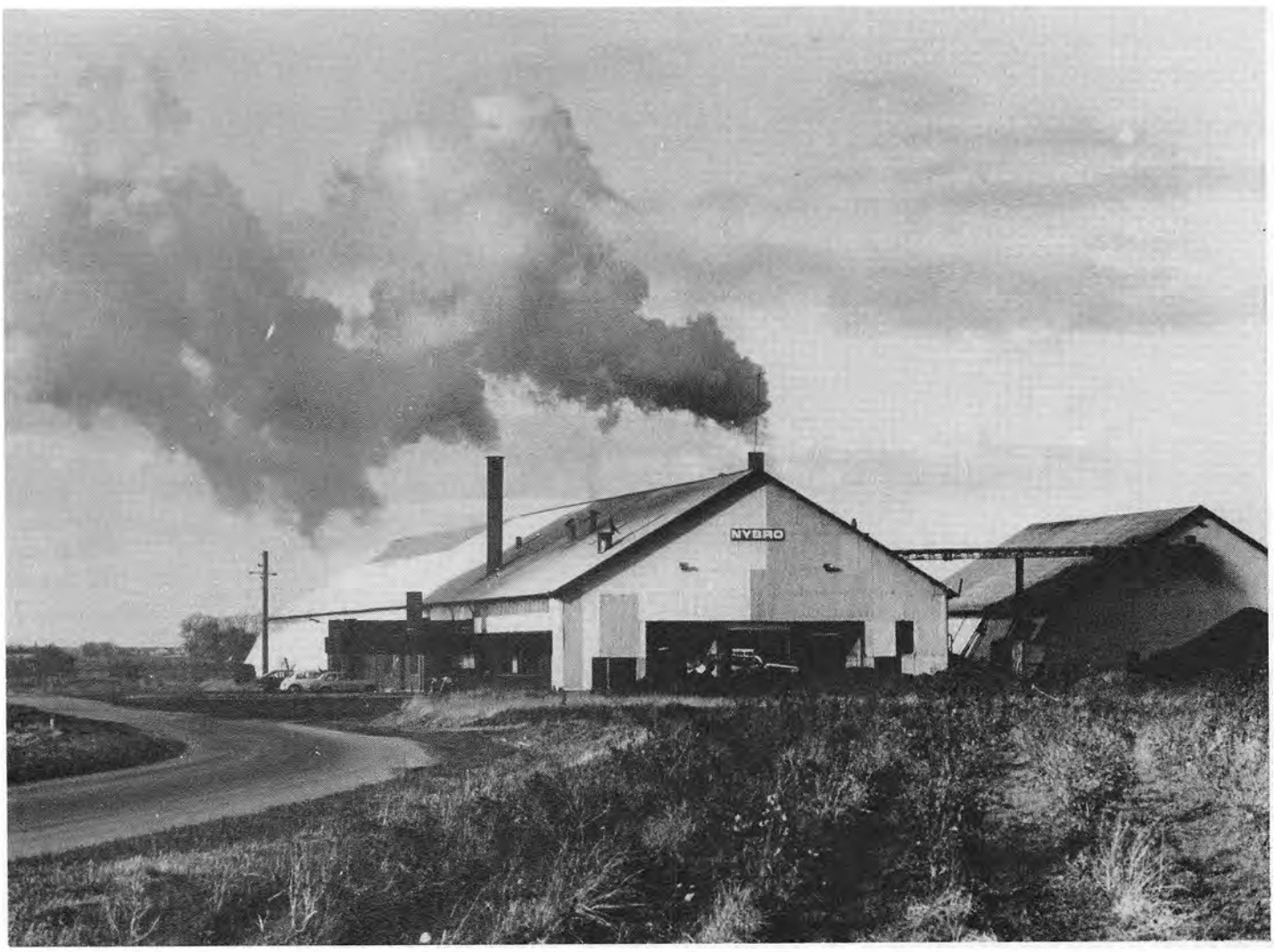
NYBRO

NYBRO

NDSKONTORET FOR PLANTEAVL
gsgårdsvej 28 - 8260 Viby J.
(06) 11 08 88 - Giro nr. 1 00 64 36

Besigtigelse af læhegn
omkring Nybro den 27/5 1982.

Undertegnede har ovennævnte dato sammen med planteavlskonsulent Bent Olesen, Varde og cand.scient. Bent Andersen, A/S Cowiconsult gennemført en fornyet inspektion af læhegnene omkring forbrændingsanstalten og tørrestationen i Nybro. Amtets miljøafdeling var adviseret om besigtigelsen, men havde meddelt, at man beklageligvis var forhindret i at deltage.

Vejret var den 27. maj varmt med ringe vind og luftforhold med udpræget inversion, hvilket gav mulighed for at iagttage kraftigt nedslag af røg fra begge virksomheder. Den ildelugtende røg lagde sig langs jorden over markerne i betydelig afstand fra skorstenen.

De i en tidligere rapport omtalte hegn, hvoraf en væsentlig part tilhører gdr. Tage Jørgensen, Hallumvad, er siden maj 1981 blevet yderligere svækket. Det kan dog ikke afgøres, i hvor høj grad dette skyldes den strenge vinter med hård frost og stærk udtørring af træerne, som overalt i Vestjylland har sat sit præg på læhegnene.

Den gentagne besigtigelse giver ikke anledning til, at jeg på noget punkt har ændret min opfattelse af situationen, som udtrykt i rapporten af 12/5-1981, nemlig: at de ved virksomhederne nærmest placerede hegn (specielt hegnet betegnet nr. 1) uden al tvivl er dræbt af planteskadelig luftforurening, og at flere andre hegn i sammenligning med grønhegn i andre egne men under i øvrigt ens vækstbetingelser udviser en påfaldende ringe udvikling og depression, som jeg ikke kan henføre til nogen anden forklarlig årsag end muligheden for luftbårne, planteskadelige stoffer.

Til generel orientering vedlægges fotokopi af en artikel i Crops and Soils Magazine marts 1982 om den synergistiske skadevirkning af luftforurening på afgrøder.

Viby, den 28/5-1982.

Frode Olesen

Kopi til:

Konsulent Bent Olesen.
Cand.scient. Bent Andersen.
Gdr. Tage Jørgensen.

VARDE KOMMUNE

Offentlig høring

om anlæg for behandling af naturgas

Med henblik på at formidle oplysning om de miljømæssige forhold omkring gasbehandlingsanlægget ved Nybro indbydes herved til en offentlig høring

tirsdag den 31. maj 1983 kl. 19.30

på »Eventyrgården« i Janderup.

Til høring er indbudt repræsentanter for Miljøstyrelsen, DONG, Ribe amts miljøafdeling og Varde byråd.

Man skal opfordre til, at spørgsmål så vidt muligt fremsættes skriftligt på forhånd ved at fremsende disse til Varde kommunes tekniske forvaltning, Bytoften, 6800 Varde, senest den 16. maj.

Der vil tillige kunne stilles spørgsmål og fremsættes kommentarer på mødet, men det henstilles af hensyn til mødets tilrettelæggelse, at eventuelle større indlæg ligeledes anmeldes på forhånd.

Varde byråds miljø- og planudvalg

VARDE KOMMUNE

AFLYSNING

af den averterede offentlige høring om anlæg for behandling af

NATURGAS

Da der af de fremkomne meningstilkendegivelser er givet udtryk for, at der dels ikke er behov for den formidling af oplysning, som udvalget har tilsigtet med mødet, dels ikke ønskes en mødeform som planlagt, har udvalget besluttet at aflyse det til den 31. maj 1983 berammede møde.

Varde byråds miljø- og planudvalg

APRILSNAR?

Og ude ved Nybro.....

Og ude ved Nybro er de fortvivlede
eller også er de bange
og nogle er begge dele
og nogen er også desperate
og ind imellem melder sig depressionerne
men de er også seje og stærke

de står med huse og haver og marker og husdyr
og grøntsager og afgrøder og sig selv og børnene
og de lugter dusterne
og de indånder røgen
og de ser hegnene visne
mens aske og støv lægger sig
som dødningefarvet pudder over
de kålhoveder som skulle have været
det daglige brød
og hvad med de giftigheder
som ikke stinker og ikke kan ses ?

en sådan situation kan mennesker bære
når de ved en løsning er på vej
når de ved at bag dem står
ikke kun alle de borgere
hvis skidt bliver brændt
hvis græs bliver tørret
hvis gas bliver renset
ved Nybro
men også de kårne mænd og kvinder, byrødder,
der skal løse problemer
til alménvellets bedste
og aldrig lader sig tilfredsstille
men den billigste eller nemmeste løsning
(i et tyndt befolket område)

hvorfor ser vi aldrig borgere og byråd kæmpe skulder ved skulder?

HAR DU SAT DIG ORDENTLIGT IND I PROBLEMERNE VED NYBRO?
DET ER OGSÅ DIT AFFALD, DIT GRÆS, DIN GAS, DIT ANSVAR!

- Hjemmefilosofiske tanker af J. Abildstrøm.

Jeg fandt en bog i Odense i en bogkasse - den kostede 5 kroner - tænk, at få så mange gode tanker for en femmer - det var Filip Stenson, som har skrevet en lille, men rig bog: "Menneskeheden mellem liv og død - en studie i gensidighed - det ondes og det godes".

Da jeg i mine fristile i skolen fik at vide gang på gang, at jeg skrev af - vil jeg ikke skrive af - men jeg vil prøve at beskrive på min lille måde, hvad den bog gang på gang kan fortælle - mig og os - at det gælder om at huske at bekæmpe uvidenheden og højne vor daglige moral - og i virkeligheden er det noget, som beskæftiger mange humanister - de tænker i deres inderste, at det ville være skønt, om læren om menneskenes fejltagelser gennem tiderne kunne beskrives, og vi kunne tage ved lære - og derfor sidder de aldrig med små ondskabsfulde grin og siger: Ha! - Hvad sagde jeg? men tværtimod er de ydmyge og har overskud til at pege på områder, hvor vi hele tiden - nok kan øse af fortidens fejl men også selv må forme nutiden og fremtiden med en god portion viden, men alligevel med en stor favnende erkendelse af, at det der virkelig betyder noget, må komme indefra i os selv.

Og det er en væsentlig anderledes opfattelse end den småsynede - snæversynethed - som måske - desværre til megen lidt glæde for menneskene huserer alt for mange steder i vor lille verden - nemlig, at nu må vore indviklede systemer da hjælpe os - men man glemmer, at der hele tiden er ting, der ændrer sig - og ligesom man har lavet nye goder og fremskridt - for alle synes de gør det godt - og det skal de tro på - så må vi hele tiden bryde tingene op igen - idet asfalten er blevet for ugennemtrængelig for den regn, som falder - eller også omvendt, at jorden bliver til "asfalt", fordi der slet ikke falder nogen regn.

Og så kan nogle af os - slet ikke tænke så langt, uden at vi har alverdens rådgivere og planlæggere omkring os - fordi vi ikke selv tør tage os den tid og den indsats for at sætte os ind i den viden, som vi skal tilegne os for at få tingene til at blive ved med at blomstre - fordi vi er som små skuffede børn, der pludselig ikke kan få radiser, fordi der er smuttet for mange orm ned i dem - og ormene kan du ikke få viden om gennem et system - men gennem åbne øjne.

Jytte Abildstrøm, indfanget af Hans Bendix

Kunst kan man ikke æde
Den læger ingen sår
Den kan ikke hele en brækket arm
eller samle en knust lykkes skår
Men kunst kan bringe en glæde
du ikke på anden måde får
og redde en sjæl fra bitter harm
og forgylde de fattiges kår
Kunst er med andre ord
så lille og så stor
så hård og engleblid
så kulsort og så hvid
så rig og ligegyldig
så mager og så fyldig
så iskold og så hed
som kærlighed.

Skrevet af Elsa Gress mellem Middelfart og Fredericia.

Jeg mødte på min tur til Indien i en indisk teaterskole i Ahmedabad en forfatter, som sagde, at han havde i den grad sat sindene i bevægelse i sin by - (den er på størrelse med København) - fordi han havde taget sine børn ud af skolen og ville selv lære dem det, de skulle tilegne sig, og hver dag gik han ud i naturen.

Jeg glemmer aldrig engang, jeg var i en klasse - sidste årgang på et børnehaveseminarium, og jeg spurgte - nu da I har gået her i tre år, hvad ville I da gøre, hvis I en dag kom hen i børnehaven og alt var væk - der var helt tomt.

"Vi ville sende børnene hjem".

Så begyndte jeg, i de to og en halv time, jeg var der, at bygge en dag op, - og da jeg gik, sagde de, at de næsten havde fået mere ud af de to og en halv time end de tre år - så bliver jeg genert - og tænker ikke et minut på at dadle det seminarium, men tænker blot, hvor er jordforbindelsen - er det sådan, at hvis man ikke har sine ting omkring sig - så holder man op at fungere.

Det er det samme, når jeg en sen nat sidder og læser nogle af de historier, som Knud Rasmussen har fået fortalt og selv har oplevet på Grønland og i det kanadiske eskimoland - og da falder jeg over den historie, da han faldt i en våge sammen med en isbjørn. Det er en historie, som sætter utrolige tanker i sving - og da jeg i min nysgerrighed engang endte på et hjem for enlige, fortabte mænd i alle aldre for at fortælle historier, så fortalte jeg den - og de var selv ligeså målløse som jeg, for på sælsom vis fik jeg den til at gå på det fællesliv, vi har - for somme tider har vi det, som ligger vi i en våge med en isbjørn - men hvordan kommer vi videre? - Ikke ved at lade systemerne hjælpe os, men ved at bruge de urgamle kræfter, som jeg tror på er i ethvert menneske, og som jeg synes, vi glemmer.

Det skal blive muligt at få disse kræfter frem på en positiv måde og uden at skælde alt ud i miles omkreds for at bære skylden.

Vi bærer kraften i os selv - det siger Holger Hansen i bogen "De Sanseløse" - det siger Elsa Gress i sit stykke "Mimir" fra bogen "Dæmoniske damer". - Ja, det var det.

Jeg læste engang på en tavle - at en fristil havde fået en præmie - i den stod - Stenalderen var en urolig tid.....

Ja, siger man så, den varede også 1500 eller 15000 år - Hihi - og så er det jo, at for det første kan man ikke se, hvornår man går fra den ene tidsalder over i den anden - men man kan heller ikke sammenligne to tidsaldre med hinanden - og man kan da ikke give gode råd - fordi gode råd er noget, man først kan samle op af praktiske erfaringer bagefter.

Nu springer jeg ind i en lille uartighed. - Jeg ville fortælle noget om bussystemer og bussernes betydning for teatrets retualer. - Tingene hænger jo sammen. - Der stod jeg idag og filosoferede med en dame, idet hun sagde, at det stykke, jeg spillede sidste år, ikke kastede så meget af sig, som det i år.

Hvortil jeg svarede, hvordan hun kunne vide det?

Joh, hun kunne mærke det på børnenes umiddelbare reaktioner - så svarede jeg, pas på, at du ikke indenfor følelser og oplevelser bliver grebet af det statistiske ræs, som præger vor verden - enten hvor meget tandpasta, der bliver købt eller noget andet, - på samme måde kan du ikke måle den umiddelbare tilkendegivelse af en oplevelse.

Det kan der ikke laves statistik over - og det er som om, at det vi ikke umiddelbart kan måle, - det bliver nu igen smidt hen i skammekrogen - og også fordi det indenfor alle fag er svært at finde ud af, hvem der har overensstemmelse mellem, hvad de siger, og hvad de gør. - Og så kommer vi ind på moral - og hvad ved jeg - og det er et uartigt ord, fordi samfundet ikke giver os mulighed for at beskæftige os med det - fordi vi er inde i nogle meget konkrete livsopfattelser om, hvad der kaster noget af sig -

og så tør man ikke give afkald på noget som helst - og slet ikke for at få sjælefred - for så er man lige til et overbærende smil og bliver kaldt ueffektiv - fordi sådan er vor tidsalder nu engang ikke indrettet.

Og så vil jeg sige Gudskelov for dem, der som Inger Christensen tør sige, når verden er blevet til asfalt og cement:

"Et samfund kan være så stenet,
at alt er en eneste blok,
og indbyggermassen så benet,
at livet er gået i chok.
Og hjertet er helt i skygge
og hjertet er næsten hørt op,
til nogen begynder at bygge
en by, der er blød som en krop".

Og hvem er så dem, der skal bløde verden op. - Det er ikke nogle, der skal udvælges. - Det er nogle, som altid vil opstå - og du vil først se det længe efter, - læs Dorris Lessings "En overlevendes Erindringer".

Holger Hansen siger:

Menneskelivet er evig vandring, hverken fremad eller tilbage, men indad - dybt, dybt i ens eget indre, hvor verden skal udforskes.

Den ydre er for lille til livets storhed, - ikke andet end bord, pude og tag - og den er udforsket. - Den indre derimod er stor og uudforsket, større end jorden, stor som universet, og der lever man sit egentlige liv.

Derfra strømmen, vandrerens skridt, hvert ord fra hans mund og hans handlingers vovemod, derfra - og kun derfra - kommer alt det vigtige.....

medborgerhuset var da på mange måder noget gammelt lort - men jeg kunne godt lide at komme der - ikke fordi jeg regnede med at komme til at høre suset - eller komme på skudhold af det helt store pelsdyr - men jeg kunne li det hus fordi intet var færdigt - alt i sin vorden - ingen var frelste - ingen påduttede andre deres vidunderlige meninger - du ku være med til at bestemme noget - du ku prøve at være med til at klare ting - huset var, som det blev sagt deroppe, en lille spire - og balladen om huset er ikke, selv om de ikke engang har bevilling til en rus, kværulanteri - for det kunne godt være blevet til noget stort - den 27. oktober 1983 skrev byrådet et nyt kapitel i Varde by's historie - der vil, når bogen udgives, komme til at stå: Og i Varde lagde de engang et helt medborgerhus i mølpose - hold da kæft, hvor der stank af naftalin og mølkugler.

DØDSFALD

Medborgerhuset Håndværkeren er død, kun 3 år gammel. Medborgerhuset er brutalt blevet revet fra os, mens det endnu var i sin vorden og stod på tærsklen til en blomstrende og skabende karriere. Den tomme plads bliver svær at fylde ud.
I den korte tid det levede, nåede huset at så meget lykke og glæde omkring sig. Det lagde krop og sjæl til mange forskellige aktiviteter: fra folkedans og musik til syning, keramik og snedkeri eller en kop kaffe med hjemmebag for blot at nævne nogle eksempler.

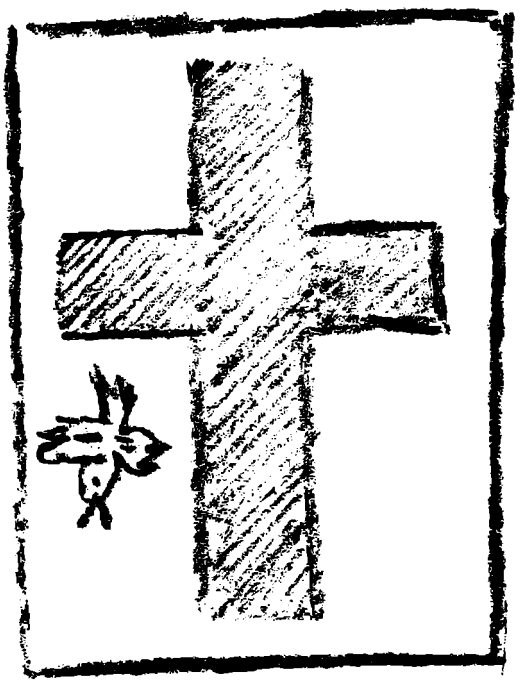

Håndværkeren faldt aldrig til ro i en bestemt stil. Bestandigt spirede og modnedes ideer til nye udfoldelser. Husets stadige bevægelse og søgen efter nye udfordringer skete dog aldrig på bekostning af ældre tiders skikke og traditioner. Tværtimod er der netop i Håndværkeren blevet værnet om den gammeldags musik og dans, og i de sidste år blev grundlovsmødet en tilbagevendende begivenhed. Huset formåede at bygge bro over skellene i dets brogede venskabskreds. Her blev aldrig skelnet mellem høj og lav, rig og fattig, ung og

gammel. Folkedansen var selvfølgelig også for de handicappede og forskelle i politiske anskuelser gav alene ekstra krydderi til de livlige diskussioner og var ikke anledning til personligt fjendskab.
På baggrund af denne imponerende alsidighed, kreativitet og gå på mod har mange med god grund haft store forventninger til en lovende fremtid for dette hus.
Men ak. Vorherres veje er uransagelige. Medborgerhuset er død.
Æret være dets minde.

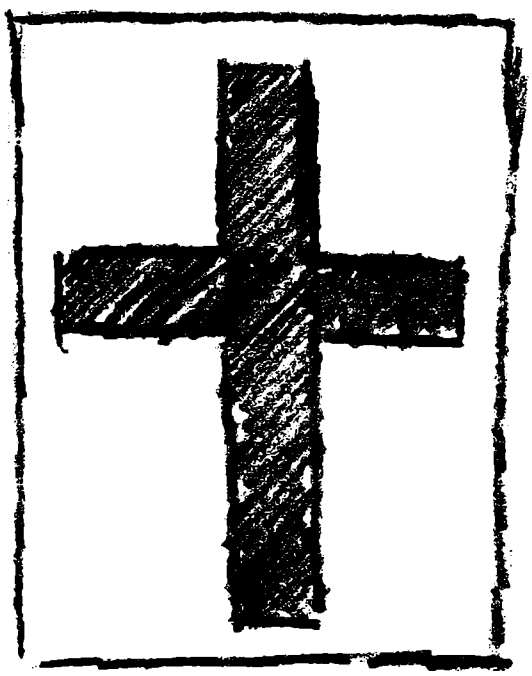

Nu da det bl.a.drejer sig om Varde,så kunne man jo passende spørge et par unge vardensere,hvad de synes om det hele.-Og det har jeg så gjort.....

Tommy og Jan er begge 14 år,de bor i Varde by.

Jan: Varde er sådan set god nok.-Der kunne måske godt være nogle flere klubber,- og noget mere at lave i Medborgerhuset.Jeg synes bare ikke,de voksne skal blande sig i det vi laver. Men i forhold til større byer,er det nu noget kedeligt her i Varde - der kunne f.eks. godt være nogle flere biografer.

Tommy:Man kunne godt reklamere noget mere for medborgerhuset,så der er flere der finder ud af hvad der foregår der.For ca.2 år siden kom jeg selv meget i Medborgerhuset,det gør jeg ikke længere.Man kunne godt ansætte én til at sætte ting i gang i værkstederne,- for ellers kan ingen finde ud af det. - Det er i hvert fald godt vi har ungdomsklubber,det er sjovere at komme der,end at sidde hjemme.I ungdomsklubben kan man jo også lave forskellige ting,snakke,købe sodavand,møde nye mennesker og sådan.

Begge:Vi mangler en svømmehal her i Varde.Der skal i det hele taget være flere faciliteter for sporten.

Jan: Hvis jeg var den der bestemte,her i Varde,så skulle priserne på biografbilleterne sættes ned.- Det er for dyrt,at gå i biografen.- Jeg vil også gerne lave en svømmehal,der skal være nogle flere aktiviteter for unge- sådan at alle unge har noget at lave.Det kunne f.eks.være en cykelcrossbane.Når nu vi unge har klubber at komme i,så skal der selvfølgelig også være noget lignende for de der er ældre.

Tommy:Hvis jeg bestemte,så ville jeg i hvert fald ikke lukke Medborgerhuset,det var det sidste jeg ville gøre.-Jeg vil også gerne have en svømmehal. - Men det er åndssvagt,at man har lavet p-pladsen ved Nicolaiplads.

Jan: Når jeg er færdig med lo.kl.vil jeg have en god uddannelse, jeg ved ikke helt præcist hvad,men jeg vil på EFG.Efter EFG håber jeg at få arbejde,og det regner jeg med at fortsætte med til jeg skal pensioneres. Jeg vil gerne arbejde - og leve livet.

Tommy:Når jeg er færdig med lo.kl. vil jeg på EFG. - Hvis jeg ingen arbejde får,vil jeg ind til militæret.Hvis jeg får arbejde efter EFG,så vil jeg fortsætte med det til jeg bliver ca.3o-

35 år,så vil jeg nok tage en ny uddannelse.- Jeg vil i hvert fald ikke ødelægge min ryg eller andet ved ar slide hele livet.Hvis jeg ikke bliver gift,så vil jeg gerne flytte i kollektiv - det er som om det er bedst ikke at være gift,når man bor i kollektiv.

Jan: Jeg vil gerne bygge mit eget hus - og så gå og lave noget ved det,det synes jeg er hyggeligt.Mit hus skal nok ligge i udkanten af byen.Fabrikker skal ligge for sig selv,langt væk fra boliger.Men i villakvartererne må der gerne være små håndværksvirksomheder,købmænd o.l. - Jeg vil gerne gøre meget ud af mit arbejde,så jeg ikke bliver fyret.

Tommy:Hvis jeg får arbejde,kunne jeg godt tænke mig,at vi var en 3 stykker,der købte en gård,og at vi så lavede noget sammen om aftenen - man skal altså gå og nusse/hygge med noget sammen.Senere,hvis jeg bliver gift vil jeg måske flytte i et hus, men ikke i et villakvarter.Det skal være et ældre hus - men selvfølgelig moderne indvendig.

Jan: Jeg vil bruge noget af min fritid til at lave noget ved mit hus og min have.Jeg vil dyrke sport,og jeg vil have en hobby f.eks.jagt. - Jeg vil nok ikke gå på værtshus. - Jeg kunne godt tænke mig at lave en kortklub derhjemme.I ferien vil jeg rejse til udlandet - jeg regner med at køre i min egen bil.

Tommy:Jeg vil blive ved med at dyrke sport af en eller anden art - det er nogle sølle mennesker,der holder op med at dyrke idræt. De er for dovne! Man skal blive ved med at holde sig i form. Det kan godt være jeg vil melde mig ind i et politisk parti. Men jeg vil ikke ødelægge min fritid med at gå til møder.Alt for mange går rundt og siger:"Åh,nu skal jeg til møde igen". Ellers vil jeg slappe af,det gør man ved at plante sig i en stol og tænde for fjernsynet.Nogle gange om aftenen kunne jeg godt tænke mig at være sammen med andre - jeg vil sørge for at have nogle venner - det er nødvendigt at have et Medborgerhus,hvor man kan mødes - jeg vil da nok også gå på værtshus en gang imellem.

Jan: Om 7o år sidder jeg måske oppe på Svaneparken og kigger ud ad vinduet,det jeg ser er flg: en masse fabrikker over det hele - en masse militærbiler,de er fra Danmark,USA og Tyskland. Jeg tror/håber ikke,at jeg kommer til at opleve en krig i Danmark.- Jeg ser nok også nogle mennesker. Jeg vil gerne blive ved med at have noget at gøre med min familie.

Tommy:Varde ser ikke ud af noget om 7o år - jeg tror ikke der er meget by - flere folk vil flytte til de største byer - det er fordi folk vil bo der hvor de arbejder. - Jeg tror ikke der bliver krig i Danmark i min tid.- Jeg ser en kæmpestor forretning- det er den eneste i byen.Stålværket og Vølund har lukket.Måske fortsætter Jacob Holm. Indbyggertallet vil halveres.Man kører nok ikke rundt i privatbiler mere,man vil nemlig finde ud af at de forurener for meget.Danmark bliver fattigt

Jan: Hvis jeg skal være tilfreds med mig selv når jeg bliver gammel så skal jeg have arbejdet,tjent penge og haft det godt med min familie. Når jeg arbejder laver jeg noget for andre og hjælper andre på den måde. Jeg vil glæde mig over det jeg har fået lavet.

Tommy:Hvis jeg skal være tilfreds med mig selv dur det ikke bare at tage uddannelse og arbejde eller bare at sidde derhjemme. Jeg skal i hvert fald have været ude at rejse,gerne sammen med andre.Jeg skal have prøvet noget nyt hele tiden - altså også skifte arbejde. Så vil jeg være glad.

Jan: De voksne blander sig lidt for meget.Jeg synes de voksne bruger deres tid ordentlig,de bruger også deres penge fornuftigt nok.De der drikker,gør det nok fordi de er ensomme,de gør det selvfølgelig også for at hygge sig. - Jeg er stort set godt tilfreds med de voksne.

Tommy:Mange voksne er nogle lallerrøve.- De tror ikke vi unge kan finde ud af det selv.De siger hele tiden "pas på"(i hvert fald er der nogle der siger sådan).Der er mange,der bare sidder i en stol,og lader konen lave det hele.- Sådan skal man ikke gøre hele tiden.Nogle voksne kommer for lidt sammen med andre.Men jeg synes også,der er mange voksne der har forandret sig - det kan da godt være det har noget med min alder at gøre - de er nok bange for at der skal ske noget med deres børn. Det er godt nok at ens forældre siger til,når man har lavet noget lort.De voksne burde dyrke mere idræt.

Begge:OM 5 ÅR MENER JEG MÅSKE NOGET ANDET!!

Vi

bruger

osse.....

nærdemokrati!

Livets gang i LIDENLUND

af Gantriis

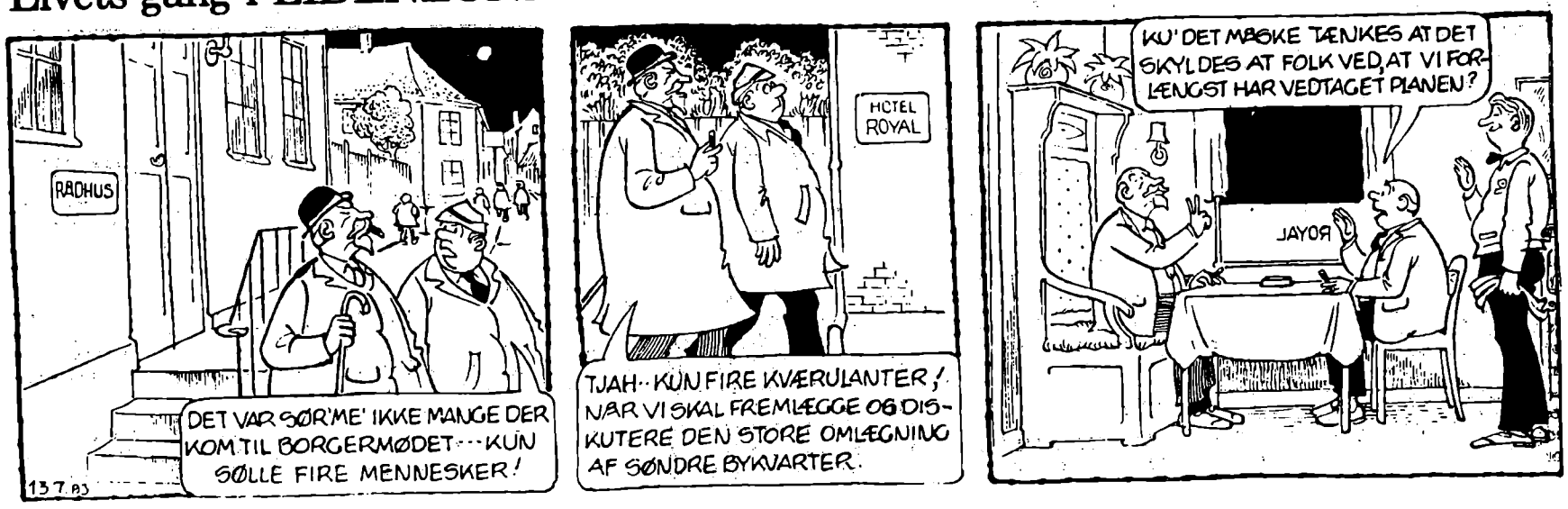

Livets gang i LIDENLUND

af Gantriis

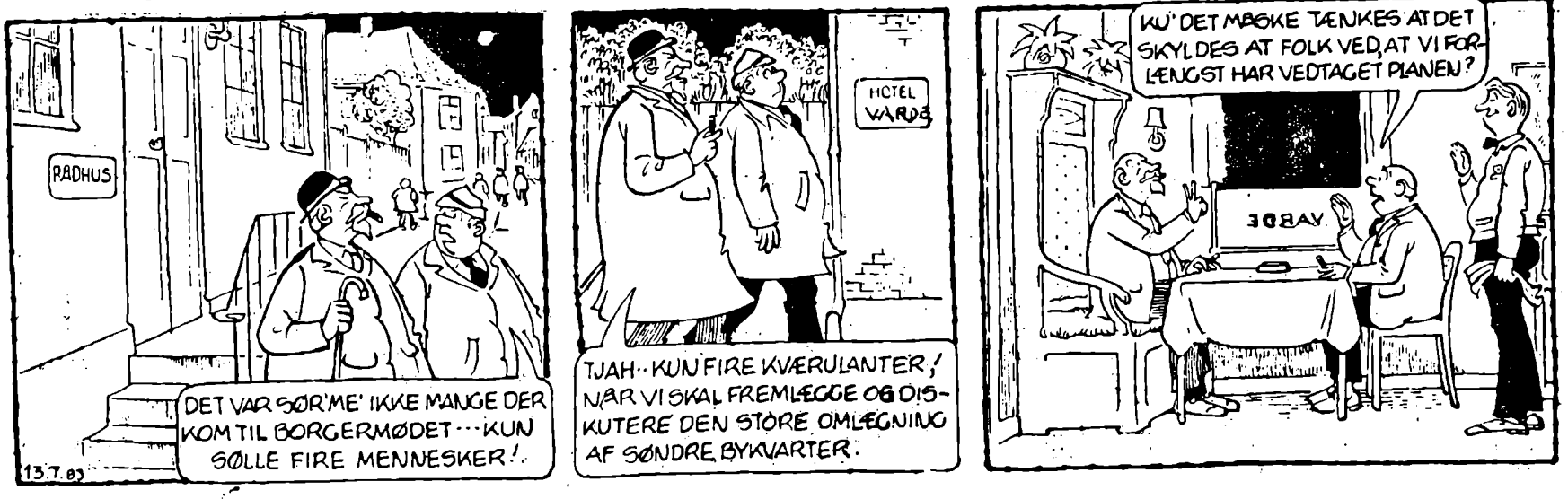

- med stor tak til Gantriis og Politiken -

Med Gitte til borgermøde

■ VARDE - Første fase omkring kommuneplanloven - borgernes tilkendegivelser over, hvad de kunne tænke sig - er nu overstået. Kommune og forvaltning har gransket borgernes ønsker, og det første borgermøde inden kommunen med tiden skal bestemme sig for den videre udvikling, blev afviklet i sidste uge på Højskolehjemmet. Vi har med stor og skyldig tak til Per Højholt lånt hans Gitte (Gittes monologer), og her er hendes indtryk fra borgermødet.

Det vil je' altså si'e dig, Susanne,
jeg troed slet ik' det var så'en,
ja, alså når der er borgermøed.

Jo, de var flink nok, kommunen,
der var i hver fald ik' noed der,
- flink det var de,
både teknikern og byrådsmedlemmern.
Je' troed bar ik', det sku foregå så'en.

Torsdag aften var Preben kørt i si Toyota.
Han har jo si rally. Det ved vi jo.
Og så vil' jeg altså prøv det her borgermøed.
Vi skal jo osse vi's, at vi føller mæ.

Det vil jeg da godt si'e te dig, Susanne,
Preben ved mer om poletik end mig,
det gør han godt nok.
Ja, no'en gang snakker Preben
om både holdninger og visioner,
Det er no'ed stort. Så blir hans øjn så varm'.

Han lært no'ed om holdninger og visioner,
da han var til kongrés.
Men han sir, det ka' osse ske i et byråd.

Da Preben så vàr kørt,
Så var'et je'tænkt ve' mæ' sæl,
nu ve' du alså prøv'et.
Der ku jo ik' ske no'ed ve'et.
Men nu bagefter er jeg alså hel flov.
Ja, flov over mig sæl. - At jeg ku vær så dum.

For jeg troed, det vil bli sjov.
For jeg troed både byrådsmedlemmern og kommunen
gern vil i snak mæ os, der var kommen.
Men sjov, - humør. Nej, det var nærmest trist.
Nej trist, det må jeg ik' si'e.
Kommunen ment' selv, det var savlig.

Jeg ha'ed hel misforstået Preben.
Men der er nu osse no'ed han har misforstået,
for han har da heller ik' fån fat i,
at holdninger det er å' hold folk på afstand.
Og byrådet ska helst hold dem tre skridt væk.

Og visioner, Susanne,
ja, hva gi'r du,
visionern det var en gammel film,
fra 1963, fra BP.
Det foregik ud' på æ hav.
Bølgern gik højt. Sikke mange forlis.
Det var te' å' bli hel symbolsk af å' se på'et.

Så ble jeg forvirret.
Det er ik' let å' find ud af,
i hvert fald ik', når man er der først gang.
Der er noed, der hedder kommunen.
Og så er der byrådsmedlemmern.
Men så er der osse forvaltningen.
Han var osse savlig.
For da vi var færdig med visionen,
så ga forvaltningen sig te' å' læs højt.
Ja, hvad gi'r du, Susanne,
8 sider,
og han læst, - og der var slet ingen handling i'et.

Men, Susanne, nu vil je' alså hold op mæ'
å vær så kritisk.
Det er nemlig ik' mig. Det ved du jo.
Og de var godt nok flink, hele kommunen.
Og osse forvaltningen.
Men jeg blev alså så skuffet over å' opdag,
hva holdninger og visioner bety'r.

Det ka' godt vær, je' kommer til borgermøed
en anden gang,
men så vil je' ha Preben med.
Så må han selv ta' mæ'.
Ellers ve' je' hellere mæ' ham te' rally.
Eller mæ' dig te' Banko, Susanne.

Men nu ska'et ik vær negativ det hel'.
Det er nok bar mig, der had' ventet no'ed andet.
Der er negativ nok, Susanne.
og je' vil da godt vær' ve',
at byrådsmedlemmern og kommunen og forvaltningen
ka ha mer forstand på borgermøder end mig.

Men je' var alli'vel skuffet.
For je' vil' så gern overrask Preben,
når han kom hjem fra si' rally.

Jeg vil' så gern kom hjem te ham
å' fortæl om holdninger og visioner
og om kommuneplan.
Så ku vi osse snak om lidt nyt,
ja, nytænkning, - forny os, ja,
det var det Alt for Damern skrev om.

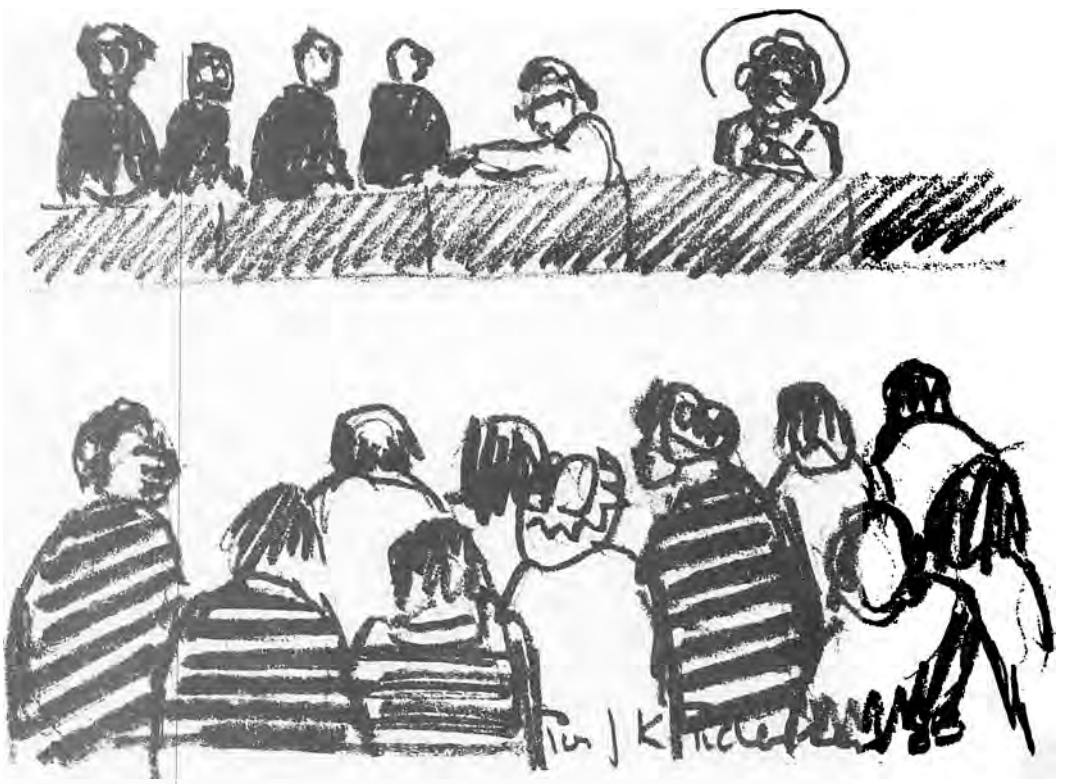

VARDE KOMMUNE
TEKNISK FORVALTNING
Bytoften . 6800 Varde . Tlf. (05) 22 07 88

UDV. FOR TEKNISKE ANLIGGENDER

Varde, den 29. november 1979

Journal nr. 4278/79 - 68.02
(Bedes anført i skrivelser denne sag vedrørende) VNA/AP

Sagsbehandler: Vagn N. Andersen

Storegadeforeningen
att. hr. Gerald Langgård
Storegade 31
6800 Varde.

Ang.: Opstilling af juletræ på Skansen.

Under henvisning til Deres ansøgning af 2o. november 1979 om tilladelse til nedgravning af rør i plænen på Skansen til fastgørelse af juletræ, skal man herved meddele, at udvalget for tekniske anliggender har behandlet sagen i sit møde den 29. november 1979 og besluttet at der meddeles den ønskede tilladelse på følgende betingelser:

at placeringen anvises af kommunen,
at dækslet males græsgrønt, eller at rørets overkant (dækslet) holdes så langt under niveau, at det kan afdækkes med græstørv,
at bestemmelserne i handelsministeriets bekendtgørelse nr. 125 af 21. marts 1979, herunder om begrænsning af el-forbruget overholdes, (kopi vedlægges)
at træet fjernes inden første lørdag efter nytår, og
at samtlige udgifter i forbindelse med træets opstilling m.v. er udvalget uvedkommende.

./.

Endelig skal man gøre opmærksom på, at tilladelsen til opstilling af juletræ ved Skansen er midlertidig, og tilladelsen således til enhver tid vil kunne tilbagekaldes.

Med venlig hilsen

p.u.v.

Axel Pedersen Holger Pedersen

SELSKABSLEG

Nu har X gjort så me-
get for Varde.

Nu er det på tide, at
Varde gør noget for X.

GÆT: hvem er X ???

OPLANDSBY-EGNSCENTER

..... og engang var Varde en oplandsby af format og er det måske stadig. Det afhænger af, om vi forstår og formår at omsætte tidligere tiders fornemmeste varemærke, ægthed og kvalitet, til nutidig realitet.

Ægthed og kvalitet i udbud, udfoldelse, betjening, bebyggelse og miljø.

Man kan godt blive charmeret af de nye gamle huse mellem Nørregade og Nørrevold, men sådan må vi ikke blive ved. - Et charmerende kvarter er det dog.

Men man bevarer ikke ved at rive ned. Og det er ikke tilstrækkelig aflad for nedrivelsessynderne, at husene senere opføres i minibyen.

En tur rundt i det indre Varde er, for vardensere og for gæster, et ofte trist syn. Det har noget med husene at gøre. - Deres tilstand - deres funktion. Den arkitektkonkurrence om Torvet og kirken og den indre by er nødvendig.

Rundt omkring i landet er kommuner på en positiv måde engageret i bevarings- og restaureringsarbejder og byfornyelse. Kommunerne går i gang hånd i hånd med private kræfter: Købe, sætte i stand, udleje, bortforpagte eller sælge.

Derved har adskillige gamle købstæder undgået kulissegaderne, - elverpigerne, der er hule i ryggen.

Hvorfor ikke begynde i det gamle trykkeri og hele komplekset ved apotekerhaven? Eller det gamle pakhus over gården bag Brogade nr. 6? Eller i Storegade, i Grydergade eller Smedegade?

Det er ikke nok at regulere bilstrømmen, hvis folkeliv og butiksliv i mellemtiden er lagt øde. Det er ikke nok at lave trafiksanering, og så lade markedskræfterne ordne resten.

forts.

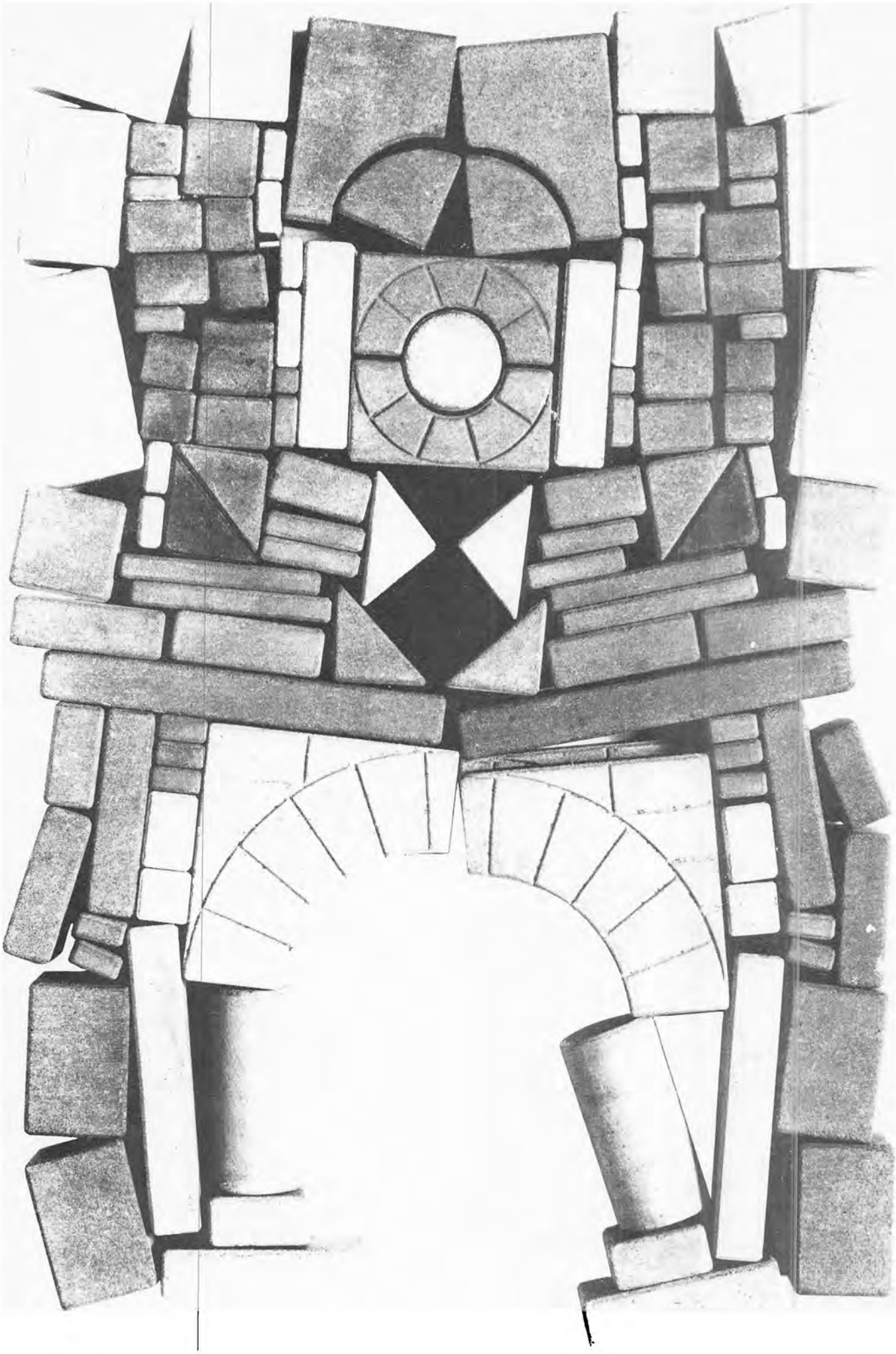

Hvad skal fylde husene? Jo, i nogen skulle der bc folk, i andre skulle vi skabe grobund og trivselsmuligheder for det, vi selv, turisterne og oplandsfolkene savner.

- Gode spisesteder med egnsretter og jævne gode ting, der fortæller vi er i Vestjylland.
- En fiskerestaurant, der fortæller om den nære å og det store Vesterhav.
- En butik, der fører det bedste indenfor dansk kunsthåndværk, f.eks. i stil med frk. Nora H. Thermansens butik på Vestergade i sin tid.
- En aktiv kunstforening m. kunstgalleri.
- Et egnet hus til Jazzklub og vise-vers-hus.
- Et egnsteater - et børneteater
- Huse og steder, hvor pottemagere, keramikere, vævere og glaspustere - kunsthåndværkere i det hele taget - alene eller kollektivt kunne lave og sælge ting, o.s.v

Det kan lyde overfladisk, - og vi ved, vi vil blive mødt med spørgsmålet: "Tror I, vi kan bygge på værtshuse og souvenirsbutikker?"

Det er heller ikke det, vi siger - Vi siger:

Stationsbyerne og kommunecentrene i Vardes naturlige opland har efterhånden ganske mange ting at byde på - ofte de samme som Varde, og Esbjerg ligger kun små 20 km herfra.

I den konkurrence skal vi satse på vestjydsk ægthed og kvalitet!
Ikke parkeringspladser og beton.

Vi kan ikke sige det bedre. Vi skal gøre os gældende i kraft af, at <u>vi er en levende by, som giver og siger os selv en hel masse</u>.....

Byen skal igen blomstre. Og det skal den komme til ved at lade "kulturen og kasseapparaforts.

tet" trives side om side. Vi kunne jo starte med til næste sommer at rydde Torvet og lade det være udstillingsrum for vore ypperste billedhuggere - eller lade dem stille herlighederne op i Arnbjerg. Sikken oplevelse! Sikke et liv i byen!

Billeder fra det virkelige liv

Østergade

Varde oplevet fra en kørestol.

Kære kommune.
Da vi to ofte har haft med hinanden at gøre,både offentlig og privat,synes jeg efterhånden,at vort samarbejde er blevet så godt,at det er på tide,du får min mening om dig at vide. At samarbejdet ikke har været uden problemer skal ikke nægtes,men efterhånden har du fået øjnene op for netop de specielle forhold, som gør,at jeg også får mulighed for at benytte dine faciliteter.
Da jeg i sin tid flyttede til dig,havde jeg mit besvær med at overbevise dig om,at netop jeg kunne få brug for ekstra hjælp i det daglige.Men ved fælles hjælp fandt vi et kompromis ,så hverken du eller jeg tabte ansigt.Min hverdag former sig nu som følger.
Om morgenen lukker hjemmehjælperen sig ind i min lejlighed, hiver dynen af mig og hjælper mig med at svinge benene ud over sengekanten.Videre går det ud i badeværelset,hvor jeg bliver vasket og klædt på.Efter morgenmaden får jeg overtøjet på og kører i min elektriske kørestol på arbejde.
På vej til arbejdet skal jeg benytte fortovet,men det bliver besværliggjort af forhindringer.Niveauforskelle på grund af kantstenene er blevet udlignet på min rute,men folks henstillen af barnevogne,cykler og lignende gør ikke vejen lettere.
Min arbejdsplads er indrettet til mig, så jeg kan udføre et kontorjob.Grundet mit handicap er mit arbejdstempo nedsat, og jeg kan kun klare 3 timer daglig.Ved frokosttid kører jeg hjem igen og låser mig ind i min lejlighed via et elektrisk låsesystem.
Hjemmehjælperens arbejdsplan er indrettet efter min arbejdstid.Hun kommer og hjælper mig med min frokost.Når hjemmehjælperen er gået, er der frit slag resten af eftermiddagen.Det jeg så foretager mig adskiller sig ikke fra hvad andre laver.
Dog kan jeg komme ud for visse praktiske vanskeligheder.
Det er lettest for mig at handle i de store indkøbscentre, da der er automatiske døre og gode indgangsforhold.
Hvis jeg skal undgå at bede om hjælp,må jeg håbe,den vare jeg ønsker står indenfor rækkevidde.

En kørestol i et indkøbscenter og de udstillede varer kan af og til komme i karambulage med hinanden.
Med hjælp fra kassedamen får jeg betalt og er nødt til at finde en egnet udgang ,udenom kasseapparaterne.
En brat nedkørsel kan nok tage vejret fra kørestolsbrugere.Det kan let gøres anderledes ved at sænke fortovets niveau ved overkørsler.Man skal bare sørge for ,at fortovets niveau også er sænket på modsatte side af vejen.
På trods af ,at posthuset er nyt, har man holdt fast ved den gamle ekspeditionsform med en høj og bred skranke.Takket være pakkeindleveringsskranken og postassistentens smidighed kan det lade sig gøre at få betalt.Men at komme ud og ind af disse døre er for mig et stort problem.Igen må jeg bede om hjælp.En ros skal posthuset dog have.Det besidder byens eneste telefonboks, som kan benyttes af kørestolsbrugere.
Gågader er gode ,det er bare en skam ,at man ikke har tænkt på at få udlignet forskellen mellem gaden og forretningerne.Hvor niveauforskellen ikke er udlignet,må ekspeditionen foregå udenfor.
På byens nybyggede bibliotek kan jeg nu færdes frit ind og ud, op og ned,idet her er installeret en elevator.Endvidere kan biblioteket byde på et handicaptoilet.
Skal jeg handle på apoteket,er jeg nu fri for at råbe højt udenfor,idet der i apotekets gård er anbragt en klokke.Der er heldigvis også mulighed for at få medicinen bragt ud.
Har jeg ærinde i kommunens administrationsbygning ,er der intet til hinder for det.Blot er det en skam,at byrådsmøderne ikke finder sted her.Disse foregår derimod på byens rådhus,hvor der er masser af trapper.
Tilberedningen af den varme mad foretages af hjemmehjælperen, som kommer igen om aftenen.
Mine aftener er ligeså forskellige som mine eftermiddage.En gang om ugen går jeg til handicapmotion for at holde mit handicap stationært.Træningen foregår i idrætscentret,hvor jeg kan komme omkring overalt.
En tur i biografen om aftenen kan også være vanskelig,dels må jeg bede forbipasserende om at købe billet for mig,dels må jeg løftes ind i biografen på grund af trapper.På trods af ,at jeg lige siden handicapåret i 81 har gjort opmærksom på ønsket om ramper,er der stadig intet sket.
Mine aftener går også med foreningsarbejde,aftenskole eller besøg af eller hos gode venner.

Efter indførelsen af døgnplejen kan jeg nu selv bestemme,hvornår jeg vil "puttes" i seng.Normalt kommer jeg i seng mellem 23 og 23,30,men ønsker jeg det senere,kalder jeg Falck,som derefter over walky-talky kalder hjemmehjælperen.

Offentlige transportmidler er et kapitel for sig.Der findes busser,som kørestolsbrugere kan benytte,bare ikke her i byen.
Jeg glæder mig til,at alle tog får personvogne,hvori kørestole kan transporteres.Men tro ikke, at D.S.B.løber fra sit slogan: Ud at se med D.S.B..Pakkevognen står til min disposition,til fuld billetpris naturligvis.Og løftet op i vognen foregår ved hjælp af togpersonalet eller evt. Falck.
Efter at du nu har hørt om min hverdag,kan du nok se,at det at være handicappet ikke behøver at være en katastrofe,men det er forbandet upraktisk.
Vort samarbejde bygger på din forståelse for mine problemer og min forståelse for dine resourser.Meget havde været lettere for os alle, hvis man var gået frem efter princippet,at PLANLÆGNING FOR HANDICAPPEDE BETYDER PLANLÆGNING FOR ALLE.

Hilsen En kørestolsbruger.

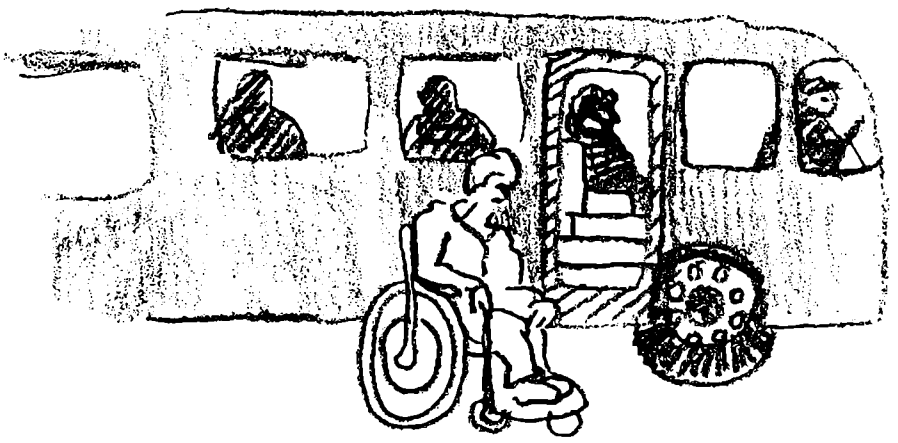

- og børnene i Slotsgade
blev Sorteper
de skal nu nok overleve
for de har forsvarsmekanismer
også forældrene vil klare sig
de kan da
i det mindste
lade være
at få flere

og pædagogerne
nå ja de er jo så få
og snart er de
borte
og deres spor
udslettet
af bølgen

for pengene til Slotsgade skal spares
for nu er der nydt længe nok
nu skal der ydes
nu skal der ryddes
op
ingen skal være i tvivl om
hvis børn der er hvis
pengene til Slotsgade
er givet dårligt
ud

tænk børnene i Slotsgade kan
passes ligeså betryggende
for kun en trediedel kroner
nu skal vi nemlig ha
en partiel skolepasningsordning
det er da imponerende
ja det er da fantastisk
og hvor har vi skatteydere været
dumme i mange år

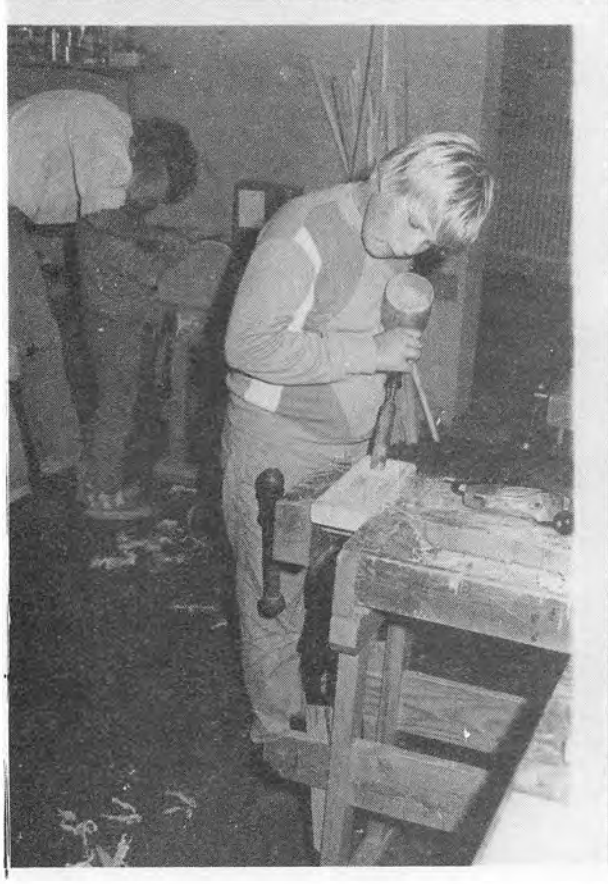

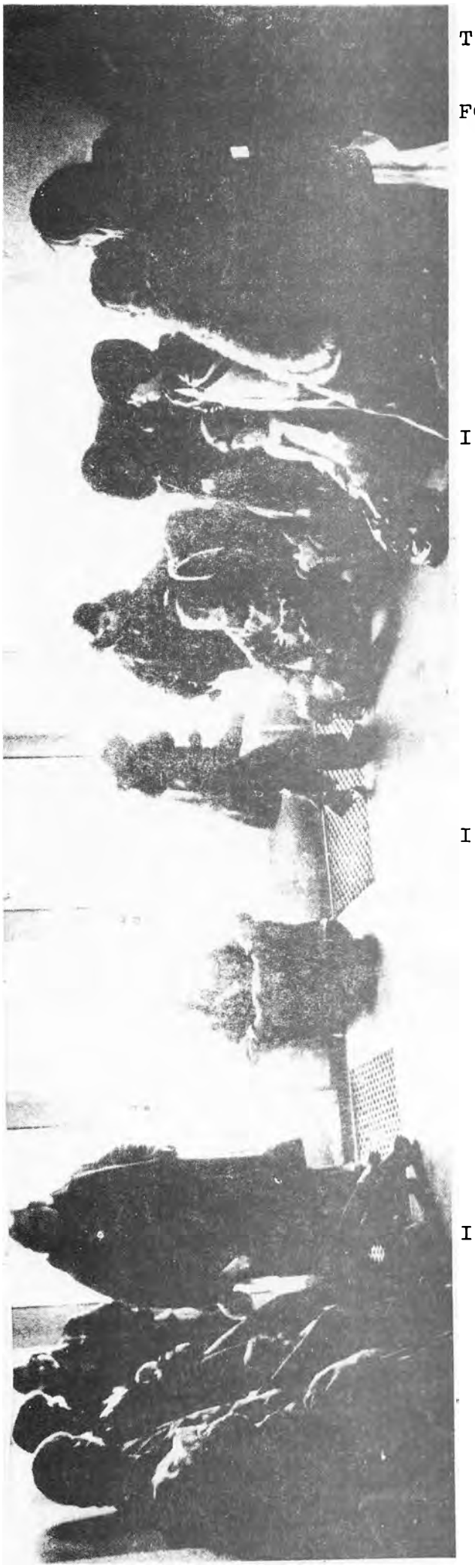

TIL MINDE OM.....

FORLEDEN: legende børn - knirkende gynger
solblink i åvand - stærefløjt,
sus i trækroner - liv - tryghed
trapper og træsko
latter og gråd
planer - aktivitet
mennesker - udvikling -
SLOTSGADE.

I GÅR: sus i trækroner
solblink i åvand
latter og gråd,
trapper og træsko
spørgsmålstegn - og uro
knirkende prognoser
tørre tal og forvirring
protest - - afmagt
mennesker - udvikling -
SLOTSGADE.

I DAG: forbløffelse -
solblink i åvand
sus i trækroner
stærefløjt
tavse trapper
tomme gynger
ingen gråd - og ingen latter
tal der stemmer -
tak - og farvel - udvikling?
SLOTSGADE.

I MORGEN: ?
?
?
?
?

K. G.

Tænk, hvis et landskab kunne ophæve afstanden
mellem højre- og venstrepolitik.
Er det ikke en af tårnets mange hemmeligheder?

ht

TEATERLIV.....

Varde har et godt ry som teaterby, før og nu, og det er ikke noget, vi finder på til lejligheden, og vi får det da også bekræftet af frk. Friis her i bogen.

Teaterlivet er et spændende kapitel i byens liv og historie. Den dramatiske udfoldelse i teatret i Vestergade og i Håndværkerforeningen berettiger til at tale om liv i teatret. Og teatret skabte liv i byen.

Og teater med liv i er der stadig i Varde.

KMT's abonnementsserier bringer et udtog af tidens teater i besætninger på højde med hovedstadens teaterhuse.

Børneteaterugerne, der nu ser ud til at kunne blive en tradition, er et initiativ, der er værd at lægge mærke til.

Det kunne være flot, om vi hertil kunne føje en professionel sommerrevy. Gerne i Arnbjerg i den herlige pavillon! Og måske under KMT's auspicier?.

Teater blandt amatører rører sig mange steder, men en helt særlig institution har vi midt iblandt os, nemlig 7-kanten i Janderup, der med hensyn til mod, initiativ, fantasi, kunnen og skaberevner er noget helt enestående.

Sommerspil - egnsspil - løbende repertoire - børne- og ungdomsgrupper - og meget mere. Ja, det er simpelthen så imponerende, hvad der er groet op omkring 7-kanten.

Den største værdi ligger i, at det er selvgroet. Det skal det fortsat være.

Men kunne det ikke åbne perspektiver, om Varde kommune - uden iøvrigt at blande sig - stillede lokaler midt i Varde til rådighed. Teatersalen i medborgerhuset, en tom

forts.

fabrik eller ..... Der skal nok være mange muligheder. Kunne det ikke åbne for nye landvindinger? - Måske begyndelsen til et egnsteater.!

Læg mærke til, hvad der blev sagt om det selvgroede. 7-kanten skal ikke være en offentlig institution. Og meget vil sandsynligvis gå tabt, hvis 7-kanten fjernedes fra Janderup. - Men en afdeling midt i Varde, kunne godt gå hen og blive livgivende både for teatret og byen....

Originalplakaten til „Clackson, Trombette e Pernacci"
tegnet og venligst udlånt af Dario Fo.

PÅ "EGNEN"
opfylder "værktøjet"
teaterlovens bemærkninger om:

"Gennem børneteatret kan børn opdage, at kunst er et redskab, man kan udtrykke tanker og følelser med, en måde at kommunikere med andre mennesker på, og noget man kan stille sig aktivt og kritisk til."

(Alm. bem.)

"...at egnsteater er et teater, der arbejder bevidst på at skabe et tilhørsforhold til den lokale befolkning, bl.a. ved at sætte forestillinger op, der kan have speciel interesse det påfældende sted, og ved teaterpædagogisk virksomhed på skoler og institutioner, eller hvor det i øvrigt ønskes."

(Bem. til §1, stk. 1)

Uddrag af bemærkninger til
egnsteaterloven.

- At være noget ved musikken .....

Varde er ikke noget ved musikken, men kunne sagtens blive det. Den kommunale musikskole er et godt initiativ. Det skal gro nedefrà.

Det er i grunden mærkeligt, der ikke sker mere på den musikalske front. - Er det fantasi, vi mangler? Er det miljøer, vi mangler? - Og hvordan får vi sådanne?

Megen dejlig musik høres i byen - I KMT, i Medborgerhuset, på Det Lille Apotek, ved gymnasiets sammenkomster i 7-kanten og omkring grupper som Antons Fodvarmere, Chriscrash og hvad de nu hedder allesammen. Og koncerterne i Sct. Jacobi Kirke ikke at forglemme! Og heller ikke "Stalden" og "Stangen". Men det er som om aktiviteterne savner samling og pondus.

Hvad er det vi mangler? - Er det penge? - Er det det rigtige samlingssted midt i byen? Er det en årlig festival, der får det meste af Nordeuropa til at spidse ører? Og hvilken genre skulle vi da satse på?

Et aktivt musikliv er et aktiv for byen.....

No: 444
Folket er endnu forblindet

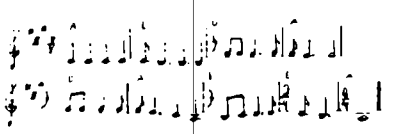

Folket er endnu forblindet,
kender ej sin egen tarv,
har bortsovet oldtidsmindet,
skatter ej sin rige arv.

Blændværkstimen er dog omme,
folk i Nord må vågne brat,
lystes ved at ihukomme
dagen før den lange nat.

Sanddru hedning, tyrk og jøde,
dem har Gud i grunden kær,
hader frem for alt de søde,
som på skrømt ham træder nær!

Hvad for resten I har mærket,
glemmer ej, om nok så grå,
immer lysten driver værket,
elsker, hvad I vil forstå!

Hvor naturen undertrykkes,
dér kun falskhed vorder stærk,
evig slet kun derved lykkes
skin og skrømt og skyggeværk!

Blændværkstimen er dog omme,
folk i Nord må vågne brat,
lystes ved at ihukomme
dagen før den lange nat.

Hvad jeg fandt i hjertegrunden
lysten, roden, kilden til,
hvad jeg fandt i folkemunden
udtryk for med liv og ild:

Fædres ånd med billedsproget
og vor moders klare røst,
kæmpehad til romer-åget,
kæmpemod i kvindebryst.

Fred og frihed, lys og lempe,
det er tidens sande tarv,
men den må sig selv tilkæmpe,
hvad ej til den gik i arv.

Thi mod tankegangens love
lykkes intet, som man véd;
vil man freden sig tilsove,
nøjes man med gravens fred.

Blændværkstimen er dog omme,
folk i Nord må vågne brat,
lystes ved at ihukomme
dagen før den lange nat.

Vil man ene frihed nyde,
nøjes man med sin idé;
vil man sig ved lyset fryde,
sky man ej sig selv at se.

Fred for daglig rov og plage
under skjold af lov og dom,
fred for krig i fredens dage
trods den ret, som gjaldt i Rom!

Frihed først og sidst for ånden,
hvor den virker uden arm,
frihed derhos og for hånden,
som gør gavn og ingen harm!

Menneske i alt at være
og, skønt støv, i ånden stærk,
Gud i mennesket at ære
som vor skabers mesterværk.

**FORSKNINGS-
HØJSKOLEN**

Ribe Landevej 3 . 6100 Haderslev . Telefon 04-520960

LIVSKVALITET OG UDFORDRINGER

i fremtidens Danmark

Af forstander, mag.art.
Bent Jensen

Tale holdt på Grundlovsmødet i Varde den 5. juni 1982

Nordahl Grieg, den store norske skribent og forkæmper for fred og menneskelig værdighed, kæmpede ikke mindst for, at menneskene skulle tænke og handle politisk.

I sine Samlede værker fra 1947 skriver han:

> Alt det, der sker i verden, er i virkeligheden et personligt anliggende for enhver af os.
>
> Intet menneske, selv om det tusind gange kalder sig upolitisk, står uden for politik.
>
> Det mest upolitiske, som et passivt menneske kan drive det til, er at blive et offer for politik.

Jeg deler den opfattelse. Politik er, og bør være, et personligt spørgsmål om hele vort liv, om menneskelivet. Og vi skal blive aktive i en kamp for de livsværdier, der er værd at kæmpe for. Og gå til modstand mod de kræfter og ideer og handlinger, som truer med at ødelægge vore livsmuligheder.

Ellers bliver vi blot værgeløse ofre for politik.

Dybest set er politik derfor noget stort og overordnet - og samtidig noget hverdagsagtigt og privat. Det er denne virkelighed, som Grundloven handler om. Den er en politisk, tværpolitisk, principerklæring. Den opstiller en ramme, inden for hvilken vi forpligter os til at værne om livet og udvide den folkelige medleven og indflydelse på den politiske kurs.

Sagt på en anden måde er Grundloven et budskab om nogle af betingelserne for at skabe livskvalitet. Men budskabet indeholder samtidig nogle krav og udfordringer til os alle, så det ikke bare bliver ved snakken.

Vi er ikke vant til, at grundlovsmøder i disse år lægger hovedvægten netop dér, altså på den egentlige mening med det hele.

Som i den daglige partipolitiske nærkamp vil dagens møder handle om de dagspolitiske uenigheder: foranstaltninger til bekæmpelse af arbejdsløsheden og forbedring af betalingsbalancen, økonomi og megen statistik. Det hele vil blive anskuet på kort sigt som her-og-nu-løsninger, og vi vil få repeteret de velkendte frontdannelser, splittelsen, slagordene og uforsonligheden.

Alle her i landet er fuldstændig enige om, at disse dagspolitiske spørgsmål er særdeles vigtige. Ingen betvivler deres betydning. Men det er et voksende folkekrav, at man - iøvrigt i Grundlovens ånd - nu præsterer et stykke samarbejdende folkestyre, så disse større og mindre detaljeproblemer bliver løst med fornuft og rimelighed.

Jeg sagde detaljeproblemer, ja, for svævende oven over vore akutte vanskeligheder med beskæftigelse, valutagæld, landbrugsfinansiering m.m.m. befinder der sig en kæmpeverden af langt større og langt alvorligere problemer. Gigantproblemer, som rent ud sagt berører vore chancer for overhovedet at overleve som menneskevæsener her på kloden.

Der er derfor grund til at lykønske Varde-borgerne med, at man på det første grundlovsmøde her netop sætter disse altoverskyggende perspektiver på dagsordenen!

Skal vi lave en rangordning for de mange virkeligt store udfordringer nu og i den kommende tid, så haster kampen for fred og nedrustning allermest. Den foregående taler har koncentreret sig om det emne. Jeg vil tage fat på nogle sideproblemer, som dog er beslægtet med kampen mod militarisme og masseudrydelsesmidler.

Fred er at skabe, og krig er foragt for liv, skrev Nordahl Grieg i sangen "Kringsatt av fiender". Vore skaberevner og vor dyrkelse af livet bliver truet af mange slags dødsensalvorlige, støt voksende farer. Lad mig nævne nogle af de farer i flæng og i al korthed:

Den vildtvoksende moderne teknik, "teknologi-ræset", rummer en helt oplagt risiko for, at maskinerne kommer til at styre menneskene og ikke omvendt. Robotsamfundet har måske noget godt i sig; men det indeholder også nogle forfærdelig uhyggelige udsigter.

Udtømningen af klodens ressourcer skrider fremad med voldsom hast.

Den stigende overbefolkning på verdensplan forværrer overforbruget af ressourcerne.

Sulten vokser også dag for dag i de fattige lande.

Det samme gør analfabetismen, og uoplyste millionbefolkninger vil også i fremtiden, fordi de ikke kan læse og skrive og deltage i den demokratiske proces, blive voldført af politiske svindlere og notoriske forbrydere af typen Idi Amin og Kejser Bokassa; de storpolitiske konsekvenser for den øvrige verden tør man knap nok tænke på.

Miljøødelæggelserne, forureningen af luft og land, vand og mad, kan kun hindres ved nye, vanskelige former for internationalt samarbejde og begrænsning af skadelig produktion i de enkelte lande, d.v.s. et opgør med den uhæmmede vækst og forbrugerisme - og dermed et opgør med de traditionelle former for kapitalstyring.

Der er endnu flere verdensomspændende trusler; men lad denne opremsning være tilstrækkelig i vor sammenhæng.

Jeg vil dog gerne pege på een ganske særlig fare, som kan vanskeliggøre eller umuliggøre den nødvendige kamp for menneskenes overlevelse. Det er den udbredte passivitet over for alle disse store opgaver (trods den voksende aktivitet fra de nye folkelige bevægelser, hvis indsats, tror jeg, vi en dag vil være taknemlige for).

Afmagtsfølelse er en af årsagerne til passiviteten. "Vi kan jo alligevel ikke gøre noget", dét er en almindelig holdning hos den enkelte. Det hele er så indviklet og overvældende for de fleste. Mange skubber, fortrænger, ubehagelighederne et sted ned i underbevidstheden. Frygtsomheden spiller ind og med rette. Og hensyn til egen magelighed gør sig vel også gældende hos nogle. Endelig er der de mennesker, der altid helst meler egen kage og helst på andres bekostning.

Passiviteten har mange udspring og mange former. Med tanke på "Huset på Christianshavn" taler digteren Erik Knudsen om en holdningstype, han kalder "Den indre flyttemand Olsen":

Den indre flyttemand Olsen
frabeder sig al den snak:
Dommedag og ragnarok -
fri fantasi, det går sgu nok.
En bajer - tak!

Den indre flyttemand er træt.
Men derfor har han ikke ret.
Hans enkle tro
på status quo
er idioti!
Hvis ikke vi rejser os,
får vi krig!

Nu, da den nødvendige folkelige rejsning gælder hele vor eksistens - bevarelsen af kvaliteten: liv på jorden - kan det være nyttigt at kigge lidt tilbage på menneskelivets historie. Vi gør det især ved højtidelige lejligheder, hvor vi nævner vor kulturarv og fremhæver det positive i den. Det vil jeg også gøre, og jeg vil fremhæve en erfaring, vi kan bruge i fremtiden:

Det gode i vor kulturarv er resultaterne af aktivitet, ikke passivitet. Kulturarven er resultatet af stadige opbrud fra det bestående og oprør mod det, der var urimeligt og skadeligt. Kulturarven er ikke mindst frugterne af den nytænkning, som repræsenteredes i de folkelige bevægelser gennem tiderne, og de kampe, de førte for at bryde nye veje. Disse alternativbevægelser fandtes til alle tider i historien. Og, for at sige det paradoksalt: Disse kætterske bevægelser er altså en højst "etableret" del af det, vi i dag kalder kulturarven. Kulturarven er bevægelse, ikke stampen på stedet.

Dét kan vi lære noget af: Kultur er nok hævdvundne vaner; men det er også opbrud fra gamle vaner og bevægelse ind i nye. Igangsætning, aktivisering, medleven.

Kultur er også kulturkamp.

Lad os holde fast i det og samtidig understrege noget, der gik igen og igen i tidligere generationers folkelige bevægelser. Det var så godt som altid en kamp, der havde noget dybere i sig end blot nogle kontante reformer. Kampen blev båret oppe af troen på noget væsentligt i menneskelivet, en tro på værdien og nødvendigheden af det menneskelige fællesskab.

Kulturkampen var i virkeligheden et oprør mod det nye og fremmedartede, vi kunne kalde konkurrencesamfundet. Ja, det er nyt og fremmedartet: I de to-tre millioner år, der har levet mennesker her på jorden, har vi levet i små, overskuelige jæger- og samlerbopladser. Dér levede man ikke i alles konkurrence mod alle. Man samarbejdede om produktionen og deltes om udbyttet. Så kom agerbrugsudviklingen som noget nyt, visse steder for 10.000 år siden. Agerbruget medførte ejendomsbesiddelse og efterhånden økonomisk magt, i modsætning til dem, der ikke ejede jord.

Det sidste nye er industrisamfundet, der kun er et par århundreder gammelt. Det betød mere kapitalkoncentration, mere konkurrence.

Dette er historien i meget korte træk. Der er ikke noget at sige til, at vi har svært ved at vænne os til den moderne konkurrencetilværelse i storsamfundet. Den tilværelse er så utrolig ny. Vi var jægere, samlere og småagerbrugere i går, historisk set. I næsten al vor tid her på jorden samarbejdede vi og hjalp hinanden. Solidariteten er den grundlæggende menneskelige samfundsholdning.

Dét giver perspektiv og håb for fremtiden!

Det perspektiv og det håb arbejder vi meget, og meget konkret, med på Forskнings-Højskolen i Haderslev. Jeg har lovet at for-

tælle lidt om det arbejde. Jeg vil gøre det kort. Alle er velkomne til at komme og høre mere på vore korte og lange kurser.

Hvad jeg hidtil har været inde på, prøver vi at udmønte i arbejdet med nye udviklinger inden for økonomi, sundhed, voksenpædagogik, kunst og kreativitet, u-landspolitik, teknologi, flygtningeproblemer, arbejdsliv og arbejdsløshed og meget mere.

Hovedfaget handler om samfundsforsøg gennem tiderne, og det vil jeg sige lidt mere om, for her går vi særlig tæt ind på det, jeg har sagt om det menneskelige fællesskab:

Det vil måske overraske mange; men ligesom der altid har været forskellige alternativbevægelser, har der altid været forsøg på at danne alternative samfund - alternative, fordi de tog afstand fra konkurrence som livsform og valgte fællesskab og samarbejde. Det kunne være religiøse grupper, liberale, socialistiske og konservative grupper. De var håndværkere, landbrugere eller lærde folk, ofte en blanding af hver i de enkelte "sociale eksperimenter".

Vi har fundet disse samfundsforsøg over det meste af verden, i fortid og nutid. Og vi er i gang med at udforske dem nærmere for at se, hvilke af deres erfaringer vi om muligt kan bruge i Danmark.

Nogle af disse forsøg er mere oplagte for os end andre. En velfungerende kemisk industri i England har i ca. 40 år gennemført fælleseje og medarbejderstyring. Her er noget, vi umiddelbart kan forestille os i en dansk sammenhæng.

Andre forsøg adskiller sig mere fra vor begrebsverden. F.eks. en stor gruppe mennesker, der så tidligt som i 1500-tallet gik i gang med at lave små alternativsamfund i Sydeuropa. Senere blev de fordrevet af magthaverne til Rumænien, Ungarn og senere til Ukraine og Krim-halvøen i det gamle Czar-Rusland. Her havde de også alvorlige vanskeligheder, og fra 1874 udvandrede de i store skarer til Amerikas Forenede Stater og Canada. De slog sig ned i yderområderne, på de uopdyrkede prærier. I dag er de ca. 25.000

mennesker, fordelt på et par hundrede små samfund, der bygger på fællesejendom og fællesskab i videste forstand. De har en god økonomi, og deres psykiske trivsel er påfaldende god.

Sådan kunne jeg blive ved med at nævne eksempler på samfundsforsøg, vi kigger nærmere på, fra de ældste tider og op til de helt moderne kollektivforsøg, som det vrimler med over hele verden. Vi er interesseret i at finde ud af, hvorfor det gik godt, når det gik godt - og hvorfor det gik skidt, når det gik skidt. Og igen: Hvad kan vi lære af det?

Der er mange erfaringer at hente fra dem, der i fortid og nutid ude omkring i verden har set skriften på væggen, og, med deres krop og liv som indsats, har kastet sig ud i nok så famlende forsøg på at skabe en tilværelse, der i stedet for konkurrence sætter det menneskelige fællesskab i højsædet. Uden at gå i flere enkeltheder vil jeg blot nævne, at de forsøg, der lykkedes mest, var store og små grupper af mennesker, der lærte sig den kunst at blive enige om målet.

At det er en vanskelig kunst, ser vi hver dag lige omkring os. Det er vel igen en afsmitning fra konkurrencesamfundet. Det er ikke "fint" at være enige om ret meget. Vi dyrker uenigheden, næsten som en livsstil. Det moderne samfund har udviklet sig til en debatkultur, hvor vi diskuterer og debatterer os bort fra problemerne - i stedet for at løse dem. Det er simpelthen katastrofalt, fordi det nu og i de nærmeste år fremfor alt gælder om at komme på talefod med hinanden - om mål og midler i vor fælles interesse i at redde kloden og give livet her en kvalitet, som igen udvikler sunde og hele mennesker, ikke skræmte, trøste- og pillespisende forbrugsslaver.

Dér ligger udfordringen. Den indebærer ikke mindst, at vi træner hinanden op til at lytte og til at samtale. Det er noget ganske andet end diskussion. I diskussionen gælder det om at hævde sit særstandpunkt og få ret. Men i samtalen gælder det om at løse problemer ved fælles hjælp.

Den vej bliver det tvingende nødvendigt at gå, hvis demokratiet virkelig skal fornys, så det bliver et arbejdsredskab til at forny og forbedre vor fælles verden, i sidste ende: til at afværge katastrofen.

Samtalen og fællesforståelsen kan også give os det fornødne mod til at eksperimentere os frem med nye erhvervsformer, nye beboelsesformer, nye forbrugsvaner, nye menneskelige kontaktformer. Netop i truende krisetider gør vi, belært af fortiden, klogt i at kigge langt ud over det aktuelle dødvande - og på alle mulige områder sætte gang i dristige forsøg, som kan give os nogle ideer og erfaringer til at bygge videre på, hvadenten forsøgene går godt eller dårligt. Vi må overskride krisetilstanden. Vi må tage fantasien og fanden-i-voldskheden til hjælp.

Altså: Er man faret vild i skoven og spærres af tæt kratbevoksning, så leder man efter smuthuller så man i hvert fald kan komme nogle meter frem til en lysning - hvor man så kan vurdere situationen pånyog overveje de næste skridt.

Den metode må også benyttes i det politiske liv, i den videre samfundsudvikling.

Jeg har peget på det menneskelige fællesskab som en historisk kendsgerning i næsten al vor tid her på jorden - og det menneskelige fællesskab som een væsentlig forudsætning for, at vi overhovedet kan få den livskvalitet, vi tørster efter. Psykiatrien har vist, at opløsningen af nære sociale tilhørsforhold gør os ængstelige, vrede og nedbrydende over for os selv og andre. Den moderne civilisation, der ensidigt bygger på materiel vækst og konkurrence, efterlader menneskene ensomme og ulykkelige.

Herom har vi nu tilstrækkelig viden. Nu gælder det om at bruge den. Det er også et spørgsmål om at forene teori og handling, idé og virkelighed. Skal der føres kulturkamp, og det skal der, er det nødvendigt, at mange mennesker slutter op og står sammen. Og en betingelse for, at folk vil kæmpe for noget bedre, er, at de kan forestille sig det, der kan sættes i stedet. Teori og handling hører sammen.

Jeg forestiller mig, som antydet, et levende og eksperimenterende mangfoldighedens Danmark i fremtiden og vil gerne være med til at kæmpe for det. Et Danmark, hvor et rigere fællesskabsliv frigør nogle af de folkelige kræfter, som nu holdes fanget af splid og modsætninger og snæversynet, smålig egoisme.

Det skal altså være et åbent og alsidigt Danmark, decentraliseret og befriet for bureaukratisk ensretning og ensfarvning. Et levende demokrati, som med fuld livskraft og optimisme kan give sit besyv med, og være et eksempel, i kampen for at klare de store internationale udfordringer.

Den form for sprudlende mangfoldighed kan gøre os større og stærkere. Og lad mig afrunde dette grundlovsperspektiv med et folkedigt fra Østen:

> Sanifolket i Yunan er ikke stort,
> men det har dog lidt over tyve tusind musikere,
> lidt over tyve tusind dansere,
> lidt over tyve tusind digtere.
> Der er også lidt over tyve tusind bønder
> og lidt over tyve tusind hyrder.
> Men tro nu ikke,
> at der er over hundred tusind mennesker!
> De tæller tilsammen kun lidt over tyve tusind.

Man er stadig et levende menneske, selv om man er gået på pension. Man skal leve livet, frem for at blive underholdt. På de næste sider fortæller en ung, frisk Varde-pige, der er blevet lidt ældre .....

Hun fik Varde-prisen 1983 - og fyldte samme år .....

Fortæl, frøken Friis?

- Jamen kære barn, hvad skal jeg fortælle om....
- Prøv at starte med begyndelsen, med barndommen?
- Jeg er født her i Varde, ved Vesterport nr. 3 og det var i 1903!.

Min far var apoteker H. C. A. Friis, og mor hed Jacobine Friis og var datter af den forhenværende apoteker Chr. Nielsen. Min lillesøster Ebba, blev født 3 år efter, og vi havde en herlig barndom på Vesterport, der dengang lå i udkanten af byen. Vores vært, hestehandler Thomsen, havde landbrug, hvor vi 2 små piger tumlede os i leg med børnene derfra, og venskabet holder endnu.

- Hvorlænge boede I på Vesterport?

- Ja, se så i efteråret 1913 flyttede vi ind på Apoteket i Vestergade, og der boede vi, til far døde i 1933, og så fik mor lov til at drive apoteket i 2 år med bestyrer. Så kom apoteker Vejlby, og vi fik lov til at blive boende ovenpå, de næste mange år. Mor døde 1962, og da havde vi boet nogle år i Smedegade og ganske kort på Frisvadvej, men efter mors død, flyttede jeg hertil min dejlige lejlighed i Stationsparken, og så har vi jo sommerhuset i Vejrs.

- Men det var mange gode år i Vestergade?

- Ja, det var det! Apoteket var jo åbent døgnet rundt, også om søndagen naturligvis, ja, ja, men juleaften og nytårsaften da havde far vagt, og så kunne vi unger styrte ned og lukke op, når der kom nogen, så kom far mere sindigt bagefter. Det kostede 50 øre at komme efter almindelig lukketid!

- Blandt minderne i de år, er julen vel et af højdepunkterne.

Når gæssene og oksestegen blev hængt op nede i porten (og fik lov at blive hængende, den var der ingen, der rørte..) og juletræet kom ind fra Sdr. Plantage, der var altid diskussioner om, hvem, der skulle ha' lov til at bringe det, for de 2 mand der fik altid 5 kroner hver, og det var mange penge!

Julekagerne blev sat på plader og bragt op til bageren i Nørregade, som bagte dem, til gengæld måtte de få hver 1 kage, af hver slags, og der var klejner så store som - ja næsten 20 cm.

Juletræet nåede til loftet, og der blev tændt op i den hvide kakkelovn, det brugte vi ellers ikke til daglig, og så fulgte juleballerne. Og nytårsdag kom vennerne på visit og blev af mor budt på vingelè med cremesovs.

Det der med at tage på ferie, som vi kender i dag, kendte vi ikke til. Far sagde altid, vi har haven, og det havde vi.

- Det var en have med store træer, anlagt i år 1800, og Mor holdt ikke af, at der blev fældet et træ, som hendes far havde plantet. Der var masser af blomster, roser og græsplæner, og senere fik vi et springvand.

Og så var der Linden i gården, til hvilken der hørte den spådom, at blev Linden fældet, så brændte apoteket ... een gang slog lynet ned og spaltede det, men bedstefar satte en jernring om, og fik minsandten træet til at gro sammen igen. Jeg har altid ønsket træet blev fredet, for eftertiden, men det er den ikke, men der er taget det hensyn, at den ikke er blevet rørt .... endnu!

- Ja, der er mange minder, forresten var den nuværende apotekers far discipel hos min far.

- Teatret?... ja, det lå jo også i Vestergade, overfor apoteket. Jeg var så betaget af, at være med til min første tea-

teraften sammen med far, og jeg husker endnu, at det var en lidt kølig aften, og først gik man ind gennem en lang gang, så var der billiardrum, hvor man kunne lægge sit tøj, og så kom man ind i salen. Børnene sad på de forreste bænke, hvor der ikke var rygstød, så fulgte I og II parket, o.s.v., og balkon var ikke så fint. Det første jeg så, var dilletant fra Ribe, og de spillede "Eventyr på Fodrejse".

- Varde var kendt for at være en god teaterby, også dengang, og vi så de bedste kræfter, som f.eks. Olav og Johannes Poulsen fra det Kgl. Teater, og vi morede os over "Svend, Knud og Valdemar", som vi har set både med professionelle skuespillere og som dilletant.

- Frk. Friis, hvordan var det med skolegang og uddannelse dengang?

- Jeg tog realeksamen fra Varde skole og senere kom jeg til Estrup ved Brørup, det var min bedstemors fødegård, og jeg var der et år.

Efter nogle mdrs. husholdningskursus i København kom jeg på Suhrs seminarium i 2 år. Da jeg efter eksamen gerne ville have arbejde og appellerede til en lærerinde, der havde en stilling ledig, lød svaret "din far har råd til, du ikke behøver at bestille noget, så tag du hjem".

Ja, det sagde hun, den LOPPE. - Jeg var så et år i huset i Frankrig i Le Havre.

- Her i Varde underviste jeg i husholdningsforeningernes aftenskole, hvor jeg i flere år fik lov at have drenge hver lørdag aften til madlavning, og senere kom jeg til Jakobi skole o.s.v.

- Krigen 40-45 frk. Friis, mærkede I noget til den?

- Hm, ja vi boede jo ovenpå i Apoteket, og vi havde politifolk boende i alle ekstraværelserne, og senere gemte jeg

indtil flere sabotører.

Een gang var det lige ved at gå galt! Da det rygtedes, at jeg havde været med til at hjælpe nogen med legitimationskort, gennem een fra kommunen.

- Jamen hvad skete der?

- Det ringede på døren en aften, og da der aldrig var andre end mig, der lukkede op, gjorde jeg det også den aften. For at tænde lyset, skulle man stikke en hånd udenfor, og pludselig var der een, der greb mig om håndleddet. "Vil de slippe mig" og der stod jeg overfor 2 strenge herrer, som ønskede at tale med mig. Og, da jeg var klar over, at flere var hjemme, som ingen skulle se, og der lå godt med illegale skrifter under min hovedpude.... og en politiknippel også der, ja, og på loftet hang der 7 politiuniformer, så var det om at t r æ k k e t i d e n u d.

- Jo, så var det jeg sagde "jeg lider af at besvime, og jeg kan mærke, det kommer nu, så vær venlig at tage ved mig, jeg skal ha' hovedet nedad og benene op..." meen, da de ikke ønskede at slæbe på mig, hm, så sagde de, tag den med ro... da de blot ville høre, om jeg havde hjulpet nogen??

I det samme kaldte mor oppefra og jeg svarer "Det er Gestapo, der vil tale med mig..." Det brød D'Herrer sig ikke om at høre, men så gik vi sammen ovenpå, og der ville de igen vide, om jeg kendte til falske legitimationskort? Jeg tog et navn i blinde og sagde blot "Andersen!!" og så svarer den ene minsandten, "ja, så løj han altså ikke, ham nede i bilen" og så blev de enige med sig selv om, at så idiotisk som jeg optrådte, så kunne jeg da ikke være med i noget, og de gik kort efter.

Mor kunne ikke begribe min mærkelige opførsel overfor gestapofolkene, men bagefter, så forstod hun det, og vi brændte vores sidste kaffe den aften, så h e l e huset duftede.

Men alt det har jeg forresten fortalt på bånd til byhistorisk arkiv.

- Og så fulgte årene i et politisk engagement?

- Ja, såmænd og jeg sad i Byrådet for de konservative i næsten 23 år. Det var direktør Thorup fra Trådspinderiet, der gav mig det gode råd i starten "Hold kæft, til De kender spillets regler".. og det gjorde jeg, indtil jeg kendte det hele.

Mest glæde havde jeg af arbejdet i det sociale udvalg og i børneværnet.

- Der går legender om "institutionen frk. Friis" i forbindelse med børneværnet...?

- Nå, gør der det ... Varde er som andre byer, med både godt og ondt, men vi havde et godt samarbejde i børneværnet i de år.

- Var det nemt at få sine ideer igennem?

- Hvis folk så, jeg havde de tyksålede sko på, som jeg kalder "hjørneskoene", så vidste de, at jeg var ude på snak og kunne blive ved længe, for jeg fik ikke kolde fødder .... og så blev tingene ofte, som jeg ville det!

- Hvordan går det arbejdet med museet?

- Hjertebarnet er og bliver Varde museum. Jeg bad om at komme i bestyrelsen for, som jeg sagde, I ville ikke have min rare, blide far i sin tid, men - nu får I mig!! Og jeg har været med siden 1950, de sidste år som formand. Interessen er med hjemmefra, især var min far optaget af sølvet.

- Den måde vi har fællesskab med alle de små omegnsmuseer, 9 ialt, er noget andre museer ønsker at kopiere, det er jo

morsomt.

- Dagene har en værdi i sig selv, frk. Friis?
- Ja, jeg keder mig aldrig, heller ikke, når jeg sidder her i min stue, jeg havde en kusine, der sagde: "Jeg er mest bange for dig, når du bare sidder, for så ved jeg, at du er ved at ruge et dra-geæg ud....!"

Noget om rødt og grønt

af Mads Lidegård

Gennem snart mange år har den politiske venstrefløj i al sin brogede mangfoldighed været ideologisk toneangivende og stort set bestemt den politiske debat herhjemme, og det er ubestrideligt, at den har vundet et stærkt tag i den unge generation.

I de senere år har en anden debat, om økologi og vækst, udviklet sig og gjort marxismen rangen stridig som det centrale diskussionsemne. Også den er nået ud til vide kredse, især blandt de unge.

Det mærkelige er, at disse to væsentlige debatkomplekser stort set holdes adskildt og kører ad hver sit spor, selvom det i vidt omfang er de samme mennesker, der bekender sig til en marxistisk grundholdning og til en økologisk vækstkritisk indstilling. Og det til trods for, at der er alvorlige konfliktpunkter de to imellem. Kun sjældent er der tilløb til at integrere de to holdninger, konfrontere dem med hinanden, og når det endelig sker, er det med en ret stereotyp påstand om, at væksten er et produkt af kapitalismen, og at løsningen på vækstproblemet derfor er et socialistisk samfund, der kan styre væksten og kontrollere dens negative sider.

Og dermed går man udenom en helt tredje debat, som måske ville være den allervæsentligste i dag: Et opgør mellem den marxistiske idologi og tanken om et ligevægtssamfund uden teknisk og økonomisk vækst. For sandheden er vel i virkeligheden den, at de grundværdier, der til syvende og sidst betinger væksten, er lige så selvfølgelige for venstrefløjen som for højrefløjen.

Nu skal man selvfølgelig være varsom med at skære hele venstrefløjen over èn kam, for den er jo som

nævnt nok så broget, og den ovennævnte konflikt gør sig allerede gældende flere steder. F.eks. er den aktuelle strid både i VS og SF udløbere af denne konflikt. Men stadig bekender de forskellige grupper og partier sig til en fælles marxistisk dogmatik, (og dogmatik er som bekendt ikke deres svageste side). I den er der netop en række ideer, der ret beset er uforenelige med tanken om et ligevægtssamfund - og som kan skabe begrundet frygt for, at også efter en socialistisk magtovertagelse vil vækstproblemet være uløst og væksten fortsætte som før, hvilket da også alle eksisterende socialistiske samfund synes at bekræfte.

1) Der er for det første synet på mennesket som alle tings mål og selve livets mening. For marxister som for kapitalister er naturen, de andre skabninger, universet, hele vores omverden, først og fremmest en fjende, der skal besejres og umyndiggøres, så den kan tjene menneskets interesser. Den har ingen værdi, ingen ret, ingen mening i sig selv, men er ubetinget udleveret til menneskets forgodtbefindende.

Det er betegnende, at den meget sociale indstilling over for samfundets svage, man finder netop hos marxister, aldrig bliver overført til de virkelig svage, til vore medskabninger, dyrene, planterne og alt det andet. De står helt uden for det sociale system.

Vore forfædre holdt engang trælle og slaver. Det ryster os i dag. Måske vil vore efterkommere være lige så rystede over den måde, vi har behandlet den øvrige skabning på.

Marxistisk økologi er økologi for menneskets skyld, for at mennesket stadig kan overleve og udnytte na-

turen. Det er ikke økologi for naturens egen skyld. Det er den absolut magthavende skabning, der prøver at gøre sin magt absolut, ubegrænset af tid. Det er meget lidt socialistisk.

2) For det andet er der i marxismen en mærkelig naiv ubekymret tillid til teknikken som en neutral størrelse, en lydig tjener, der kun er til gavn og glæde for sine herrer, når blot de har den rette ideologi. (Forholdet til a-kraft er et godt eksempel herpå). Når man opregner vort samfunds skavanker, den manglende trivsel, umenneskeliggørelsen, fremmedgørelsen, ræset, usikkerheden o.s.v., så giver man altid kapitalismen skylden. Men den virkelige skyldige er vel egentlig teknologien i sig selv, og dens virkninger er stort set de samme i et socialistisk og kapitalistisk samfund. Det er for smed at rette bager, når kapitalismen som sådan gøres til syndebuk og årsag til storbydannelser, specialisering, samlebånd, stordrift, forurening og hvad andet ondt man kan nævne. For det er jo altsammen produkter af den lydige tjener, teknologien, og udvikler sig i dens spor både i øst og vest, måske lige med Kina som en delvis undtagelse. Dermed gør marxisterne sig skyldige i en skæbnesvanger forkert analyse af disse store problemer.

3) Samme naivitet gør sig gældende i forhold til forskningen, videnskabens resultater, der troskyldigt og stereotypt kaldes fremskridt - uden blik for, at de lige så vel kan bruges negativt, til at dræbe og ødelægge, til at undertrykke og kontrollere mennesker. Hvis en fremtidens Hitler bliver i stand til effektivt og på ubegrænset tid at underkue verden med EDB-anlæg, arvemanipulationer og kemisk påvirkning af psyken, så vil også det være en frugt af de videnskabelige fremskridt. Ligeså hvis jorden går under i et atombål eller menneskeheden bliver offer for en nyopfunden ba-

cille.

4) For det fjerde har marxismen en naiv tro på, at materielle goder altid vil være til gavn for mennesker, at der næsten er en direkte proportionalitet mellem de materielle goders mængde og menneskelig trivsel og lykke, at menneskets problemer vil løse sig, når man får det materielle grundlag i orden. Vores eget velfærdssamfund turde vel allerede være et solidt dementi af dette dogme. Men hvornår har vi fra venstrefløjen hørt om andet end materiel vækst - for dens egen skyld? hvornår har vi oplevet et forsøg på at definere et niveau, som ville være rimeligt og tilstrækkeligt for danskere i dag - eller for alle jordens mennesker? - Og samtidig et niveau, som vil være foreneligt med de forhåndenværende grundbetingelser på kloden?

Venstrefløjen taler så meget om styring af væksten. Hvordan kan man styre, når man ikke har et mål?

5) Og denne tro på blind vækst som fremskridt hænger sammen med marxismens opfattelse af tilværelsens væsen som værende udvikling, bevægelse og dynamik. Hvordan skal en sådan grundholdning kunne kædes sammen med et ligevægtssamfund? Hvordan skal man f.eks. kunne vente, at et socialistisk samfund alvorligt skal prioritere trivsel på arbejdspladsen højere end øget produktion, og acceptere en nedgang i produktionen, hvis selve væksten i produktion anses for et gode i sig selv?

6) Venstrefløjens politiske agitation i Danmark går på øget materiel velstand for flertallet af landets befolkning, lønmodtagerne. Men hvornår

har man hørt fra venstrefløjen, at vi i Danmark formentlig næsten alle har for meget - set i globalt perspektiv? At det er utænkeligt, at klodens halvsultende milliarder nogensinde skal kunne nå op på vores levefod? At en global retfærdighed vil kræve, at vi næsten alle skæres ned? Enhver alvorlig tale om vækst må vel først og fremmest bekymre sig for, om det bliver muligt at bremse vores uhæmmede brug af jordens ressourcer, så der bliver noget tilbage for de andre at udvikle sig på. For socialt bevidste mennesker må det afgørende spørgsmål da blive: Hvem vil man sammenligne sig med: De halvsultende milliarder derude - eller vore egne akademikere, og rigmænd? I forhold til de første får vi næsten alle for meget, i forhold til de sidste får mange selvfølgelig for lidt. Men er vores hjemlige politiske kamp om fordelingen af vore enorme rigdomme egentlig ikke just de riges sandkasseleg, mens man glemmer det virkelige problem?

Så længe kampen blot står om at rage en større del til sig af den hjemlige lagkage, vil presset på løn og vækst fortsætte. En sandere erkendelse ville nok være, at vi alle har for meget, nogle mere for meget end andre. Den erkendelse hører man sjældent udtrykt fra venstrefløjen.

Det er klart, at en standsning af vores vækst må medføre en udligning herhjemme. Der må tages fra de rige og gives til de lavest lønnede. Det er reel snak. Men det er billig taktik at sige til den store mellemgrupppe i Danmark, at den har ret til og kan vente en højere levefod.

7) Endelig har venstrefløjen effektivt tilegnet sig det liberale dogme om den enkeltes ret - til at udfolde sig, få tilfredsstillet sine behov, udvide

sine muligheder, at stille krav til tilværelsen på egne vegne. Den sande økologiske holdning over for omverdenen må forudsætte at den enkeltes behov underordnes fællesskabet. I sand socialisme må slagordet være at give og ikke at kræve og tage.

Jeg er ingenlunde blind for, at et ligevægtssamfund forudsætter en effektiv styring fra fællesskabets side, så ingen får lov at brede sig på andres bekostning - altså en slags socialistisk samfund. Men det er svært at se, at den gængse danske venstrefløjssocialisme med hele sin dødvægt af vækstdogmatik skal kunne blive løsningen. Hvis vores aktive og på mange måder sundt tænkende venstrefløj skal kunne spille den rolle i vækstproblemets løsning, som den fortjener og burde, må den mande sig og til den debat, vi savner så hårdt.

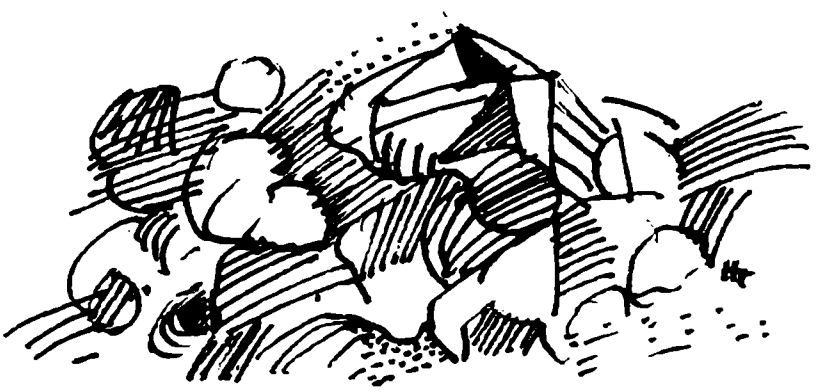

TANKER OMKRING ET ANDELSVÆRTSHUS.

Med udbyggede faciliteter på sports- og kulturområdet rammes en stor del af kommunens borgere med tilbud, der kan give fritiden indhold.
Der er imidlertid en stor gruppe mennesker, der ikke ønsker at benytte de etablerede tilbud, eller ikke finder at disse er tilstrækkelige.
En sådan gruppe har gjort sig nogle tanker om, hvad alternativet da kunne være. Resultatet blev et værtshus!

Dette kan lyde paradoksalt, idet etablerede tilbud ofte er startet f.eks. ud fra et ønske om at holde folk væk fra værtshusene. Nu er begrebet værtshus imidlertid bredt. I vore tanker var værtshuset tænkt som den ydre ramme om en række aktiviteter på områderne:

- musik
- teater
- cabaret
- forfatteraftener
- foredrag

Hertil kommer naturligvis almindelig hyggeligt samvær over en kop øl, mulighed for en bid brød - kort sagt, hvad man normalt forventer sig af et værtshus.

Med ovenstående mener vi at have distanceret os fra den kendte (og frygtede) værtshusdrift og givet det at mødes uformelt i venners lag et fornyet indhold. Især det uformelle spiller en stor rolle, idet vore ideer gik i retning af, at brugerne af værtshuset gik ind i aktivitetsgrupper for hvert af områderne: musik, teater, osv. og gav en hånd med af og til. Dette skulle være en modpol til det etablerede kultur- og sportsliv, da dette med en meget høj organisationsgrad sikkert skræmmer mange og dræber initiativer.

Enkelte vil da anføre, at vore smukke ideer vil ende i total kaos. Derfor valgte vi værtshuset som den ydre ramme. I værtshuset har vi nemlig en fast stab tilknyttet den daglige drift. Disse mennesker ville da komme til at samle trådene fra aktivitetsgrupperne så praktiske ting og aftaler ikke løb ud i sandet. Den faste stab skulle altså sikre en vis stabilitet, hvorimod aktivitetsgrupperne skulle lade vi-

sionerne råde og skabe arrangementer med kraft og energi i.

Økonomien må ikke glemmes. Vi arbejdede med ideen om, at folk skyder et engangsbeløb ind i projektet, så opstarten sikres. Da der ikke arbejdes med profit, vil arrangementer og ølsalg med tiden skabe økonomien af sig selv. Vigtigt er her at bemærke, at der i budgettet opereres med penge til musik, teater m.v. Hvis ikke disse penge øremærkes dør ideen!

Vi nåede i begyndelsen af 82 temmelig langt. Der var indsamlet et betragteligt beløb og vi havde udset os et egnet sted. Imidlertid viste en række praktiske problemer sig, så dette aktuelle projekt måtte opgives. "Det etablerede system" (sælger,bank osv.) kunne ikke rigtig acceptere en sådan alternativ tankegang. Er Varde ikke moden endnu?

Ideerne bag projektet lever endnu, så en dag - hvem ved?

i dag til frokost:

Kogt ål i lage
(sure ål)

Gratinerede skorzonérrødder
(med fennikel)

Kalve-hale-ragout

Osteklokkens hvidløgsost
(valnøddebrød)

Tærte med æbler og kvæder

god appetit!

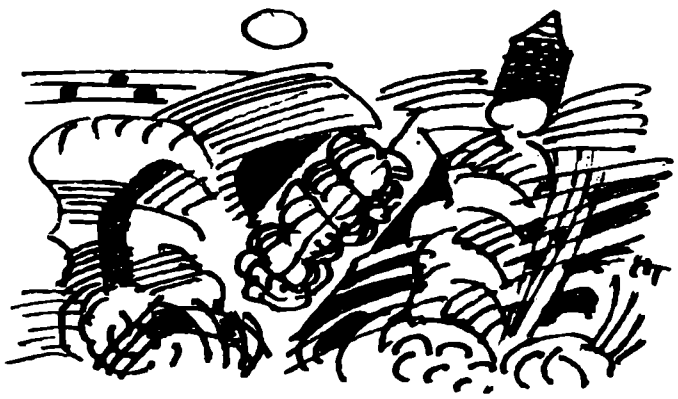

Politik er det muliges kunst.
Kunst er det umulige.

ht

Danmark og Freden

En byget sommerdag med fejende vind og sus i de store smukke træer i Arnbjerg-parken i Varde står jeg på talerstolen pyntet med Danebrog og ser udover de grønne plæner.

Foran mig en gruppe mennesker, der er kommet sammen med mig for at fejre Grundlovsdag den 5. juni 1982. Ved siden af mig Bent Jensen, forstander for Forskningshøjskolen.

Begge er vi talere på denne danske nationaldag.

"I lagde grundstenen for en tradition" stod der senere i et brev fra Knud Raunkjær.

Det er en varmende glæde at være med til at skabe danske traditioner - ikke mindst fordi hånd i hanke med den gamle skik at tale på grundlovsdagen gik mit emne - det jeg var blevet bedt om at tale om: Freden.

Når Freden kombineres med den danske grundlov, er der håb.

Og på håbet bygger stadig hele fredsarbejdet. For i skrivende stund - oktober 1983 - er der sket ufatteligt meget indenfor fredsbevægelserne, ikke blot i Danmark, men udover verden. Men alligevel har det ikke fået indflydelse. Ingen nedrustning har fundet sted - ingen afspænding.

Kvinder for Fred krævede i sin appel fra 1980

NEDRUSTNING FOR EN VARIG VERDENSFRED
VÅBENMILLIARDERNE TIL MAD
NEJ TIL KRIG

Ingen af disse mål er nået.

I disse dage er nedrustningsforhandlingerne omkring raketopstillingen i Europa ved at strande i Geneve. Sov-

jet truer med at ville trække sig ud, såfremt raketterne opstilles. Kvinderne i Greenham Common er af civilpolitiet overgivet til militærpolitiet, som arresterer dem, fordi dele af raketterne i disse dage indflyves på basen fra USA.

Det ser sort ud.

Alligevel holder fredsbevægelserne overalt i Europa og i USA ud. Demonstrationerne er større end nogensinde. Aviserne kan ikke længere minimisere antallet. Tilkendegivelserne er blevet for kraftige til at kunne skjules.

I Danmark manifesterer fredsbevægelsens utrolige bredde sig ved de store demonstrationer i FN-Ugen. 100.000 er samlede på Rådhuspladsen. Vi står som sild i tønde. Tæt, tæt. Vi er pressede sammen. Føler hinanden, oplever sammenholdet i smilene hos alle mennesker. Vi ser håbet i hinandens øjne og vèd, at vi fortsætter med at tro på, at en dag må det høre op. Vanviddet er blevet for tydeligt. En dag kan ingen ansvarlig politiker, intet fornuftigt menneske, længere sidde os overhørig. Sikkerheden sikres ikke ved bomber, hvis sprængkraft er mere end een million gange stærkere end Hiroshimabomben. Vi lytter til Peter Poulsens digt, der taler om alle de værdier, der er vore. Hverdagens nære værdier i det Danmark, der ligger omkring os.

Tænk på menneskers rene stemmer
på stor afstand
på de elskende som vågner
i hinandens arme
tænk på pigen i toget i Langå
med de blanke øjne
det yndige smil
og et lillebitte rødt strikketøj
mellem sine smalle hænder.

I vore baghoveder ligger bevidstheden om en dagsorden fra 26. maj i år, hvor et flertal i Folketinget brød med alt, hvad der var gået forud i vores forsvarspolitik.

Det blev vedtaget, at regeringen på kommende NATO-møder skal fremføre, at Vesten bør forlænge forhandlingsperioden, at der ikke opstilles raketter i denne periode, at franske og britiske kernevåben skal tælles med, at de strategiske kernevåben fastfryses, og at SS20-arsenalet bør nedskæres så meget, at opstilling af vestlige raketter undgås.

Den resolution gav genlyd verden over. Dagsordenen er udtryk for dansk national politik, selvom ikke alle politiske partier var enige.

Pessimistisk kan man sige, at den ikke nyttede noget, at raketterne i disse dage stykvis og delt i al hemmelighed listes ind i Comiso, i Greenham Common, i Vesttyskland. Alligevel fortsætter fredsbevægelserne med ukuelighed deres tro på, at det alligevel nytter. På lang sigt.

Nu ønsker over halvdelen af den danske befolkning at sige nej til raketopstillingen - og dermed er der også givet udtryk for en ændring i NATO's politik. 72 procent i Vesttyskland siger nej og flere i Holland. En folkebevægelse er rejst. Og Willy Brandt går imod sin egen beslutning i 1949 og er hovedtaler ved de store demonstrationer mod raketterne.

Han finder ligesom danske fredsbevægelser, at det er horribelt, at vestlige politikere stadig vælger ikke at tro på Sovjets tilbud om nedtrapning, såfremt raketterne ikke opstilles.

Et sted må man turde begynde at tro på hinanden - i Øst eller Vest.

Kløften mellem demokratiets valgte politikere og de folk, der har valgt dem ind bliver dybere i disse år.

Er det et udvidet demokrati, vi ledes henimod? Er vores gamle grundlov ved at blive slidt, flosset i kanterne? Fra alle steder i Danmark kaldes der på fredsfolkene i denne tid. Folk vil diskutere, folk vil argumentere, folk vil overbevises om rigtigheden af de stærke folkelige strømninger, der vokser for hver dag nu.

Det hænger sammen med vor grundlovsskabte tradition, at vi må lytte til folkets røst. Og i dag er folkets røst kraftigere end nogensinde, endnu tydeligere end dengang i Arnbjerg-parken for halvandet år tilbage.

Der var fremsyn og vidsyn i at indbyde til det første Grundlovsstævne med Fred som tema.

Der er grunde nok til at fortvivle.

Men der er også meget, der kan holde håbet oppe - ikke mindst fredsbevægelsernes utrolige styrke og fortsatte vækst blandt folk af enhver politisk observans, i alle aldre og alle steder i landet.

Det nytter.
Og vi bliver ved.

At Freden nu indgår i den danske folkelige tradition kan blive af vidtrækkende betydning for den fremtid, vi alle ønsker at overgive de børn, vi har sat i verden, og som vi ønsker skal leve videre i et land med dybe rødder i et bredt demokrati.

Det blev manifesteret på Grundlovsdagen i Varde den 5. juni 1982.

Bodil Graae

EPILOG

Ja, det var så det. - Ja, det var det så. Og hvad så nu? - For når alt kommer til alt, kan vi vel sige det derhen, at vi er lige vidt?
Jo, det er vi for så vidt, vi ikke har ændret på tingene, - men vi er alligevel nået videre, hvis vi har fået snakken i gang, og hvis vi med denne bog har gjort os selv og læserne begribelig, at DET HELE begynder hos os selv, og DET står og falder med os selv.

Temaet for denne første bog kan vi vel sådan set sige har været KULTUREN i bredeste forstand. Det har vi ment er vigtigt (til en begyndelse), ikke kun fordi kulturpolitikken er bagtæppe på lokalsamfundets scene, men også fordi de mangfoldige elementer, der tilsammen udgør en kulturpolitik, kan skabe sammenhæng i og mellem samtlige andre politikker og strategier.

Derfor kom denne bog til at handle om både spisesedlen i andelsværtshuset, som endnu ikke er blevet til, og arkitektkonkurrencen om bymidten, kirken og torvet. Derfor er vi optaget af børneteatret og af Varde å, som er vor største attraktion i byen (helt uden gøgl). - Derfor ønsker vi at komme ind på medborgerhus/aktivitetshus, græsrødder, planlægning og medindflydelse, kunstnerens skabelsesproces o.s.v.

En stor rodekasse! Men dette er forhåbentlig kun en overfladisk betragtning. Mon ikke andre med os vil sige ligesom J. Abild-

strøm: "Vi må bryde asfalten op".

Vi har haft en fornøjelig sommer med skriveriet og et spændende efterår med selve "fremstillingen" af bogen.

Vi siger tak til "Svendborg-rødder" og til Hans Scherfigs "Årsbøger", som var vor første inspiration.

Ligeledes står vi i taknemmelighedsgæld til Victor B. Andersens Maskinfabrik og Dan Turells "Vangede Billeder", der i et vist omfang har været vore talentfulde forbilleder. Men vi har ikke ønsket at være et plagiat af andre, og vi har indset, at vi slet ikke har kunnet leve op til idolerne i charme, frækhed og ynde.

Vi har ønsket at sætte ting og tanker i gang i vore nære omgivelser i Varde.

Og lad nu snakken gå. - Det var det, der var meningen.

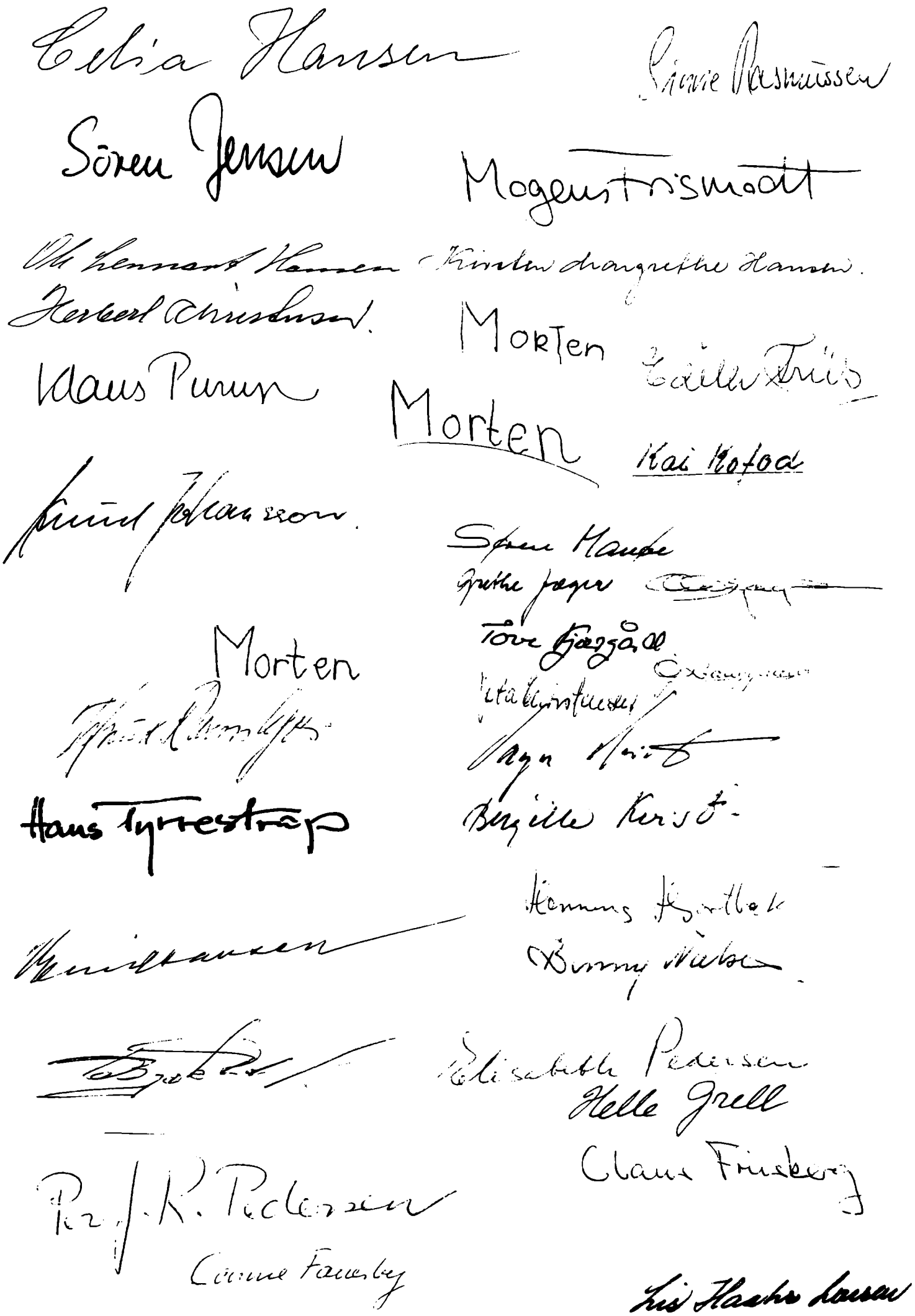

Varde, en. [ˈvɐrdə, ˈvaˑrdə] *flt.* **-r.** (*ænyd.* varde, waarde, *run.* (?) uarþa *(som akk.? jf. DRun.sp.735), no.* varde, *oldn.* varði, varða, *stenhob som mærke, jf. mnl.* warde, *vagt(taarn), hty.* warte, *varde, vagttaarn, observatorium, samt gldn.* wardh, wordh, *vagt, sv.* vård, *oldn.* vǫrðr, *og* I. Garde; *best. m.* III. var, II. Vare, IV. vare *og (i ældre tilfælde) uden sikker adskillelse fra* II. Vare (1.3); *rimeligvis laant (ell. paavirket) fra mnl. ell. no.*) 1) *om ting (mærke olgn.).* 1.1) *(jf. bet.* 2) ▣ *sted, hvorfra der spejdes (efter en sig nærmende fjende), holdes udkig; vagttaarn olgn.* de gamle kaldte en Varde det høye Sted, fra hvilket man agter paa Fiendens Ankomst. *EPont.Atlas.III.100.* •Ret som naar Gudernes Vogter en Sky bliver vaer fra sin Varde, | Som over Søe kommer drivende hen for den susende Vestvind. *Wilst.II.IV.v.275.* paa Varden *(1871:* Vagt*)* staar jeg bestandig, Dagen lang, og paa min Vagtpost staar jeg trolig Nat efter Nat! *Es.21.8(1931).* || *i sammenligning ell. uegl.* den Konge, der i sit kongelige Høisæde .. aldrig har seet .. andet end en Varde, hvorfra han .. kunde see ud over sit Land. *Rahb.Melis.154.* „vor Skjæbne byder det" .. „Troer De ikke, jeg kjender den Varde, hvor dens Stjerner ere tydede: — Freie-Alp hedder den." *Gjel.W.136.* 1.2) *(▣, nu sj.) d. s. s.* Bavn 1. *Moth.V59.* •hvert Field stod tændt med Varder. *CFrim.AS.3.* •Paa Hjertebjærg og Hulehøi, | Ved Borre Varden brændte. *Ing.VSt.148.* •I Nattens Mulm Landstormens lyse Varde | Fra Høi til Høi jeg kunde see. *Winth.D.(1832).50. MO.* 1.3) *særligt mærke til afmærkning af et sted, tjenende til at vise vej olgn.* deris Varder, som de binde ved Garnene. *Pflug.DP.1116.* || ⚓ *en ved kysten anbragt opbygning af sten ell. tømmer, der tjener som sømærke.* de Varder og Kiendetegn, som ere satte i Søen eller ved Strandsiden til de Seilendes Efterretning. *Forordn.*$^{31}/_{8}$*1705.§2. Harboe. MarO. Goldschm.K.113. Sal.*^{4}*XXIV.539.* || *(især om no. ell. isl. forhold) stenhob til afmærkning af en (fjæld)vej. KKdlund.Island.II.71. jf. JVJens.HH.129.* 2) *(sj.) person, der holder udkig fra en varde* (1.1). da styrtede Varden, som fra Kikhavn holdt Udkig efter Fjenden, aandeløs ind og meldte, at *(osv.). NPWiwel.R.14.* **Varde-,** *i ssgr. (især foræld.) til* Varde 1 *(til dels uden sikker adskillelse fra* Vare- 1*);* saaledes til Varde